Aposelme
Kumangng Ngareanganame
Kana Turunglomatana

Lau laekia ka i a lau a lua ae Luk pa'e. Ne kapunu ka i a lau eke patoe ka Pangamologa E Pe Ae Luk Pa'e. Nga lau laekia Luk ke panana ta lau laeala ae i e kapunu roma,

"...nga lau ora iau pa'e pala iau ka pa'e orume kinung rae Iesus kuma ki be palomatana ki ka ina i pature kumangngana ta ke lele nga kae ae Nutu ravupataea lakailu." (1:1-2)

Nga lau laekia Luk ke utale pangamologa ngin-ngina ra i pa rea nga lau a kanna e kapunu. Ke panana ta oru reke lele nga barangalele rae Iesus kanna ngarume nga Iesus loangapataen-gana lakailu ta Nutu mallena nga tava. Ke panana ta kumangng reke bollalau rae Kannu E Tupu Ae Nutu kuma ki ka ina barangalele rae Iesus kanna ke umma ta loangakurumea pangamologa ae Iesus tunge te ri pala ine role kerea roma,

"Avae miau kaka la ravunge gingginga nga inae Kannu E Tupu nge atupai nge miau. Na miau ala ngaka turulomatana kau ta ragau ngae Ierusalem, ba nga ina nge ngae Iurea ba Sameria, ba nga iname karolu nga mo-galo laekia e ngape." (1:8)

1 Teopailus, nga lau ora iau pa'e pala iau ka pa'e
orume kinung rae Iesus kuma ki be palomatana
ki ka ina i pature kumangngana 2 ta ke lele
nga kae ae Nutu ravupataea lakailu. Ba pala ta
Nutu ravungpataenge lakailu nae Kannu E Tupu
ke paginggingia Iesus ka ine tunge potongana
ta aposel rae i ra i toro rea. 3 Ngarume nga
matengana na i ke pakosininge ragau nginngina
ka i muni ba ke kuma ka oru matantana nga
matarea kanname ta baina ri nga loreapatokona
roma, i ke momomauli ka kaomannmannangana.
Ka panna a kaeme ka ri giaukaina lua na i ke lele
nga matarea kanname ba ke tuture Nutu kelang-
patalingana. 4 Ba ka kae te ka ine kaninni kala
nge ri, na i ke tunge bangapaga laekia te ri roma:
"Miau ka sana ngaka ka'e Ierusalem ava ngaka
momalla ta tunga ama iau role te orae Tamau
patokala ta i tunge. 5 Ta Ion ke pamagoegoe ka
me ava nga kae te e ngarume isura nae Nutu ke
la pangamagoe miau kae Kannu ae i E Tupu."

Nutu Ke Ravupataea Iesus Lakailu Ta Tava

6 Ka baina ka ineke katukala na ri keke ballage
Iesus roma, "Avolau, ko la pulinge re ngae Israel
ta baina ri kelangpatali ta ragau muni gai?"
7 Na i ke ala rea roma, "Ka sana ora kanimiau
ta nga lomiaumatana ka toe rae Tamau puli rea
kurumea lonanganame. 8 Avae miau kaka la
ravunge gingginga nga inae Kannu E Tupu nge
atupai nge miau. Na miau ala ngaka turulo-
matana kau ta ragau ngae Ierusalem, ba nga ina
nge ngae Iurea ba Sameria, ba nga iname karolu
nga mogalo laekia e ngape."

9 Ka ine role minmina tapu, nae Nutu ke ravu-
pataetaea lakailu nga matarea kanname ta keke
kelasangsangue nga mumuka.
10 Ka ineke kelkela lakailu ta tava tale na ka
panna laeala mana na pana lua ra karea ka
lungapaga reke kavauvaunga keke meisi kala nge
ri. 11 Na ri pana lua keke ballaga rea roma, “Miau
re ngae Galili, kaka meimia aka meisinsi ba ka
kelkela lakailu ta tava? Iesus laekia ae Nutu
ravupatali miau kia ta tava ke la kangagaliu muni
basema kelang ngamiaungana kia ine lopatae ta
tava.”

Matias Ke Rave Iuras Mallena

12 Na keke kele oru nginngina ka ina ri ke
meisinsi nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv. Ba
kapoponga laeala ke momo ngatauga isura ngae
Ierusalem. Ka baina keke ka'e inaeala na keke
galiu ta maga kunna. 13 Ba ka ineke lele, na keke
loa lakailu ta bale te bilingana e ngailu. Na keke
momo. Ragau nginngina giareame roma: Pita,
bae Ion, bae Iems kala nge Anru; bae Pilip, bae
Tomas, bae Bartolomiu kala nge Matiu; bae Iems
te muni ka i ae Alpaeus tuna, bae Iuras ka i ae
Iems tuna kala nge Saimon eke patoe kae “Selot”.
14 Ra nginngina ba ravale palu kala nge Iesus
naname ae Maria bae Iesus kolingana memena
keke katukala kinung ba keke kavkava palimule
te Nutu.
15 Ka kae te ngarume isura, na ra lopatokon-
akana keke katukala kinung. Ba ri keke basema
ragau ka ri giaukaina lima ba kena. Minmina
nae Pita ke meisi 16-17 na i ke pamologa roma,
“Kolingau memena, Kannu E Tupu ke pulimalage

pangamologa e te Iuras nga Revit kaona nga Lau
Ae Nutu Kanna pala. Ba pangamologa laeala
ke lele ka kaomannmannangana kurumea Nutu
lonangana. Bae Iuras ka i a agau e taoamuga ka
ragau reke laue Iesus ba ka i agau te ngaliua nge
ita kurumea, Iesus ke pulia ta i taonga kala nge
ita bole."
18 Pita ke role minmina bae iau ae Luk ka bai
ta turunglomatana kae Iuras bole ine rave lol-
lokanna nga baingana e soali na ke kolia mogalo
inte kia. Ngarume na i ke pupu ka matengana
nga mogalo inaeala ae i kolia, na maganna iname
keke lelemalaga. 19 Minmina na ragau kinung
reke momo ngae Ierusalem keke longe ollaeala,
na keke patoe mogalo inaeala kae Akelarama nga
kaling ae ri. Ba Akelarama ka mirana roma,
"Mogalo A Toto."
20 Bae Pita ke rolea pangamologa palu muni re
te Iuras roma, "Iau ka role minmina ta pala na
keke pa'e pangamologa nga Lau A Baunga Re Nga
Kalangpaga ore role roma,

" 'Bale ae i nge momopalikovauu mana, ba ke
sana nga agau te nge momolu ngia,'

ba bole ri keke pa'e pangamologa ore role roma,

" 'Agau tetoto nge rave mallena ngaliua nga reke
taoamugmuga ka ragau.'

21-22 "Minmina nae ita ngaka pulia apanung
te kala nge ita ta i turunglomatana kae Iesus
sigingpagangana nga mateng. Agau laeala nga i a
agau e mommo ngaliua nge ita ka kaeme kinung
ka inae Iesus Avolau tatao kala nge ita. Ba bole
agau laeala momongana kala nge ita nge paturu
ngae Ion kumangngana e ta pangamagoe ba nge

loa bavakena ta kae laeala ae Nutu ravupatali ita
kae Iesus ta tava.”
23 Ka baina keke rave pana lua: Te ka giana
nge Matias ba agau te muni ka giana nge Iosep
eke patoe kae Barasavas ba a giana te muni
nge Iastus. 24 Na keke kava roma, “Avolau, ka
longomatana ka oru reke momo ngallo nga ragau
kinung loreame. Minmina na one ngo papanau
mangng ka te a one tore nga pana lua kakai 25 ta
baina i nge rave Iuras mallena nga kumangng
a kaning. Na nga i a aposel te ta Iuras ke ka'e
mallena na ke loa ta malle e nga alange baingana
e soali.” 26 Ka baina keke kintoto nae Matias giana
ke ulopai. Minmina na i ka i a aposel te kala nga
pana tangulelu ba kena nginngina.

2

Kannu E Tupu Atungngana

1 Ka kae e bollau orae Iurame eke patoe kae
Pentekos na ra lopatokonakana keke katukala
kinung nga malle te. 2 Ba ka pannasa mana
na oru a maina ma sauu e bollau ke atupisigi
nga tava ba ke paponue iname karolu ngallo nga
bale a ri ke tattaralu ngia. 3 Ba ri keke kele oru
reke base ma sia miminname ra sinrea ma ragau
tengtengkereame. Na miminna nginngina keke
palitavao kerea ba keke loa eke tara nga agau
kenakena. 4 Minmina na ri kinung keke ponu kae
Kannu E Tupu. Na keke paturu ta pangamologa
ka kaling re nga galiau pattoto kurumea Kannu E
Tupu pangaginggingngana kerea.

5 Ba ka kae laeala e ngae Pentekos nae Iura
papatu keke momo nga maga kunna laeala ae
Ierusalem. Ba ra nginngina ka ri ra kavangkana
palimule ba keke pa nga magame kinung ngape
nga tava. 6 Ka ineke longe oru maina laeala,
na maluame keke katukala kinung ka loreapalilli
ngarea kurumea, kenakena nga ra nginngina
keke longlonge ra lopatokonakana ineke pamol-
loga nga kaling orae malua kenakena. 7 Na
keke ballaga ka kalinglo ngareangana roma: "Ra
kakai ka ri re ngae Galili 8 ava ke meimia na ita
kaka longlonge ineke pamolloga ka kaling a ita
kenakena? 9 Ka ita re ngae Partia, bae Miria, bae
Elam; ba ngae Mesopotemia, bae nga ina ngae
Iurea, bae Kaparosia; ba ngae Pontus bae Esia,
10 ba ngae Peragia bae Pampilia, ba ngae Isip ba
ina nge ngae Libia kokoro ngae Sairin. Ba palu
nge ita ka ri re ngae Rom; 11 ba ka ita ra Iura
kala nga ra sana ri ra Iura aveke rave lopatokona
orae Iurame; ba palu re ngae ita bole ka ri re ngae
Kiriti ba ngae Arebia—ava ita kinung kaka longo
rea nga kaling a ita kenakena ineke pamolloga ta
oru reke bollau ra Nutu kuma ki!" 12 Na keke
palibalaglaga rea ka loreapungana ba kalinglo
ngareangana roma, "Taru ke lele ikia ba ka puna
mina ngaetai?"

13 Ava palu nge ri keke baipagalising kerea
roma, "Keke inue uain raumana."

Pita Ke Kura Ta Maluame

14 Nae Pita ke meisi kala nge Pana Tangulelu Ba
Kena na i ke kura kaligi ta maluame roma, "Miau
ra kolingau memena ra Iura ba miau kinung raka

momo ngallo ngae Ierusalem. Ngaka longo nasai
te iau, ta iau ka la turunge ollaekia e lele nakai
puna minmina: 15 Ra kokorai ke sane ke inu base
ina miau ka role. Ka kae matana a lima ba tugulu
gialgiala mana ka sinro! 16 Ke sana minmina.
Ava ke pala na agau e toe Nutu kaona ae Ioel ke
pamologa ta ollaekia roma:

17 “Nutu ke role roma,
‘Nga momong gunguna, na iau ka la kengalinge Kannu ae iau nga ragau kinung.

Na goe rae miau ra panung ba na ra bale keke la pulingmalagange pangamologa a kanau ta ragau,
ba goe rae miau ra ri ra taulai keke la kelange kelanga rae Nutu pakosining rea ki,
bae Nutu ke la pakenongminge ravollalau kamiau memena reke papisigi tapu.

18 Ba muni, nga barangalele ra kanau
ra panung ba na ra bale bole,
iau ka la kengalinge Kannu ae iau nge ri ka kae nginngina,
na ri keke la pulingmalagange pangamologa a kanau ta ragau.

19 Ba iau ka la kosining ka oru reke bollalau ngailu nga tava,
ba killa reke bollalau ngape nga mogalo,
toto ba poi ba sia kaina reke bollalau.

20 Kae e momo nga tava ke la kamongpiliu, na nga i a osuguna,
ba inna nga i a toto
pala nga kae laeala e bollau raumana ore nga Avolau atungngana.

21 Bae Avolau ke la ravunglelenge ragau kinung
reke kiu te i.’ ”
22 Nae Pita ke role bole roma, “Miau re ngae
Israel ngaka longo nasai! Ka inae Iesus e ngae
Nasaret kumkuma ka kumangng reke bollalau,
ba oru reke gingging, ba killa reke bollalau ngal-
iua nge miau, na kumangngana nginngina keke
pakosining miau roma Nutu ke ba'e. Miau ka
lomiaumatana tapu ka oru nginngina. 23 Bae
Nutu ke pulia lona tapu ta i ulonge Iesus nga
kamamiaume. Ba i ke potopita ngallo nge i muni
ba ka lonamatana pala tapu ka oru ra miau ka
la kumangng ki nge Iesus. Minmina na miau
kaka bupage ragau reke sosoali lorea. Na ri
keke balia e mate ka katungpita ngareangana
kia nga maiskovu. 24 Avae Nutu ke pasigipage
nga mateng. Mateng ka sana kana gingginga
ta kamongpitange, minmina na i ke ravulelea
nga mateng samangpitangana kia. 25 Iau ka
role minmina kurumea, pala nae Revit ke bai ka
rolengana e te Iesus roma:
“ ‘Iau ka kele Avolau ngamuga nge iau
ka kaeme kinung.
I ke momo ta kalaunga iau ta baina
iau ka sana nga mammalu ka mataunga.
26 Minmina na iau ka logumannmanna ba
pangamologangau ke ponu ka serenga;
ba mirau nge momomasi ba
nge momalle Nutu bole.
27 Ta One Ae Nutu ko sano la kangamana
iau nga malle nga reke mate e momo ngape
bavakena,
ba bole One ko sano la ulonge

Agau Ae One E Tupu ta i bonang.

28 One ko papanau iau ka pamau
reke loa ta mauling;
ba momongang kala nge iau ke la
paponung iau ka serenga.' "

29 Pita ke role minmina tapu na ke role muni
roma, "Kolingau memena, iau nga turupota te
miau ka sisiukita ae Revit. I ke mate na keke talue
ba o ae i ikolong tale. 30 Ava ka i a agau e toe
Nutu kaona. Minmina na i ka lonamatana ka taru
ora Nutu patokala kia te i roma, i ke la pulinge
sivuna te nga tarang ae i ore nga kelangpatali
ngarume. 31 Revit ke kele taru orae Nutu ke la
kumangng kia ngarume, minmina na i ke role
ta Karais sigingpagangana nga mateng ine role
roma,

'Nutu ke sane kamane nga malle nga reke mate e
momo ngape bavakena,
ba mirana ke sane bona bole.'

32 "Nutu ke pasigipage Iesus laekia nga mateng
ba mangng ka kele ollaeala ka matamangng kan-
name mannangana. 33 Ba i ke ravupataea ta
bavana e pe ba ke tunge Kannu E Tupu te i base
inae Nutu a i ae Tamana patokala te i pala. Na
oru nginngina ra miau ka kela rea ba longo rea
gialgiala mana ka i a tunga ora i kelingia nge
mangng. 34 Revit muni ke sane lopatae lakailu ta
tava, ava i ke role roma,

" 'Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:
"Ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle
a alangpaga

35 ta nge lele nga kae laeala a iau la ulop-
isiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng
sianame." '
36 "Minmina na Israelme kinung nga lorea-
matana ka kaomannmannangana roma: Nutu
ke pulia Iesus laeala a miau ka katupite nga
maiskovu ta i nga giana ngailu nga giame kinung
ba ta i ae Karais bole."
37 Na ka ina ragau nginngina ke longo minmina,
na pangamologa laeala ke pare lorea mannan-
gana. Minmina na keke ballage Pita kala nga
kolingana memena ra ri ra aposel roma, "Kolime,
ita kaka la maingamia?"
38 Ka bainae Pita ke ala rea roma, "Miau
kenakena ngaka pulivalakale baingamiau reke
sosoali na ngaka tunge lomiaumatenganame
te Nutu. Ba ngaka rave pangamagoe nga
Iesus Karais giana ta baina Nutu nge osurure
baingamiau reke sosoali. Nae Nutu ke la tungnge
tunga a i ae Kannu E Tupu te miau. 39 Ta Nutu
ke patokala ta i tunge ollaeala te miau kala nga
goe rae miau ba ta ragau kinung reke momo nga
ina re ngatauga. Patongkala laeala ke pulisivale
ragau kinung rae Nutu ba ta ri atung te i."
40 Bae Pita ke tunge pangamologa pattoto reke
gingging bole ta baina ri kangapatali roma:
"Miau ngaka ravulele miau ta baina miau ngaka
kapatali nga alanga e la atungpai nga ra bain-
gareame ke sosoali." 41 Ka kae laeala na ragau
papatu ka ri base ma 3,000 keke ngatakale Pita
pangamologangana. Na keke rave pangamagoe
ba keke momosivala kinung kala nga ra lopa-
tokonakana te Karais.

Ra Lopatokonakana Momongareangana

42 Na ra lopatokonakana te Karais keke matea
raumana ina aposelme ke palomatantana rea.
Ba bole keke palitungtungu karea oru, ba keke
kaninni ba keke kavkava kinung. 43 Ba aposelme
keke kumkuma ka kumangng reke bollalau ba
oru reke gingging. Na ragau kinung keke kallo.
44 Ba ra lopatokonakana keke momo kinung ba
orume ka oru nga kanrea kinung. 45 Keke bava
ka oru nga kanrea na keke tavova ka lollokanna
ngaliua nge ri kurumea kenakena lonamaten-
gana ka oru.
46 Ka kaeme kinung na keke katualla kin-
ung ngallo nga tempel ba keke kaninni kinung
nga bale nga ri ka serengarea ba loreapengana.
47 Keke kalapagpage Nutu ba ragau karolu ka
loreape ka ra lopatokonakana. Ba ka kae ke-
nakena nae Nutu ke pulisivalvale ragau pattoto
ra i raravulele rea kala nga ra lopatokonakana
nginngina.

3

Pita Ke Papea Agau Te Ora Kaename Ke Mate

1 Ka kae te ka laio nae Pita bae Ion keke
lolapatae ta tempel ka kae matana a mologi. Ka
i a kae matana ore nga kavang. 2 Ba ka panna
laeala na ragau keke paue agau te a kaename
ke mate ka ina naname toapisigia ta ri pulinge
nga tempel kaona eke patoe ka Pemannmana.
Keke pulpulia agau laeala nga inaeala ka kaeme
kinung ta baina i nge kalunglung kana oru nga
ragau reke taolulu ta tempel. 3 Na ka ina kaemate

laeala kele Pita bae Ion ineke taolulu, na i ke
ballaga rea ta lollokanna. 4 Minmina nae Pita
riluae Ion ke kelatupu te i. Nae Pita ke role kia
roma, “Kela nasong te mangng!” 5 Ka baina agau
laeala a kaenamate ke kelkela ta ri pana lua roma
ri ke la tunga kana oru.
6 Nae Pita ke role kia roma, “Ka sana kanau
lollokanna ora siliva o ora gol bole, ava ka la
tungnge ore momo nge iau te one. Nga Iesus
Karais e ngae Nasaret giana, ngo tao.” 7 Nae
Pita ke rapite nga kamana e pe ba ke pasipage.
Na bolvole mana na agau laeala kaename ba
kaena bukuname keke lele gingging. 8 Minmina
na kaemate laeala ke tugutao ka kaename ba ke
paturu ta i taonga. Ngarume na i ke taolu kurume
rea lakallo ta tempel bilinganame ka taongana ba
tugungtaongana ba kalangpagangana kae Nutu.
9 Na ka ina ragau ke kele kaemate laeala ine tatao
be kalapagpage Nutu, 10 na keke kelapatokone
roma, pala na ka i a agau laeala e tattara be
kalunglung kana oru nga tempel kaona eke patoe
ka Pemannmana. Na keke kallo raumana nga
ollaeala e lele nge i.

Pita Ke Pulimalage Pangamologa Ngallo Nga Tempel

11 Na agau laeala akangalunga lollokannakana
ke loakurumea Pita bae Ion ba ragau kinung
keke magio raumana. Na keke lola ka piran-
gareangana te ri lakallo ta malle eke patoe kae
Tarangalu Ae Solomon. 12 Na ka inae Pita kele
ollaeala na i ke role kerea roma, “Miau re ngae
Israel, ke meimia a ollaekia pamagio miau? Ba

ke meimia ae miau ka kelkela te mangng? Kaka
roma, gingging ngamangng ba momongamangng
reke pepe nge Nutu raguna ke papea agau laekia
ta i taonga ae? 13 Nutu a i ae Nutu ae Abaram
bae Aisak bae Iekop, ba ka i a Nutu ae sisiukita
memena ke pulipataea barangalele a kanna ae
Iesus giana raumana. Ava miau kaka ule ta
mateng ba kaka kaulikale nga Pilatus raguna.
Pilatus ke bai ta bange ta i loanga ava miau
kaka gingginga raumana ta bainga kia minmina
tale. 14 Miau kaka tangulelea Agau Orae Nutu
Tore Ta I Kumangng Ka Kumangng A Kanna ba
ka i a Agau A Bainganame Ke Tupu. Na kaka
matea ta Pilatus nge ulomalage agau te a i a
abalingpunu ragaukana. 15 Miau kaka sapune
agau a i a mauling puna, avae Nutu ke pasigi-
page nga mateng. Na mangng ka kele ollaeala
ka matamangng kanname mannangana. 16 Nga
gingginga nga Iesus giana mana na agau laekia
kaename keke gingging. Ollaekia a miau ka kele
ba lomiaumatana kia ka puna nga lopatokona e te
Iesus giana. Lopatokona e te Iesus ke papea nga
miau kinung matamiau kanname.

17 “Kolingau memena, iau ka laumatana tapu
roma, miau kala nga reke taoamuga kamiau ka
sana lomiaumatana ka taru a miau ka kumkuma
kia mirana. 18 Ava oru ra miau ka bai kia
nge Iesus ke loakurumea oru rae Nutu turulo-
matana tao pala nga ragau kinung reke toe kaona
pangamologangarea ineke role roma, Karais ae
Nutu ke la ravunge miralali. 19 Minmina na
miau ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali
na ngaka tunge lomiaumatengana te Nutu. Ba

ngaka kampiliu te Nutu ta baina i nge osurure
baingamiau reke sosoali na ala i a kae ora Nutu
panne maulingamiaungana. 20 Na i nge ba'e Iesus
a i ae Karais ore tore pala ta i tungnge te miau.
21 I nge momo ngallo nga Nutu mallena nga tava
ta nge lele nga kae rae Nutu la kumangnggaliu ka
orume kinung base ine patokala nga ragau reke
toe Nutu kaona re tupu pala. 22 Ke loakurumea
pangamologa a Moses rolea pala ine role roma,
'Avolau a i ae Nutu ke la pangamaisinge agau e
toe Nutu kaona base me iau ngaliua nga ragau
rae miau muni. Ba miau ngaka longo ta oru ra
i la turung rea pakamiau. 23 Ngaroma agau te
sane nge longo te i, nae Nutu nge katotopatalia
nga ragau rae Nutu.'
24 "Ba bole ragau reke toe Nutu kaona kinung
pangaturu nge Samuel nasai, ri kinung reke puli-
malage pangamologa ae Nutu kanna keke rorole
pala ta kae kakai rae sonrau. 25 Ri ka ri ra
sisiukamiau memena ba piunga ba bonga laeala
ora Nutu kuma kia kala nga tamamiau memena
ka orae miau kinung. Nutu ke role te sisiukamiau
ae Abaram roma, 'Iau ka la kavingtulunge ragau
kinung re nga mogalo laekia e ngape nge sivung
te.' 26 Nutu ke ba'e Barangalele A Kanna ae Iesus
ora i pasigipage te miau kapunu ta i kavingtulu
miau ka kamongpiliungana ka miau kenakena
nga baingamiau reke sosoali."

4

Pita Bae Ion Keke Meisi Ngamuga Nga Reke Taoamuga Ka Iurame Ragurea

1 Na pirisme ba agau e kapunu nga ra kur-
talingling nga tempel kala nga Sarusime keke
loa te Pita rae Ion ka ineke pamolloga tale
ta ragau. 2 Ba ri ka sana siareape ka ina
aposelme ke palomatantane ragau ba keke puli-
malage pangamologa roma, Nutu ke la pangasig-
ingpagange ragau ra loreapatokona te Iesus nga
mateng. 3 Minmina na keke laue Pita bae Ion,
na keke pullue ri pana lua nga pulangkala ta
momongkalange kae e ngarume ta ka laio tapu.
4 Ava ragau papatu reke longe pangamologan-
garea ka loreapatokona te Iesus. Minmina na ra
lopatokonakana kinung keke lele basema ragau
ka ri 5,000.
5 Me ngangaila, na re kapunu nga Iurame
ba ravollalaukerea memena kala nga ra panga-
lomatanakana nga bangapagame keke katukala
kinung ngae Ierusalem. 6 Anas a i a piris e
kapunu, bae Kaiapas, bae Ion, bae Aleksanrer
kala nga ragau palu re nga balekaina ae piris
e kapunu keke momo bole. 7 Na keke role ta
ri atung kae Pita bae Ion ta pangamaisi rea
nga ragurea. Na keke paturu ta balinglaga rea
roma, “Kaka meimia ka kumangng ngamiau ka
ollaekia? Gingginga a taru ke momo nge onemea,
o kaka kumkuma nga tai giana?”
8 Nae Kannu E Tupu ke ponu nge Pita ba i ke
role kerea roma, “Miau re kapunu nga ragau ba
miau ra bollalau! 9 Ngaroma miau ngaka ballaga
mangnga sonrau ka ore pe a mangng kuma kia
nga agau a kaenamate ba ke meimia ka pengana.
10 Na miau kala nga ragau kinung re ngae Israel
nga lomiaumatana roma: Nga gingginga nge

Iesus Karais e ngae Nasaret giana a i a agau
ora miau ka katupite nga maiskovu ave Nutu ke
pasigipage muni nga mateng, nga gingginga nga
gia laeala mana agau laekia e meisinsi ngamuga
nga ragumiau mirana ke pe bavakena. 11 Iesus ka
i a
“ ‘Lollo ama miau ra popongpita ka tangulelea,
ba ka i a lollo e lele i a lollo kena a kana ka
gingginga
ma mais e maisgingging ka bale.’ ”
12 Ka sana agau te muni a kana ka gingginga
ta i ravunglelenge ragau, ta ke sana gia te muni
ngape nga tava ora Nutu tunge ngaliua nga ragau
ta ita patonge ta baina ita ngaka kapatali nga
alang e soali.
13 Na ra nginngina keke kele Pita bae Ion ine
sane ke matau ka ineke pamolloga. Ba keke
kelapatokona rea roma, ka ri ra ragau mana. Ke
sane ke rave pangalomatana. Minmina na keke
magio ba keke kelapatokona rea roma, pala na
keke tatao kala nge Iesus. 14 Ava ra nginngina
ka sana kanrea pangamologa kurumea, keke kele
agau laeala a mirana pe ine meisinsi kala nge ri.
15 Ka baina keke role ta Pita bae Ion ngeke lele-
malagapatalia Ginunga Nga Reke Taoamugmuga
Ka Iurame. Na keke palibalaglaga rea roma,
16 “Ita kaka la maingamia ka ri pana lua? Ragau
kinung re ngae Ierusalem ka loreamatana roma,
ri pana lua keke kuma ka oru e bollau raumana
ba ita ka sana ngaka kaulikale. 17 Ava ita ngaka
parototokala rea ta ri manereasa pangamologa ta
agau te muni ka gia laekia. Minmina na ollaekia
ke sane nge loa lagatauga ta ragau.”

18 Na keke kiulu ka ri pana lua muni. Na keke
role gingging kerea ta ri manereasa pangamologa
ta ragau te Iesus ba ta ri manereasa pangalo-
matanange ragau ta ri loreamatanangana kae
Iesus. 19 Avae Pita bae Ion keke ala rea roma,
“Miau nga lomiaukanana roma, taru ke pe nge
Nutu raguna. Ta mangnga longa te miau o ta
mangnga longa te Nutu? 20 Ava mangng ka bai
ta roleng kamiau roma, ke isopa raumana ta
mangng kaulingkalange oru ra mangng ka kela
rea ba longo rea.”

21 Minmina na ka ina ri ke role gingging kae Pita
bae Ion muni, na keke ba rea eke lao. Ka sana
kanrea pangamologa kena ta tungnge alanga te
ri pana lua kurumea, ragau kinung keke kalapag-
page Nutu kurumea oraeala e lele nga agau laeala
a kaenamate. 22 Ba agau laeala a kumangnga e
bollau lele nge i ta pangapenge mirana ka kana
pesingmataname ka ri giaukaina lua tapu.

Ra Lopatokonakana Kavangarea

23 Na ka inae Pita bae Ion ke lelemalaga nga
kalingnana tapu, na keke galiu ta ragau rae ri
ba keke ture orume kinung ra re kapunu nga
pirisme ba ravollalau ke role kerea ki. 24 Na ka
ina ra lopatokonakana ke longe oru nginngina,
na ri keke pagiu kinung ka kavangarea te Nutu
roma, “One A Avolau E Bollau, ko pulia maga
ba tava ba pelau ba oru reke momo ngi. 25 Ba
one muni ko role ngallo nga Kannu E Tupu
pangamologangana ka sisiukamangng ae Revit a
i a barangalele ae one kaona ka ine role roma,

“ ‘Ke meimia na ra sana ri ra Iura ka iukerea raumana;
ba ke meimia na ragau keke palipotopita rea ta ri bainge ore soali te Nutu
ava ri ka sana karea gingginga ta kumangng ka ollaeala?
26 Kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape ba re kapunu nga ragau
keke kalitupu rea ka sagaga ba keke palipu-likinungu rea
ta ri sanangkalange Nutu A I A Avolau kala nge
Karais ae i orae i pulia ta kumangng ka kumangng a kanna.’

27 “Ollaeala ke lele ka kaomannmannangana ka inae Eroto bae Pontius Pilatus ba ragau ra sana ri ra Iura kala nga re ngae Israel keke katukala kinung nga maga kunna laekia ta baina ri potongolu barangalele e tupu ae One ae Iesus kana orae One pulia ta i kumangng ka kumangng a kaning. 28 Ra nginngina keke pulikinung ka kumangngarea ngallo nga orume kinung ra One potopita pala ngallo nge one muni kurumea ging-ginga ba lomatengana ae one. 29 Minmina nae Nutu One Avolau E Bollau, one ngo kelalomatana ka ineke role'iu kamangng. Na ngo paginggingi mangng ra barangalele rae one ta baina mangng sana nga matautau ka ina mangng pulimalage pangamologa a kaning. 30 Ngo kala'e kamang ta pangapenge ragau ba ngo kuma ka killa reke bollalau ba kumangng reke bollalau ka gingginga ae Iesus a i a barangalele ae one e tupu.”

31 Ka ina ri ke rongo ka kavanga tapu na malle laeala a ri ke katukala ngia ke matagakalle. Ba ri

kinung keke ponu kae Kannu E Tupu. Minmina na ke sane ke matau ka ineke pulimalage pangamologa ae Nutu kanna.

Ra Lopatokonakana Keke Palitungtungu Karea Oru

32 Na ra lopatokonakana kinung ka ramarea kena ba ka lorea kena mana. Ka sana agau te e nge ri nge role roma, orae i ka orae i mana. Ke sa. Ri karolu keke palitungtungu karea oru. 33 Nga gingginga e bollau na aposelme keke pulimalaglage pangamologa e te Iesus Avolau ine sigipaga nga mateng. Bae Nutu ke kelingia kavingtulu reke bollau te ri kinung. 34 Ba ka sana te e nge ri moro ta kana otte. Ta nga kae palu na ragau rae ri ra karea ka mogalo o baleme ngeke ba ki, na ngeke rave lollokanna. 35 Na ngeke tunge lollokanna nginngina ta aposelme, na ri ngeke tavoa ki nga ra lopatokonakana ta kalaunge kenakena a sana kana oru.

36 Ka kae te, nae Iura te a giana kae Iosep e nga galiau ae Livai ora naname toapisigia ngae Saipras, ba ka i a agau a aposelme ke patoe kae Barnavas (a mirana roma apangaginggingakana tuna), 37 ke ba ka mogalo ae i. Na ke atu ka lollokanna nginngina ba ke tungu rea ta aposelme.

5

Ananaias Bae Sapaira Keke Ava Ta Goange Kannu E Tupu

1 Na agau te a giana nge Ananaias kala nga napengana a giana kae Sapaira keke ba ka mogalo inae ri inte bole. 2 Ba i kala nge napengana

keke palingatakala rea ta natale nge kampite ka
lollokanna bavana inte. Minmina na natale ke loa
na ke tunge inte mana ta aposelme.

3 Nae Pita ke role kia roma, “Ananaias, ke
meimia o ngatakale Satan ta i taongamuga kone
ka baina ko goa'e Kannu E Tupu ka ino bolo ka
lollokanna ra kaning ina palu ra one ravu rea nga
mogalo ae one? 4 Pala ta one banga ka mogalo ae
one, na mogalo laeala ka ora kaning. Ba ka ino
ba kia na lollokanna laeala ka ora kaning bole.
Ke meimia na ko kuma ka oru matana laekia
minakai? Ko sano goga'e ragau. Ke sa. Ko goga'e
Nutu!”

5 Ka inae Ananaias longe ollaeala na i ke pupu
lagape na ke mate. Na ragau kinung reke longe
ollaeala e lele keke matau raumana. 6 Minmina
na ragau ra taulai keke lu lakallo, ba keke gasipite
mirana. Na keke paue lagapotu ba keke talue.

7 Ka panna isunte ngarume na napengana ke
lu, ava i ka sana lonamatana ka oraeala e lele.
8 Nae Pita ke ballage roma, “Into role pakau.
Lollokanna ra onemea ningtale ka ravu rea nga
mogalo ae miau, ri kinung ri korai mana ae?”

Ka baina avale laeala ke ale Pita roma, “Iii, ri
kinung ri korong tapu.”

9 Minmina nae Pita ke role kia roma, “Ke
meimia a onemea ningtale ka palingatakala miau
ta avange Kannu E Tupu Ae Avolau? Ngo kela!
Reke talue ningtale ialeke meisinsi ba ri keke la
paunga one lagapotu bole.”

10 Ka panna laeala mana na avale laeala ke
pupu lagape nge Pita kaena puna, na ke mate.
Na ra nginngina ra taulai keke atulu lakallo, na

keke kele nga ine mate. Minmina na keke paue
lagapotu, ba keke talue nga natale bavana. 11 Na
ragau karolu ra loreapatokona te Karais onreke
katualla kinung ba ragau pattoto reke longe oru
nginngina reke lele keke matau raumana.

Aposelme Keke Papea Ragau Papatu

12 Na aposelme keke kuma ka killa papatu
reke bollalau ba kumangng papatu reke bollalau
ngaliua nga ragau. Ba bole ra lopatokonakana
karolu keke katualla kinung nga Tarangalu Ae
Solomon. 13 Ragau re ngae Ierusalem ra sana ri
ra ra lopatokonakana keke kalapagpaga rea ava
ka sana te pagiu kala nge ri. 14 Ava ka ragau
papatu raumana bole ra panung ba ra bale ra
lopatokonakana te Iesus keke pulisivala kala nge
ri. 15 Ba aposelme kumangng ra kanrea keke bol-
lau raumana. Minmina na ragau keke paupaue
reke sosoali, na keke pakenkeno rea nga niame ba
tagome nga pamau bavaname ta bainae Pita nge
tatao mana. Na nunulekia nge toa ta palu nge ri
nga ine nge kavesilele rea. 16 Ba bole maluame
reke momo nga maga kunna reke kokoro ngae
Ierusalem ke tatu ka reke sosoali ba ragau ra
kannu reke sosoali ke lupaga rea. Minmina na
ra nginngina kinung keke pepe muni.

Aposelme Keke Rave Maenang

17 Ngarume na piris e kapunu kala nga kolin-
gana reke momo nga ginunga orae Sarusime keke
kele oru nginngina, na keke paturu ta kelangalele
raumanange aposelme. 18 Minmina na keke lau
rea na keke pullu rea nga bale ore nga pulangkala
a i a pulangkala a ragau kinung. 19 Ava ka

rigo laeala, na anggelo ae Nutu ke pulapatalia
savanau kaoname, ba ke taoamuga ka aposelme
lagapotu. Na ke role kerea roma, 20 “Miau
ngaka loa na ngaka meisi ngallo nga tempel. Ba
ngaka pulimalage pangamologame kinung re ta
mauling laekia a pau a miau ka rave kurumea
lopatokona ae miau te Iesus.”

21 Na aposelme keke longo mana na ka sinro
luluna keke taolu ta tempel, ba keke paturu ta
pangalomatanange ragau.

Na ka ina piris e kapunu kala nga kolingn-
ganame ke kiukinunge Ginunga Nga Reke Taoa-
mugmuga Ka Iurame, na keke role ta ri atung ka
aposelme te ri. 22 Ava ka ina ra kurtalingling ke
lele, na ke sane ke kalipa ka aposelme nga bale e
nga pulangkala. Ka baina ri keke galiu ta ravol-
lalau nga katungkala na keke turu pakerea roma,
23 “Ka ina mangnga lele nga bale e nga pulangkala
na mangng ka kele roma ri ke pulakale gingging,
ba ra kurtalingling keke meisinsi gingging ka
kelangpatalingarea nga savanau kaoname. Ava
ka ina mangng pulapatalia savanau kaoname, na
mangng ka sana kela paka agau te ngallo.” 24 Na
ka ina agau e kapunu nga ra kurtalingling nga
tempel ba piris re kapunu keke longe ollaeala, na
ri ka loreatangtang roma, “Ollaekolong ka puna
mina ngaetai?”

25 Na agau te ke taolu ba ke turu pakerea
roma, “Ngaka longo nasai! Ragau ra miau ka
puli rea nga pulangkala iala eke palomatantane
ragau ngallo nga tempel.” 26 Minmina na agau
e kapunu nga ra kurtalingling ke loa kala nga

balinganame, na keke ravugaliue aposelme ta
reke taoamugmuga ka Iurame mallerea muni.
Ava ke sane ke loa kerea ka kaoreaginapitangana
kerea kurumea, keke matau roma ragau ngeke
tamali rea ka lollome.
27 Ka ina ri ke rave aposelme lakallo, na keke
pamaisi rea ngamuga nga Ginunga Nga Reke
Taoamugmuga Ka Iurame. Na agau e kapunu
nga pirisme ke role kerea roma, 28 "Mangng ama
role gingging ta manemiausa pangalomatanange
ragau kae Iesus giana, ava ngaka kele ora
miau ka kuma kia. Kaka pulimalage pang-
amologa ngamiau nga iname kinung ngallo ngae
Ierusalem ba miau kaka bai ta ulongopainge
Iesus matengana nge mangng."
29 Nae Pita kala nga aposelme keke ale roma,
"Mangng sana nga longo ta ragau, mangng nga
longo te Nutu mana! 30 Nutu a i ae Nutu ae
sisiukita memena ke pasigipage Iesus nga mateng
nga ina miau ka sapune ka katungpita ngamiaun-
gana kia nga maiskovu. 31 Nae Nutu ke pasigipage
ta malle e nga alangpaga nga bavana e pe ta
i a Ataongamugakana bae Aravunglelekana, ta
baina re ngae Israel nga karea gingginga ta ri
pulingvalakale baingarea reke sosoali ba tunge
loreamatengana te Nutu. Minmina nae Nutu nge
osurure baingarea reke sosoali. Na mangng ka
kele oru nginngina ka matamangng kanname.
32 Bae Kannu E Tupu orae Nutu tunge ta reke
longo te i ke pakosininge oru nginngina bole."
33 Na ka ina ravollalau ke longe ollaeala na
ka iukerea raumana, ba keke bai ta balinge
aposelme ta ri mateng. 34 Ava Parisio a giana

nge Gamaliel a i a apangalomatanakana nga
bangapagame, ba ka i a agau te ora ragau karolu
ke pulipataea raumana ke meisi nga Ginunga
Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame. Na ke role
ta ri ngeke rave aposelme ba ngeke lelemalaga
kerea lagapotu isurangana. 35 Ngarume na i ke
ninpage ravollalau nginngina lorea roma, “Miau
re ngae Israel, ngaka kela masi mannangana ta
oru ra miau ka bai ta kumangng ki nga ra kakai.
36 Nga lomiaugaliu ta agau ama giana kae Tiuras
e lele ka kae re pala ba i ame rorole roma i a
agau te a bollau, ba ragau ka ri base ma 400
keke pagiu kala nge i. Ava ragau palu keke
balia na ke mate, ba reke lolakurumea keke kaka
kalaoka. Na taonganame keke rongo bavakena.
37 Na ngarume nge i na ka agau te muni a giana
nge Iuras e ngae Galili ke lele ka kae re nga
ravung gia. Na i ke taoamuga ka ragau palu
ta ri sanangkalange gavaman e ngae Rom. Ava
keke balia na ke mate bole, ba reke lolakurumea
keke kaka kalaoka. 38 Minmina na iau ka bai ta
roleng kamiau masi ka ollaekolong sonrau roma:
Ngaka ule ra kokorong ba ka ba rea ngeke lao! Ta
ngaroma kumangng laekia ka ora kanrea mana
na nge pupu. 39 Ava ngaroma ke atu nge Nutu na
ka sana kamiau gingginga ta miau bongatotokala
rea. Ba bole miau alaka amva ta sanangkalange
Nutu.”

40 Nae pangamologa ae Gamaliel kanna ke
ravugaliue lorea. Minmina na keke kiulu ka
aposelme, ba keke role ta ragau ngeke sapipatoto
kerea. Na keke role gingging ta ri manereasa
pangamologa ta ragau nga Iesus giana. Na keke

ba rea eke lao.
41 Na aposelme keke ka'e Ginunga Nga Reke
Taoamugmuga Ka Iurame ka loreaserengngana
kurumea, Nutu ke kinpataea giareame ka ine
ngata ta ri ngeke rave balenga kurumea lopa-
tokona ae ri te Iesus. 42 Na ka kaeme kinung
ngallo nga tempel ba ngallo nga ragau bale nga
ri, na aposelme ke sane ke rongo ta panga-
lomatanange ragau ba pulingmalagange pang-
amologa e pe e role te Iesus roma, ka i ae Karais.

6

Keke Pulia Ragau Ka Ri Lima Ba Lua Ta Ri Kalaunge Aposelme

1 Ka kae palu ngarume ka ina ra lopatokon-
akana ke umma ta ri leleng papatu, na iu ore
nga pangavolo ke lele ngaliua nga Iura reke
pamolloga ka kaling ae Girik ba Iura pattoto. Iura
reke pamolloga ka kaling ae Girik keke pavolo
kurumea, ravale re ngae ri ra matengpatali ke
sane ke ravu karea kaning onreke tavova ki ka
kae kenakena. 2 Minmina na aposelme ka ri
tangulelu ba lua keke kiukinunge ra lopatokon-
akana na keke role kerea roma, “Ke sane pe
ngaroma kumangng e nga kelangpatali ta kaning
nge ravupita mangng ra aposel, na kumangng
a kanmangng ore nga pulingmalagange pang-
amologa ae Nutu kanna nge magogo. 3 Minmina
na kolingamangng memena, miau ngaka pulia
pana lima ba lua nge miau onreke ponu kae
Kannu E Tupu ba ka karea ka lomatana e pe.
Na mangng nga puli rea nga baina ri ngeke

kelapatali ta kumangnga laeala. 4 Ava mangnga
ra aposel nga momogingging nga kumangnga ore
nga kavanga ba pulingmalagange pangamologa
ae Nutu kanna.”
5 Na ri kinung keke ngatakale pangamologa
laeala. Minmina na keke pulia ra lopatokon-
akana te Karais ra giareame roma: Stepan a i
e ponu kae Kannu E Tupu ba lopatokona, bae
Pilip, bae Prokorus, bae Nikanor, bae Timon, bae
Parmenas kala nge Nikolas. Bae Nikolas ka i a
agau e ngae Antiok ore ka'e lopatokona ae ragau
rae i, na ngarume na i ke loakurumea lopatokona
ae Iurame. 6 Na keke loa ka ra nginngina ta
aposelme. Na aposelme keke pulipaia kamarea
nge ri ba keke kave Nutu te ri.
7 Ka baina pangamologa ae Nutu kanna ke sasa
ba ra lopatokonakana keke lele papatu raumana
ngallo ngae Ierusalem. Ba piris papatu bole
keke longe pangamologa ae Nutu kanna na ka
loreapatokona te.

Keke Pulia Stepan Nga Kalingnana

8 Nae Stepan ka i a agau e ponu ka kavingtulu
ae Nutu, ba ke ponu ka gingginga. Ba i ke kuma
ka killa reke bollalau ba kumangng reke gingging
ngaliua nga ragau. 9 Ava ragau palu re ngae
sinagog eke patoe ka Sinagog orae Pulangleleme
keke toakiki kae Stepan. Ka ri ra Iura re ngae
Sairin bae Aleksanria ba porovins re ngae Silisia
bae Esia. Ra nginngina keke paturu ta ri pal-
ingtete kala nge Stepan, 10 avae Kannu E Tupu
ke tunge lomatana e pe te Stepan ta baina ka

ine nge pamologa na ke sane ngeke pulipisigia
pangamologangana.
11 Minmina na keke bivitaoe ragau palu ta
ri rolenge roma, “Mangng ka longe Stepan ine
rolebainga kae Moses bae Nutu.”
12 Na goangarea laeala ke pasigipage ragau
ba reke taoamuga kerea kala nga ra pangalo-
matanakana nga bangapagame. Minmina na
keke laue Stepan, na keke loa kia ta i maising
ngamuga nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga
Ka Iurame. 13 Ngarume na keke atu ka ragau
palu muni ta ri goanga roma, “Agau laekia ke
rorolebainga ka tempel ae ita e tupu kala nga
bangapaga rae Moses kanna. 14 Mangng ka longe
ine role roma, Iesus e ngae Nasaret ke la rurunge
tempel ba ke la kamongpiliunge bainga rae Moses
tungu rea te ita.”
15 Na ra nginngina kinung reke tattara ngallo
nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame
keke kelatupu te Stepan, na keke kele raguna ina
tongana kena ma anggelo te raguna.

7

Stepan Alangana Ka Pangamologa

1 Ka baina piris e kapunu ke ballage Stepan
roma, “Ka kaomanna ka pangamologa kakai?”
2 Nae Stepan ke ale roma, “Kolingaume ba
Tamau memena, ngaka longo te iau! Pala ta
sisiukita ae Abaram momongana ngae Aran ba
ka ine mommo ngae Mesopotemia tale, nae Nutu
a kana ka olamana e toakala ke lele nge i. 3 Na
ke role kia roma, ‘Ngo ka'e magapuna ae one

ba ragau rae one, na ngo loa ta mogalo a iau la
pangapanaunga one kia.'
4 "Minmina na i ke ka'e mogalo ae Kalriame
na ke tara ngae Aran. Ba ngarume nga tamana
matengana nae Nutu ke ba'e ta i momong nga
inaekia a miau ka tara ngia sonrau. 5 Ka kae
nginngina nae Nutu ke sane tunge mogalo laekia
inte te Abaram. Ke sa. Ke sane tunge isunte
e sina mana te i. Avae Nutu ke patokala ta
ngarume na i nge tunge mogalo laekia te i ba
nga i a mogalo a Abaram sivuna memena re
ngarume. Ka inae Abaram sana nena goe tale
nae Nutu ke patokala minmina te i. 6 Bae Nutu
ke role kia roma, 'Sisivungu memena ka la ri ra
ragasila nga maga kunna a sana i a maga kunna
ae ri. Na ka la ri ra barangaleleme ba ragau keke
la baingasoali rea ka pesingmatana ka ri 400.
7 Ava iau ka la kalingnanange ra nginngina reke
bai kerea minmina, ba ngarume na sisivungu
memena keke la lelengmalaga nga maga kunna
laeala. Na keke la kavanga te iau nga maga
laekia ikia.' 8 Nae Nutu ke tunge bainga e nga
totongtaliu a i a piunga ba bonga kala nge Nutu
te Abaram. Ka bainae Abaram ka tuna nge Aisak
ba ke tototaliue mirana ka ina kana kaeme ka ri
lima ba mologi ke rongo tapu. Na ngarume nae
Aisak ka tuna nge Iekop, ba ngarume muni nae
Iekop ka tuna memena nge sisiukita memena ka
ri pana tangulelu ba lua.
9 "Nae Iekop tuna pattoto keke kelalelea teit-
eikerea ae Iosep, ka baina keke ba kia ta i a
barangalele ngae Isip. Avae Nutu ke momo
kala nge i 10 ba ke ravulelea nga maenangme

kinung reke lele nge i. Ba ka inae Iosep meisi
ngamuga nga kelangpatali e ngae Isip eke patoe
kae Pero raguna, nae Nutu ke tunge lomatana e
pe raumana te Iosep. Na nga kelangpatali laeala
kelangana kae Iosep ka i a agau ore pe. Minmina
na i ke pulia Iosep ta i nge kelapatali tae Isip ba
ta i nge kelapatali ta bale rae i.

11 “Ngarume na osangana ke lele nga ina re
ngae Isip bae Kenan, ba ka i a maenang e bollau
raumana. Na sisiukita memena ka sana karea
kaning. 12 Na ka inae Iekop longe kaning ine
momo ngae Isip, na i ke ba'e sisiukita memena
ta inaeala ka taongarea e kapunu. 13 Ba ka
taongarea a lua nae Iosep ke turupote i muni ta
tataokia memena, nae Pero ka lonamatana kae
Iosep balekaina ae i. 14 Ngarume nae Iosep ke ba
te tamana ae Iekop kala nga balekaina ae i kinung
ta ri atung te i tae Isip. Ra nginngina kinung ka
ri pana 75. 15 Minmina nae Iekop ke loapisigi
tae Isip, na ke momo nga inaeala ta ke lele nga
kae ra mateng rave i kala nga sisiukita memena.
16 Ngarume na keke loa ka lavusakereame galiu
tae Sekam. Na keke talu rea nga o a i a lollo
masina a sisiukita ae Abaram kolia nga goe rae
Amor ngae Sekam ka lollokanna palu.

17 “Na ka ina kae rae Nutu puli rea ta i ku-
mangng kurumea patongkala laeala ae i tunge
te Abaram ke lele kokoro, na ragau rae ita
keke umma ta ri leleng papatu raumana ngae
Isip. 18 Na ngarume, ka inae Iosep mate
tapu na kelangpatali te a sana lonamatana kae
Iosep ke paturu ta i a kelangpatali ngae Isip.
19 Kelangpatali laeala ke patutaoe ragau rae ita ka

goangana. Ba ke pamiralalia sisiukita memena
ka kaonaginapitangana kerea ta ri saunga ka goe
rae ri ra lagalaga lagapotu nga bale nga ri, ta
baina ri ngeke mate.

20 “Na ka kae nginngina nae Moses naname
ke toapisigia, ba ka i a goe tuna paenakena nge
Nutu raguna. Ba keke pangngamasia nga bale
ae tamana ka inname ka ri mologi. 21 Ka ineke
pulia lagapotu nga bale ae i, nae Pero tunapiau
ke rave ta pangnge ma i a tuna. 22 Ngarume na
re ngae Isip keke palomatane Moses ka lomatana
kinung nga ri. Ba i ke lele ma i a agau a kana ka
gingginga raumana nga pangamologangana ba
nga bainganame.

23 “Ka inae Moses kana pesingmatana ka ri
giaukaina lua na i ke bai ta loanga ta kelange
ragau rae i re ngae Israel. 24 Ba ka ine loa na
i ke kele agau te e ngae Isip ine balvalia agau
te nge ri. Ka bainae Moses ke loa ta kalaunge
ba ke balia Isip laeala na ke mate. 25 Moses ka
lonangana roma, ragau rae i nga loreamatana
roma i ka i a agau a Nutu ba'e ta ravungulele
rea. Ava ri ke sane ke kelapatokone ollaeala.
26 Me ngangaila, nae Moses ke lele nga Israelme
ka ri lua ka ineke palivalvali rea, na i ke ava
ta kangalele kerea ka pangamologangana roma,
‘Rapanung, ka onemea kinung ra koli ava kama
ka palivalvali miau?’

27 “Ava te e nge ri pana lua a i a baling puna ke
botalale Moses, na ke role kia roma, ‘Tai ke puli
one ta one kelanga te mangng ba kalingnana nge
mangng? 28 Alo bai ta sapingpunu iau base ino

sapune Isip laeala ngalla ae?’ 29 Na ka inae Moses
longe pangamologa laeala na i ke ka'e Isip ba ke
loa e lele ma i a agasila nga mogalo eke patoe
kae Miria. Ngarume na i ka nena ka goe lua ra
panung nga inaeala.
30 “Ngarume ka ina pesingmatana giaukaina
lua ke rongo tapu, na anggelo te ke lele nge Moses
ngallo nga bega a matana ora sia toto ngia nga
ina a sana ragau ngia kokoro nga kapangnga eke
patoe kae Sainai. 31 Ka inae Moses kele ollaeala
na i ke kallo raumana nga kelangana. Ba ka ine
loa kokoro ta inaeala ta baina i nge kelamasia, na
i ke longe Nutu kalingngana ine role roma, 32 ‘Ka
iau ae Nutu orae sisiukone memena ae Abaram
bae Aisak bae Iekop ke kavkave.’ Minmina nae
Moses mirana ke mammalu ka mataungana ba i
ke matau ta kelangatupu ta inaeala.
33 “Nae Nutu ke role kia roma, ‘Ngo rusulage
kesingsilagi rae one, ta malle laekolong a one
maisi kia ka i a mogalo e tupu. 34 Iau ka kele
re ngae Isip ineke tunge miralali reke bollau ta
ragau rae iau. Iau ka longokale taningarea, na ka
atu lagape ta ravungmalaga rea. Iala na one ngo
atu nasai ta iau ka la bangagaliu one tae Isip.’
35 “Moses laekia ka i a agau laeala mana orama
Israelme ke tangulelea ka balinglagangarea kia
roma, ‘Tai ke puli one ta one kelanga te mangng
ba kalingnana nge mangng?’ Ka i a agau ae Nutu
muni ba'e ta i nge kelapatali te ri ba nge ravulele
rea ka gingginga ae anggelo e lele nge i nga bega a
sia toto ngia. 36 Moses laekia ke ngalu rea malaga
ngae Isip, ba ke kuma ka kumangng reke gingging
ba killa reke bollalau ngae Isip, ba nga Pelau E

Tente, ba ngallo nga ina a sana ragau ngia ka
pesingmatana ka ri giaukaina lua.
37 “Moses laekia a iau rorole te ka i ae Moses
laeala mana ame pala ne role ka Israelme roma,
‘Nutu ke la bange agau e toe kaona e base me iau
ba ka la i e nge miau te.’ 38 Ka i a agau e momo
kala nga Israelme ka ineke katukala nga ina a
sana ragau ngia. I ke momo nga inaeala kala nga
sisiukita memena, ba ke momo kala nga anggelo
e pamologa te i nga Kapangnga Ae Sainai. Ba ke
rave pangamologa rae Nutu kanna reke momo
passavele ta i kalangavasa rea te ita.
39 “Avae sisiukita memena keke longosa te i.
Keke tangulelea ba ngallo nga lorea keke bai ta
kangagaliu tae Isip muni. 40 Ka inae Moses mome
panna te tale nga kapangng na keke role kae
teiteikia ae Aron roma, ‘Ngo kuma ka nutu palu
ta ri taongamuga kamangng ta mangng ka sana
lomangngmatana ka taru e lele nge Moses laeala
e ravumalaga mangng ngae Isip.’ 41 Kae laeala
ka i a kae a ri ke kuma ka nutu te a goanga a
sinna ma bulmakau. Na keke balia posime ba
keke tungu rea ma tungame te nutu a goanga
laeala. Ba keke baia kaning a alangpaga ore nga
oraeala a ri muni ke kuma kia ka kamareame.
42 Avae Nutu ke bali ka gina te ri, ba ke tungu
rea ta baingarea reke sosoali ta ri kavang ta mata
reke momo ngailu nga tava. Ke loa kurumea
pangamologa ineke paˈe nga lau ae ragau reke toe
Nutu kaona roma,
“ ‘Ragau re ngae Israel! Ka ina miau ka momo
ngallo nga ina a sana ragau ngia
ka pesingmatana ka ri giaukaina lua,

na miau ka sana ka balia posime
ta tunga rea ma tungame te iau. Ke sa.

43 Miau kaka paue balvale orae nutu aka patoe kae Malak,
ba kaka paue oru a sinna ma mata nga tava orae
nutu ae miau aka patoe kae Rampa;
ka ri ra nutu ra goanga ra miau ka kuma ki ta kavanga tao.
Minmina na iau ka la bange ragau ta ri ravungpatali ka miau
ta ina nge ngae Babilon bavana tetoto.'

44 "Ava balvale ore nga Turungpota ke momo kala nge sisiukita memena nga ina a sana ragau ngia. Ba ri keke kuma kia basema inae Nutu panana kia te Moses kurumea Nutu pakosiningngana kia te i. 45 Ngarume nae sisiukita memena reke rave balvale laeala nga tamarea memena keke paue kala nge ri ineke loakurumea Iosua. Ba keke paue kala nge ri ka ineke rave mogalo nga ragau ra Nutu taomalaga rea nga mallereame ine taoamugmuga kerea. Balvale laeala ke momo nga inaeala ta ke lele nga kae ae Revit 46 a i a agau ae Nutu materaumane. Ba ka i a agau e ballage Nutu ta i nge kuma ka bale te orae Nutu ae sisiukia ae Iekop kavkave. 47 Ava tuna ae Solomon ka i a agau ore kuma ka bale orae Nutu.

48 "Avae Nutu E Ngailu Raumana ke sane momolu nga bale ra ragau ke kuma ki ka kamareame. Ba ollaeala ke loakurumea pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala e role roma,

49 “Nutu ke role roma, ‘Tarang ae iau nga kelang-
patali ke momo nga tava,
ba mogalo e ngape ka i a patangapaikala orae
kaegu.
Minmina na miau ka sana kamiau gingginga ta
kumangng ka bale ae iau,
ba ka sana kamiau gingginga ta kumangng ka
mallegu e nga pannang kia.
50 Ta iau muni ka kuma ka oru nginngina.’ ”
51 Nae Stepan ke role ka ra nginngina reke
tattara ngallo nga Ginunga Nga Reke Taoamug-
muga Ka Iurame roma, “Ka miau ra longasakana!
Lomiaume keke tangulelea Nutu palimule ba
longamiaume keke rutukala ta pangamologa a
kanna. Miau ka tongamiau kena mana ma si-
siukamiau memena ra sana omorea ta ri loan-
gakurumea Kannu E Tupu. 52 Sisiukamiau
memena keke pamiralalia ragau reke toe Nutu
kaona kinung. Ba bole keke sapune reke tuture
Barangalele ae Nutu kanna e Tupu atungngana e
ngarume. Ba sonrau na miau kaka potulu kana
ba kaka balia e mate. 53 Ka miau ra ragau raka
rave bangapaga rae Nutu kanna ra anggelome ke
atupisigi ki, ava miau ka sana ka longo tao.”

Keke Tamalipune Stepan Ka Lollome

54 Ka ina ravollalau nginngina ke longe pang-
amologa laeala, na ri ka iukerea kia raumana ba
keke tampite ngingireame te i ka siarealalingana.
55 Avae Stepan ke ponu kae Kannu E Tupu ba ke
kelapatae ta tava. Na ke kele olamana ae Nutu
e toakala bae Iesus ine maisi nga Nutu bavana e
pe. 56 Na i ke role roma, “Ngaka kela! Iau ka kele

tava ke pulapatali bae Agau Tuna ke maisinsi nge
Nutu bavana e pe."
57 Na ra nginngina kinung keke tangakale lon-
gareame ka kamarea, ba keke lavoalla kaligi ka
kalingngareame. Na keke piraguru kinung te
Stepan 58 ba keke utulale lagapotu nga maga
kunna laeala e bollau. Na keke tamalia ka
lollome. Ba reke kuma ka ollaeala keke ule
lungapaga ngae ri re ngapotu nga agau a taulai
a giana nge Sol kaena puname.
59 Ka ineke tantamalia Stepan tale na i ke kiu te
Avolau roma, "Iesus One A Bollau, ngo rave kan-
nugu." 60 Na i ke pupu ka banungkiame ba ke kiu
kaligi roma, "Avolau, ko sono ngo ale baingarea
laekia e soali te ri." Ka ine role minmina tapu na
matana kanname keke balipunu ka matengana.

Sol Ke Pamiralalia Ra Lopatokonakana Te Karais Reke Katualla Kinung

8

1 Bae Sol ka sianakena kala nge ri ta Stepan nge
mate.
Ba ka kae laeala na ragau keke paturu ta
pangamiralalinge ra lopatokonakana te Karais
reke momo ngae Ierusalem. Minmina na ra
lopatokonakana kinung keke ka kalaoveka ta ina
nge ngae Iurea bae Sameria. Nae Aposelme
kasikerea keke momo ngae Ierusalem. 2 Ba ragau
palu reke kave Nutu palimule keke talue Stepan
ba ka loreatania raumana. 3 Avae Sol ke paturu
ta baingasoalinge ra lopatokonakana. Ke lola ta
baleme na ke utupallala ka rapanung ba ravale ra
lopatokonakana ta pulinglu rea nga pulangkala.

Pilip Ke Pulimalage Pangamologa E Pe Ngae Sameria

4 Minmina na ra lopatokonakana reke ka
kalaoveka keke pulimalaglage pangamologa e te
Iesus nga iname kinung ra ri ke loa tao. 5 Bae
Pilip ke loa lagape ta maga kunna te ngallo ngae
Sameria na ke pulimalage Karais giana nangina.
6 Ka ina maluame ke longe Pilip pangamologan-
gana ba keke kele killa reke bollalau ra i kuma ki,
na keke balimasi ka longareame ta pangamolo-
gangana. 7 Kannu reke sosoali keke kamalaga
patalia ragau papatu ka relinglagangarea. Ba
ragau papatu ra mirareame ke mate ba ragau
ra kaereame ke mate keke pepe. 8 Minmina na
serenga e bollau ke lele ngallo nga maga kunna
laeala.

Saimon A I A Masingkana

9 Na ka apanung te a giana nge Saimon ke
momo nga maga kunna laeala. Ba ka kae palu
tapu na apanung laeala ke pamagio raumane re
ngae Sameria ka kumangngana e nga masing. I
ke roma i a agau te e bollau. 10 Minmina na
ragau kinung reke bollalau ba reke sisina bole
keke bali ka longarea masi te i. Ba keke role roma,
“Apanung laekia ka i a oru e ngailu raumana eke
patoe kae Gingginga E Bollau Raumana.” 11 Ba
keke loakurumea ta, ka kae papatu tapu, na i
ke pamagio rea raumana ka kumangngana re
nga masing. 12 Ava ka ina ri ka loreapatokona
ta Pilip pangamologangana ine pulimalage pang-
amologa e pe e ta Nutu kelangpatalingana ba te
Iesus Karais giana, na keke rave pangamagoe.

Rapanung ba ravale bole keke rave pangamagoe.
13 Bae Saimon ka lonapatokona bole. Ba ka ine
rave pangamagoe tapu na i ke taotunanne Pilip
ka kallongana kurumea killa reke bollalau ba
kumangng reke gingging ra i kela rea ka matana
kanname.
14 Na ka ina aposel reke momo ngae Ierusalem
ke longe ina ragau re ngae Sameria ke ngatakale
pangamologa ae Nutu kanna, na ri keke ba'e
Pita riluae Ion te ri. 15 Ba ka ineke lele, na
keke kave Nutu ta ra lopatokonakana ngeke rave
Kannu E Tupu 16 kurumea, Kannu E Tupu ke
sane pupai nga te e nge ri tale. Ke sa. Pala na
keke rave pangamagoe nge Iesus Avolau giana
mana. 17 Minmina nae Pita bae Ion keke pulipaia
kamarea nge ri, na ra lopatokonakana nginngina
keke rave Kannu E Tupu.
18 Na ka inae Saimon kele ina ri ke rave Kannu
E Tupu ka ina aposelme ke pulipaia kamarea
nge ri, na i ke ava ta tungnge lollokanna ta
aposelme 19 ka rolengana kerea roma, “Ngaka
tunge gingginga laekolong te iau bole nga baina
ragau ra iau pulipaia kamaume nge ri ngeke rave
Kannu E Tupu.”
20 Avae Pita ke role kia roma, “One kala nga
lollokanna a kaning ngaka mate kinung ta one ko
roma, one ngo tunge lollokanna ta kolinge tunga
ae Nutu ka lollokanna! 21 Ka sana kaning inte
nga kumangng laekia ta longo ke sane tupu nge
Nutu raguna. 22 Minmina na ngo pulivalakale
baingang laekia e soali na ngo kave Nutu ta baina
i nge osurure baingang ino role minmina. 23 Ta
iau ka kele bainga nga kelangalele ke ponu nge

one ba bainga reke sosoali keke pulakala one tapu.”

24 Nae Saimon ke ale roma, “One ngo kave Nutu te iau ta baina oru nginngina ra one role kau ki ke sane ngeke lele nge iau.”

25 Ngarume, ka inae Pita bae Ion ke turupote lopatokona ae ri te Iesus ba keke pulimalage Iesus Avolau pangamologanganame tapu. Na keke galiu tae Ierusalem. Ba ka ineke kagaliliu tae Ierusalem, na keke pulimalaglage pangamologa e pe nga maga papatu ngallo ngae Sameria.

Pilip Kala Nga Agau E Ngae Itiopia

26 Na anggelo te orae Nutu ke role kae Pilip roma, “Ngo loa ta pamau e pa ngae Ierusalem ave lolapisigi tae Gasa.” Bae iau ae Luk ka bai ta turunglomatana ka pamau laeala roma, ragau ke sane ke tatao ngia muni sonrau.

27 Ka bainae Pilip ke kutapu e loa ba ka ine lola na i ke lele nga agau te e ngae Itiopia oreke sigia. Ka i a avolau te ore ellapatali ta lollokanna rae kelangpatali e ngae Itiopia ora i a bale a giana nge Kanrasi. Apanung laeala ke loa tae Ierusalem pala ta i kavanga te Nutu, 28 ba ka ine kagaliliu nga pamau ta maga ae i, na i ke tarapai nga manang ae i. Ba ke patpatoe lau a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia pa'e pala. 29 Minmina nae Kannu E Tupu ke role kae Pilip roma, “Ngo loa ta manang laeala na ngo momo kokoro nge i.”

30 Ka bainae Pilip ke pira ta manang laeala na ke longe agau laeala ine patpatoe lau a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia. Nae Pilip

ke ballage roma, “Aekolong, ka longmatana ka
inaekolong a one patpatoe?”
31 Na agau laeala ke ale Pilip roma, “Iau nga
maimia ka laumatanangana ngaroma agau te ke
sane nge panana iau kia?” Minmina na i ke
ballage Pilip ta i nge taepatae nga manang ae i
na nge tara kala nge i.
32 Na inaeala a agau eke sigia patpatoe nga Lau
ae Nutu Kanna ke rolea pangamologa e te Karais
ore role roma,
“I ka tongana kena ma sipsip eke loa kia ta
samungpununge,
ba ka tongana kena ma sipsip goekia e sane
rolea inte
ka ineke kavitonte sipsip goekia laeala bul-
vunna;
i ke bai minmina mana; ke sane rolea inte.
33 Keke pavalengea ba ka sana agau te meisi kala
nge i ta kalaungapagange.
Ba ka sana agau te nge ninipaga ta sivuna
memena
ta momongana nga mogalo laekia e ngape ke
kalapunu mana.”
34 Na agau laeala eke sigia ke ballage Pilip roma,
“Ngo turu te iau. Agau e toe Nutu kaona ke
rorolea pangamologa e ta i muni, o ke rorolea
pangamologa e ta agau tetoto?” 35 Minmina nae
Pilip ke paturu nga pangamologa inaeala nga Lau
ae Nutu Kanna mana na ke ture pangamologa e
pe e te Iesus ta avolau laeala e ngae Itiopia.
36 Ka ineke lolapisigi kurumea pamau, na keke
lele nga me inte. Na agau eke sigia ke ballage Pilip
roma, “Ngo kele, me ikia ava taru ke bototokala
iau ta manegusa ravunge pangamagoe?” 37-38 Ba i

ke role ta manang nge meisi. Ka baina riluae Pilip
keke sopisigi ta me nae Pilip ke pamagoea. 39 Ba
ka ineke solele nga me, na ka pannasa mana nae
Kannu E Tupu ke ravupatali kae Pilip. Ba agau
laeala eke sigia ke sane kele muni, ava ke tutapu
ka lonaserengngana. 40 Avae Pilip ke lele ngae
Asaroto, na ke tatao nga iname kalaoveka. Ba ke
pulimalaglage pangamologa e pe e te Iesus nga
magame kinung ta ke lele ngae Sisaria.

9

Sol Ke Tunge Maulingana Te Karais

1 Ava ka kae nginngina tale nae Sol ke tointa
barangalele rae Iesus karea ta i balingi rea. Ba
bole i ke loa ta piris e kapunu 2 na ke ballage ta lau
re ta loanga ki ta re kapunu nga sinagogme ngallo
ngae Ramaskus, ta baina ngaroma i nge kalipa
ka rapanung ba ravale bole ra loreapatokona ta
Pamau E Loa Te Nutu* nangina, na nge lau rea
ba nge ravugaliu rea tae Ierusalem. 3 Na ka
inae Sol lola tae Ramaskus ave lele kokoro, na
ka pannasa mana na olamana te ke killama nga
tava ka taliungatotokalangana kia. 4 Minmina na
i ke pupupisigi ta mogalo ba ke longe kaling ine
rorole kia roma, “Sol! Sol! Ke meimia o umma ta
pangamiralali iau?”
5 Nae Sol ke ballage roma, “Avolau, on aetai
ikolong?” Na i ke ale roma, “Ka iau ae Iesus a
one umma ta pangamiralali iau. 6 Ava one ngo
sigipaga ba ngo loalu ta maga kunna e bollau,

* **9:2:** Pamau E Loa Te Nutu ka i a pangateningkala e te Iesus Karais.

na ko la longnge ora iau matea ta one kumangng
kia.”
7 Na ragau reke tatao kala nge Sol keke meisinsi
nga inaeala ka kaorea maena logongongana
kerea. Keke longe kaling maina, ava ri ke sane
ke kele agau te. 8 Nae Sol ke sigipaga nga mogalo,
ava ka ine kinpole matana kanname na ke sane
kele otte. Ka baina keke kampite kamana na keke
taoamuga kia tae Ramaskus. 9 Na ka kaeme ka ri
mologi na matana kanname ke su ba ke sane inu
be kani kana.
10 Na barangalele ae Iesus kanna te a giana
nge Ananaias ke momo ngae Ramaskus. Bae
Iesus Avolau ke kiu te i ngallo nga kelanga roma,
“Ananaias!”
Nae Ananaias ke ale roma, “Avolau, iau ikia.”
11 Minmina nae Iesus Avolau ke role kia roma,
“Ngo loa ta bale ae Iuras e momo nga pamau
eke patoe kae Pamau E Tupu, na ngo ballaga ta
agau te e ngae Tarasus a giana nge Sol iala. I
ke kavkava, 12 ba ngallo nga kelanga i ke kele
agau a giana nge Ananaias ke atulu na ke pulipaia
kamaname nge i ta baina i nge kela muni.”
13 Avae Ananaias ke ale roma, “Avolau, iau
ka longe turung papatu reke ture agau laeala
kumangngana ine bavaia oru papatu reke sosoali
ta ragau rae one reke tupu ngae Ierusalem. 14 Ba
i ke atu nasai tae Ramaskus nga gingginga a i
rave nga piris re kapunu ta i launge reke kavkave
giang.”
15 Avae Iesus Avolau ke role kae Ananaias roma,
“Ngo loa, ta iau ka pulia apanung laeala tapu ta i a
barangalele ae iau ta i turungu iau ta ra sana ri ra

Iura kala nga kelangpatali nga ri, ba ta i turungu
iau ta Iurame bole. 16 Ba iau ka la pangapanaunge
ka miralali ra i la ravungu rea nga ine nge turu
iau ta ragau."
17 Minmina nae Ananaias ke loa na ke lu lakallo
ta bale laeala a Sol momo ngia. Na i ke pulipaia
kamaname nge Sol ba ke role kia roma, "Kolingau
ae Sol, Iesus Avolau ore lele nge one nga pamau
ka ino tatu nasai ke ba iau ta baina one ngo kela
muni bae Kannu E Tupu nge ponu nge one." 18 Na
ka pannasa mana na ore basema lea konname
keke pupu nga Sol matana kanname, na i ke
kela muni. Minmina na i ke sigipaga na keke
pamagoea. 19 Na ngarume ka ine kani tapu, na
mirana ke lele gingging muni.

Sol Ke Paturu Ta Pulingmalagange Pangamologa E Te Karais Ngae Ramaskus

Nae Sol ke momo ka kae palu ngae Ramaskus
kala nga barangalele rae Iesus kanna. 20 Ba ka
kae nginngina na i ke paturu ta pulingmalagange
pangamologa e te Iesus ngallo nga sinagogme
roma, "Iesus ka i ae Nutu tuna." 21 Na ragau ki-
nung reke longe pangamologangana keke magio
ba keke paliballaga rea roma, "Aekia ka i a agau
ame baisolalia re ngae Ierusalem reke kavkave
gia laekia ae Iesus, o ke sa? Ita kaka roma i e
atu nasai ta launga rea ba loangagaliu kerea ta
piris re kapunu." 22 Avae Sol pulingmalagangana
ka pangamologa ke umma ta leleng gingging rau-
mana. Ba turungpotanganame kae Iesus roma,
ka i ae Karais, keke baikaovalala kae Iura reke
momo ngae Ramaskus.

23 Ngarume, ka ina kae papatu ke rongo tapu,
nae Iurame keke katukala ba keke potointa ta
ri ngeke sapune Sol. 24 Ava ragau keke ture
potongolu laeala te Sol. Nae Iurame keke ella ta
maga kunna e bollau kana savanau kaoname ka
kaeme ba rigome ta baina ri samungpununge Sol.
25 Ava ka rigo te na reke lolakurumea Sol keke
rave, na keke toatatape ka kasangng lagape nga
savanau masina te.

26 Ka ine lele ngae Ierusalem, na i ke ava
ta pulingsivala kala nga aposelme. Ava keke
mataue kurumea, ri ka sana loreapatokona roma,
ka i a barangalele ae Iesus kanna te. 27 Avae
Barnavas ke rave ba ke loa kia ta aposelme. Na
ke turu pakerea kae Sol ine kele Iesus Avolau
nga pamau ba ka inae Iesus Avolau pamologa
te i. Ba bole i ke turu pakerea kae Sol ine
sane matau ta pulingmalagange pangamologa e
te Iesus ngae Ramaskus. 28 Minmina nae Sol
ke momo kala nge ri ba ke tao ka lonangana
ngallo ngae Ierusalem. Ba i ke sane matautau
ine pulimalaglage pangamologa e te Iesus. 29 I ke
pamolloga ba ke paualle pangamologa kala nga
Iura reke pamologa ka kaling ae Girikme, ava ri
keke sissilia pamau ta samungpununge. 30 Ava ka
ina ra lopatokonakana te Karais ke longe ina ra
nginngina ke bai ta samungpununge Sol, na keke
ravupisigia tae Sisaria. Ba ngarume, na keke ba'e
tae Tarasus.

31 Na nga iname kinung ngallo ngae Iurea, ba
Galili, ba Sameria ragau ke sane ke umma ta
pangamiralalinge ra lopatokonakana te Karais.
Minmina na nga Kannu E Tupu pangaginggingn-

gana kerea ri keke umma ta leleng papatu ka
ineke tatao ka mataungareangana kae Nutu.

Pita Kumangngana E Nga Pulingmalagange Pangamologa

32 Ka inae Pita taliliu ta maga kunname, na i ke
loa ta kelange ragau rae Nutu reke tupu onreke
momo ngae Lira bole. 33 Na nga maga kunna
laeala i ke kalipa ka agau te a giana nge Aineas
ora mirana mate ba ka sana likina ta i sigingpaga
nga nia ka pesingmataname ka ri lima ba mologi.
34 Ka bainae Pita ke role kia roma, “Aineas, Iesus
Karais ke pape one. Ngo sigipaga ba ngo lule
nia ae one.” Ka panna laeala mana nae Aineas
ke sigipaga. 35 Na ragau karolu re ngae Lira
bae Seron keke kele agau laeala, na keke lele ra
lopatokonakana te Karais Avolau.

36 Ba ngallo nga maga kunna te a giana kae Iopa
ka avale te ora i a barangalele ae Iesus kanna ba
ka giana nge Tavita (ba ka ineke kampiliue Tavita
ta kaling ae Girikme na keke patoe kae Rokas). Ba
avale laeala ke kumkuma ka bainga reke pepe ba
ke kalaulaue ragau ra sillolo ka kaeme kinung.
37 Ka kae nginngina na soaling ke rave avale
laeala ba ke mate. Na ragau keke magoea mirana
ba keke pakenoe ngallo nga bale bilingana te e
ngailu. 38 Nae Iopa ke sane ngatauga ngae Lira.
Minmina na ka inae ra lopatokonakana ke longe
Pita ine momo ngae Lira, na keke ba'e pana lua
ra panung te i ka pangamologa te roma, “One ngo
bolvole ta atung te mangng!”

39 Ka bainae Pita ke sigipaga na ke loakurume
rea. Ba ka ine lele, na keke ravupataea ta bale

bilingana e ngailu. Na ra nareatale memena
kinung ke matepatali rea keke maistaliue Pita,
na keke tantani ba keke pakosininge Pita ka
lungapaga re ngallo ba lungapaga re ngapotu
onrae Rokas kuma ki ine momo mauli tale.
40 Avae Pita ke bamalage ri kinung lagapotu na
ke parovanu ka banungkiame, ba ke kave Nutu.
Minmina na i ke kampiliu ta lavusa na ke role
roma, “Tavita, ngo sigipaga.” Na avale laeala
matana kanname keke kinpola, ba ka ine kele
Pita na i ke sigipaga ka tarangana. 41 Bae Pita
ke kala'e kamana ta kalaunge ta i meising nga
kaename. Na ke kiu kinunge ragau rae Nutu
reke tupu kala nga ravale ra nereatale memena
ke matepatali rea, ba ke ulotape avale laeala te
ri ka maulingngana. 42 Na pangamologa e role
ta ollaeala e lele ke loa kalaoka ta iname kinung
ngallo ngae Iopa. Minmina na ragau papatu ka
loreapatokona te Iesus Avolau. 43 Bae Pita ke
mommo ngae Iopa ka kae palu kala nga agau te a
giana nge Saimon ora i a agau e kumkuma ka oru
palu ka bulmakau patuname.

10

Nutu Ke Pakosininge Kornilius Ka Kelanga Te

1 Na agau te a giana nge Kornilius ke momo
ngae Sisaria. Ka i a agau e kapunu nga galiau
nga baling e ngae Rom eke patoe ka Galiau E
Ngae Itali. 2 Ba agau laeala ka sana i a Iura ava i
kala nga rakia memena kinung keke kalapagpage
Nutu beke matautaue. Ba bole i ke kalaulau
raumane Iura ra ri ra sillolo ba ke kavkava
palimule te Nutu. 3 Ka kae te base ma ka kae

matana a mologi ka laio na i ke kele kelanga a
Nutu pakosininge kia. Ba nga kelanga laeala na i
ke kele anggelo ae Nutu ine atu te i ba ke role kia
roma, “Kornilius!”
4 Nae Kornilius ke kelanane anggelo ka
mataunga ba ke ballage roma, “Avolau, ko matea
taru?”
Minmina na anggelo laeala ke ale roma, “Nutu
ke longe kavanga rae one ba ke matea ku-
mangnga ae one ino kalaulaue ra sillolo. 5 Na
ngo ba'e ragau palu tae Iopa ta ri ravunggaliunge
agau a giana nge Saimon oreke patoe kae Pita. 6 I
ke mommo kala nga agau te a giana nge Saimon
ora i a agau e kumkuma ka oru palu ka bulmakau
patuname. Ba bale ae agau laeala ke momo nga
pelau kaona.”
7 Ka ina anggelo role kia tapu, nae Kornilius ke
kiue ra kumangngatulu lua rae i kala nga agau
e nga baling a i a akavangkana te Nutu ba ka i
agau orae Kornilius lonakala kia. 8 Nae Kornilius
ke turu pakerea ka orume kinung ra anggelo role
rea te i, na ke ba rea tae Iopa.

Nutu Ke Pakosininge Kelanga Te Pita Bole

9 Me ngangaila, ka kae matana kokoro ta pula
ka ina ragau rae Kornilius ba rea ke lola beke lele
kokoro tae Iopa, nae Pita ke loapatae lakailu ta
bale inte e ngailu ta baina i kavang. 10 Ngarume
na i ka mate kana ta kaninge otte ba ka ineke kali-
tuptupe kaning nae Nutu ke pakosininge kelanga
te Pita. 11 I ke kele tava ine sagitoto ba oru a sinna
ma malo e bollau eke kamopite nga siuname ka
ri tugulu beke toatatape lagape. 12 Ba ngallo nga

malo laeala ka posi matantana ra kaereame ka ri
tugulu, ba kalipo re nga mogalo, ba manu reke
lolo nga tava keke momo. 13 Na kaling te ke role
kia roma, “Pita, sigipaga, ngo balia kanga te ba
ngo kania.”
14 Avae Pita ke ale roma, “Ke sa Avolau! Ke
parototokala ta mangng kaninge otte nga oru
nginngina, ba iau ka sana kania otte e paroto-
tokala ta mangng kaninge ka kae te.”
15 Na kaling ke role kia muni roma, “Sano ngo
patomukukala ka ora Nutu palellepa'e tapu.”
16 Oru nginngina keke lele pa mologi na
ngarume na malo laeala ke loapatae lakailu muni
ta tava.
17 Ka inae Pita lonatangtang ta kelanga laeala
mirana tale, na ragau rae Kornilius ba rea keke
kalipa ka bale ae Saimon mommo ngia, ba
keke maisinsi nga bale kana savanau kaona.
18 Minmina na keke kiu ka balinglagangarea
roma, “Agasila a giana kae Saimon Pita ke
mommo a bale laekolong?”
19 Ka panna laeala mana nae Pita ke amva
ta lonamatana ka kelanga mirana, nae Kannu
E Tupu ke role kia roma, “Saimon, ragau ka ri
mologi reke sissili one keke momalla one iao.
20 Minmina na ngo sigipaga ba ngo sopisigi lagape
ta bale ina e ngape. Ba sano ngo malai ta
loangakurume rea, ta iau muni ka ba rea.”
21 Minmina nae Pita ke sopisigi na ke role ka ra
nginngina roma, “Ka iau a agau a miau ka sissilia
ava kaka atu ta taru?”
22 Na keke ale roma, “Kornilius, ora i e kapunu
nga galiau e nga baling ke ba mangng. Ka i a agau

ore tupu be matautaue Nutu, ba Iurame kinung
keke pulipataea giana raumana bole. Anggelo ae
Nutu ke role kia ta i banga te one ta one ngo loa
ta bale ae i, ta baina i nge longe ora one la roleng
kia te." 23 Nae Pita ke role kerea roma, "Ka lu.
Sonrau na ita keke kaka la kenong ka rigo nga
bale laekia."

Pita Ke Loa Ta Bale Ae Kornilius

Me ngangaila nae Pita ke kalitupu na ke loa
kala nge ri, ba ra lopatokonakana palu re ngae
Iopa keke loakurume rea bole. 24 Me ngangaila,
na keke lele ngae Sisaria. Nae Kornilius kala nga
ragau rae i ba ragau palu ra i ba ta ri atung bole
keke momalla te Pita. 25 Ka inae Pita lu lakallo
ta bale, nae Kornilius ke loa te i ba ke parovanu
nga Pita kaena puna ka kalangapagangana kia.
26 Avae Pita ke role te i maising ka rolengana kia
roma, "Ngo maisi. Ka iau a agau base me one
mana."

27 Minmina nae Pita ke pamolloga te i ineke
lulu ta bale. Ba ka ineke lele nga bale lona
tapu, na keke kela paka ragau papatu ineke
katukala kinung. 28 Nae Pita ke role kerea roma:
"Miau ka lomiaumatana tapu roma, bangapaga
rae mangnga ra Iura keke parototokala mangng
ta taonga kala nga ra sana ri ra Iura ba keke
parototokala mangng ta lunga ta bale ngae ri
bole. Avae Nutu ke pakosining iau roma, iau sana
nga patomukukala ka agau te. 29 Minmina na ka
ina miau ka ba ta iau atung te miau, na iau ka
sana malai. Ava ka bai ta balinglaga miau roma,
kaka meimia aka ba ta iau atung."

30 Nae Kornilius ke ale roma: “Kana kae mologi
keke rongo tapu, na iau ka kavkave Nutu ngallo
nga bale ae iau ka laio ka kae matana laekia a
mologi. Ba ka panna laeala mana, na agau ora
kana ka lungapaga ra lamarea ke maisi ngamuga
nge iau. 31 Na ke role kau roma, ‘Kornilius,
Nutu ke longe kavanga rae one ba ke matea
kumangnga ae one ino kalaulaue ra sillolo. 32 Na
ngo ba'e ragau palu tae Iopa ta ri ravunggaliunge
agau a giana nge Saimon oreke patoe kae Pita. I
ke mommo kala nga agau te a giana nge Saimon
ora i a agau e kumkuma ka oru palu ka bulmakau
patuname. Ba bale ae agau laeala ke momo
nga pelau kaona.’ 33 Minmina na iau ka ba
bolvole ta one atung. Ba ka lomangngpe kone
ino longo ta pangamologa na ko atu. Na sonrau
mangng kinung ka momo ikia ngamuga nge Nutu
raguna ta baina mangng nga longe orume kinung
rae Nutu bapaga one ki ta one rolenge rea te
mangng.”

Ragau Ra Sana Ri Ra Iura Keke Longe Pangamologa E Pe E Te Iesus

34 Nae Pita ke paturu ta pangamologa roma:
“Sonrau na iau ka laumatana tapu roma, nga
Nutu kelangana ka ragau ka sana agau te ngailu
nga agau tetoto. 35 I ke ngatakalkale ragau
karolu re nga magame kinung reke matautaue
beke bavaia bainga reke pepe. 36 Miau ka lomi-
aumatana ka pangamologa e pe a Nutu ba kia
ta re ngae Israel. Pangamologa laeala ke turu-
lomatana ta inae Nutu pataramasia ragau kala
nge i kurumea lopatokona ae ri te Iesus Karais

ora kana ka gingginga e ngailu raumana nga
ragau kinung. 37 Ka lomiaumatana ka oraeala
e bollau raumana e lele nga iname ngallo nga
Iurea. Ke paturu ngae Galili ngarume nga Ion
pulingmalagangana ka pangamologa a kanna e
ta pangamagoe. 38 Iau ka rorolea pangamologa
re te Iesus e ngae Nasaret inae Nutu paponue kae
Kannu E Tupu ba gingginga. Bae Nutu ke momo
kala nge i, minmina na i ke taliu ta iname ka
kumangngana e pe. Ba ke papea ragau karolu ra
Satan lau rea ka ginggingngana.
39 "Ba mangng ka kele orume kinung rae Iesus
kuma ki ngallo nga Ierusalem ba nga maga pat-
toto rae Iurame ka matamangng kanname. Na ri
keke katupite nga maiskovu na ke mate, 40 avae
Nutu ke pasigipage nga mateng ka kae a mologi
na ke pakela mangng kia. 41 Ragau karolu ke
sane ke kele, ava mangng ra mangng ra ragau
rae Nutu toro mangnga ta kelange kumangngana
ka matamangng kanname, mangng ka kele. Ba
mangng ka kani ba ka inu kala nge i ngarume nga
sigingpagangana nga mateng. 42 Nae Iesus ke ba-
paga mangng ta pulingmalagange pangamologa
e te i ta ragau ba ta turunglomatana roma, ka i
a agau orae Nutu pulia ta i kalingnanange reke
momo mauli ba reke mate. 43 Ba ragau reke
toe Nutu kaona kinung re pala keke tuture Iesus
roma, ragau kinung ra loreapatokona te i keke
la ravunge Nutu osungrurungana ka baingarea
reke sosoali ka gingginga e momo nga Iesus
giana."
44 Ka inae Pita pamolloga minmina tale nae
Kannu E Tupu ke lele nga ri kinung reke lon-

glonge Pita pangamologangana. 45 Ba ra lopa-
tokonakana ra ri ra Iura reke atukurumea Pita
keke kallo inae Nutu ke kelingia Kannu E Tupu
nga ra nginngina ra sana ri ra Iura bole. 46 Ta
ri keke longlongo rea ineke pamolloga ka kaling
matantana. Ba keke rorolea pangamologa re ta
Nutu kumangngana onreke bollalau raumana.

Nae Pita ke role roma, 47 “Ka sana agau te
nge bokale ra kokorai ta ri manereasa ravunge
pangamagoe. Ri keke rave Kannu E Tupu base ina
ita ka rave mana.” 48 Minmina na i ke bapaga ta ri
ngeke rave pangamagoe nga Iesus Karais giana.
Na ngarume na keke ballage Pita ta i momong
kala nge ri ka kae palu.

11

Pita Ke Ture Kumangngana Ta Iura Re Ngae Ierusalem

1 Na aposelme kala nga ra lopatokonakana
pattoto nga iname kinung ngae Iurea keke longe
ina ra sana ri ra Iura ke ngatakale pangamologa
ae Nutu kanna. 2 Ka baina ka inae Pita loapatae
tae Ierusalem, na ra lopatokonakana ra ri ra Iura
keke rolelage Pita raguna 3 roma, “Ko loa o momo
kala nga ragau re sane ke tototaliue mirareame,
ba ko kani kala nge ri.”

4 Avae Pita ke paturu ta turungpota ka pallan-
gana ka orume kinung reke lele roma: 5 “Iau ka
mommo nga maga kunna e bollau ae Iopa, ba ka
ina kavkava na iau ka kele kelanga te. Ka kele
oru a sinna ma malo e bollau eke kamopite nga
siuname ka ri tugulu beke toatatape lagape. Na
oraeala ke atupisigi te iau. 6 Ka ina iau kelalu

lakallo, na ka kele posi re nga mogalo laekia
e ngape ra kaereame ka ri tugulu, ba posi ra
pinolo, ba kalipome, ba manu reke lolo nga tava.
7 Ngarume na ka longe kaling ine role pakau
roma, ‘Pita, sigipaga, ngo balia kanga te ba ngo
kania.’
8 “Ava iau ka ale roma, ‘Ke sa Avolau! Ke
parototokala ta mangng kaninge otte nga oru
nginngina. Ba iau ka sana pulia otte e parototokala ta mangng kaninge nga kaogu ka kae te.’
9 “Na kaling ke pa nga tava ba ke role ka rolengana a lua roma, ‘Sano ngo patomukukala ka ora
Nutu palellepa'e tapu.’ 10 Oru nginngina keke lele
pa mologi, na ngarume na keke utupataea orume
kinung lakailu muni ta tava.
11 “Ka panna inaeala mana na pana mologi re
ngae Sisaria eke ba rea te iau keke lele nga bale
a iau mommo ngia. 12 Nae Kannu E Tupu ke role
kau roma, ‘Sano ngo malai ta loangakurume rea.’
Ba ra kakai ka ri lima ba kena keke loakurume
iau bole, na mangng kinung ka lu lakallo ta bale
ae Kornilius. 13 Na i ke turu paka mangng ka ine
kele anggelo e lele nge i nga bale ka rolengana
kia roma, ‘Ngo ba tae Iopa na ngeke atu kae
Saimon eke patoe kae Pita. 14 I ke la turunge
pangamologa te one ta baina nga lomiaumatana
ka pengamiaungana. Nae Nutu ke la ravunglele
one kala nga rakone memena kinung.’
15 “Na ka ina iau paturu ta pangamologa te ri,
nae Kannu E Tupu ke lele nge ri. Ba lelengana ka
tongana kena mana ma ine lele nge ita nga orume
pangaturungarea. 16 Na iau ka laukalipage orae
Iesus Avolau role te pala roma: ‘Ion ke pamagoe

ka me, avae Nutu ke la pangamagoe miau kae
Kannu E Tupu.’ 17 Minmina na kelangaungana
kae Nutu tungngana kae Kannu E Tupu ta ra sana
ri ra Iura ka tongana kena mana ma tungngana
kia te ita ka ina ita lorapatokona te Iesus Karais.
Ba iau ka sana kau gingginga ta bongakale Nutu
ngaroma i nge bai ta kumangng ka otte.”
18 Na ka ineke longe ollaeala na keke malo, ba
keke kalapage Nutu ka rolengarea roma, “Ke kela
basema Nutu ke papanau ka pamau ta ra sana
ri ra Iura, ta baina ri bole ngeke pulavalakale
baingarea reke sosoali na ngeke rave mauling.”

Ra Lopatokonakana Reke Momo Ngae Antiok

19 Na ragau keke pamiralalia ra lopatokon-
akana ngarume nga Iurame balingpunu ngare-
angana kae Stepan. Minmina na ri keke ka
kalaoveka ba keke loa tae Ponisia, bae Saipras,
bae Antiok. Ba keke tuture pangamologa e te
Iesus ta Iurame kasikerea. 20 Ava ra lopatokon-
akana palu re ngae Saipras bae Sairin keke loa tae
Antiok, na keke paturu ta turunge pangamologa
e pe e te Iesus Avolau ta ragau ra sana ri ra Iura
reke pamologa ka kaling ae Girikme. 21 Bae Nutu
ginggingngana ke momo kala nge ri. Minmina
na ragau papatu keke kampiliu, na keke lele ra
lopatokonakana te Karais a i ae Avolau.
22 Ba ra lopatokonakana reke momo ngae
Ierusalem keke longe pangamologa e ta ollaeala,
na keke ba'e Barnavas tae Antiok. 23 Ba ka ine
lele ba ke kele inae Nutu kavitule ragau raumana,
na i ka lonasereng ba ke role kerea ta ri ngeke
momogingging nga lopatokona a ri e te Iesus

Avolau ka lorea iname kinung. 24 Bae Barnavas
ka i a agau e pe ore ponu kae Kannu E Tupu
ba lopatokona, ba ragau papatu keke lele ra
lopatokonakana te Karais Avolau.

25 Ngarume nae Barnavas ke loa tae Tarasus
ta silinge Sol. 26 Ba ka ine kalipa kia, na i ke
loa kia tae Antiok. Minmina nae Barnavas riluae
Sol keke mommo kala nga ra lopatokonakana te
Karais. Ba keke palomatantane ragau papatu ka
pesingmatana kena bavakena. Ba gia ae Kristen*
oreke patoe barangalele rae Iesus kanna kia ke
lele kapunu ngae Antiok.

27 Ka kae nginngina na ragau reke toe Nutu
kaona palu keke sopisigi ngae Ierusalem, ba keke
loa tae Antiok. 28 Na te e nge ri a giana nge Agavus
ke maisi. Nae Kannu E Tupu ke pasigipage lona
ta i turungpota pala ka osangana e bollau ine
nge sasa ta magame kinung nga mogalo laekia e
ngape. (Ba osangana laeala ke lele ka kaoman-
nangana ka inae Kalaurius kelapatali tae Rom.)
29 Na barangalele rae Iesus kanna ka kanrea
pangamologa kena mana ta kenakena nge ri nge
rave lollokanna palu nge i kurumea kelangana
ka oru nga kanna. Na nge tungu rea ta kalaunge
ra lopatokonakana pattoto reke momo nga Iurea.
30 Minmina na keke ravu kinunge lollokanna nga
kanrea. Na keke tungu rea te Barnavas riluae
Sol ta baina ri ngeke loa ki ta re kapunu nga ra
lopatokonakana nangina.

---

* **11:26:** Gia laekia ae “Kristen” ka mirana roma “agau orae Karais”.

12

Pita Lelengmalagangana Nga Pulangkala

1 Ka kae nginngina na agau ore ngae Rom e
kelapatali ta inaeala a giana nge Eroto ke laue
ra lopatokonakana te Karais palu ta baina i bain-
gasoali rea. 2 Ba i ke role ta te e nga baling nge
balipune Ion teiteikia ae Iems ka naeva. 3 Ba
ka inae Eroto kele Iurame loreaserengngana ka
ollaeala, na i ke patavale baingana tetoto e soali
kala nga baingana laeala ine laue Pita bole. Ba
ollaeala ke lele ka kae re nga kaning e bollau
reke pato rea ka Kaning E Bollau E Nga Berete
A Sana Kana Isi. 4 Ngarume ka inae Eroto
laue Pita tapu, na i ke tunge ta galiaume ka
ri tugulu re nga baling ta ri kelangapatali te i
ngallo nga pulangkala. Ba nga galiau kenakena
nginngina ka pana tugulu tugulu re nga baling
keke momo. Nae Eroto ka lonavavai roma,
ngarume nga Paska, na i nge ravumalage Pita
lagapotu nga pulangkala ta pangamaisinge nga
kalingnana nga ragau raguream e.

5 Minmina na ra balingkana keke kelapatantali
te Pita ngallo nga pulangkala lona. Ava ra lorea-
patokona te Karais keke kavkave Nutu raumana
te Pita.

6 Ka rigo pala ta Eroto loanga kae Pita ta kaling-
nana, nae Pita ke kenrarau ngaliua nga pana lua
re nga baling karea panna. Keke samapite ka oalo
lua reke gingging raumana, ba ra kurtalingling
keke kelapatali gingging nga pulangkala kana
savanau kaoname. 7 Na ka pannasa mana na
anggelo te ae Nutu ke lele, ba olamana te ka

lamana ngallo nga pulangkala bilingana orae Pita
momo ngia. Na anggelo laeala ke pangoe Pita
ka tavalangpagangana kia nga liuna puna. Ba
ke role kia roma, “Sigipaga bolvole!” Na onreke
samapite Pita kamana ganname keke marula ka
pungapisigingarea.
8 Na anggelo laeala ke role kae Pita roma,
“Ligopita one ba ngo samapite kesingsilagi rae
one.” Ba ka inae Pita kuma minmina tapu, na
anggelo laeala ke role kia roma, “Lulupita one ka
lungapaga ae one e ngapotu, na ngo atu kurume
iau.” 9 Minmina na anggelo laeala ke taoamuga
kae Pita ta i lelengmalaga nga pulangkala. Avae
Pita ka sana lonamatana roma, oru ra i kelkela
rea keke umma ta leleng ka kaomannmannan-
gana. I ke roma i e kelkele kelanga te mana.
10 Ri luae anggelo keke kavesia ra kurtalingling
re kapunu, na keke tao eke kavesia na nga lua
bole. Ngarume na keke lele nga savanau kaona
e gingging raumana ore kelakale maga kunna e
bollau. Na savanau kaona laeala ke pulapatali
mana me i, na keke lelemalaga. Ba ka ineke
tao lagatauga isura nga pamau te tapu, na ka
pannasa mana na anggelo laeala ke ka'e Pita.
11 Na ka panna laeala mana nae Pita ka lona-
matana ka ore lele. Na ke role ngallo nge i muni
roma, “Ikia na ka laumatana roma, ollaekia ka
kaomannmannangana kia. Nutu ke ba'e anggelo
ae i ta ravunglele iau nga Eroto kamana ba nga
orume kinung ra ragau rae iau ra Iura ke bai ta
kumangng ki ta baingasoali iau.”
12 Ka ina i lonamatana ka ollaeala minmina, na
i ke loa ta bale ae Maria a i ae Ion oreke patoe

kae Mak naname. Ba ragau papatu keke katukala
ngallo nga bale laeala, ba keke kavkave Nutu.
13 Ka inae Pita piragragi nga biunga e ngapotu, na
akumangngatulu te ora malaui a giana nge Rota
ke atu ta lonamatanangana ka piraging laeala.
14 Ba ka ine longopatokone Pita kalingngana,
na i ka lonapogo ta pulangpatalinge biunga ka
serengngana. Ava ke piragaliu lakallo muni na
ke turu roma, “Pita iao e maisinsi apotu!”

15 Na keke ale roma, “Ko biririu!” Ava i ka
kaonagina raumana roma, pangamologa a kanna
ka kaomanna kia. Minmina na keke role roma,
“Ka i a anggelo ae i nanguni!”

16 Avae Pita ke piragragi tale ba ka ineke pula-
patalia biunga, na keke kele ka kalinglo ngarean-
gana kia. 17 Minmina nae Pita ke parulu rea ka
kamana, na ke panana rea ka Nutu ravungmala-
gangana kia nga pulangkala. Ba ke role kerea
roma, “Ngaka ture oru nginngina te Iems kala
nga ra lopatokonakana.” Ngarume na i ke ka rea,
na ke loa ta inte toto.

18 Ka sinro na ra balingkana reke kelapatali
te Pita ine mommo nga pulangkala tale ka lore-
atangtang ba keke matautau. Ba keke pal-
ibalaglaga rea roma, “Pita ke mom aetai?” 19 Ba
ka inae Eroto role ta ri siling te Pita nga iname,
na ke sane ke kalipa kia. Minmina nae Eroto ke
role kerea ta ri atung ka ra kurtalingling, ta baina
i nge ballagapita rea ka orume. Nae Eroto ke
bapage ragau ta ri ngeke sapune ra kurtalingling
nginngina.

Eroto Ke Mate

Ngarume nga ollaeala nae Eroto ke ka'e Iurea,
na ke momo ka kae palu ngae Sisaria. 20 Bae Eroto
ka iukia raumana ka re ngae Taia bae Sairon.
Minmina na ragau palu nge ri keke pulisivala
kinung, na keke bai ta loanga ta ri pangamologa
kala nge i. Ba pala ta ri loanga, na keke kiue agau
a giana nge Balastus ora i a barangalele te nga
bale a kelangpatali ta i kalaunga rea. Ngarume na
keke loa te Eroto, ba keke ballage ta i nge rongo
ka iukiangana nge ri kurumea, maga kunna nga
ri keke ravu karea kaning nga mogalo ina rae
kelangpatali.
21 Na ka kae ae Eroto pulia ta i pangamologa,
na i ke lupage lungapaga ae i a kelangpatali, ba
ke tarapai nga tarang ae i e nga kelangpatali.
Minmina na i ke role ka pangamologangana ta
ragau. 22 Na ri keke rereli ka rolengarea roma,
"Ka sana agau pamolloga ikia. Ka i a nutu te."
23 Na ka pannasa mana na anggelo te ae Nutu ke
tavala pisigia Eroto lagape. Na mue reke sisina
keke kania mirana na ke mate. Ollaeala ke lele
nga ina i ke sane alapage Nutu, ava ke bai ta ri
ngeke alapage i muni.
24 Ava ragau papatu keke longlongo ba ka lore-
apatokona ta pangamologa ae Nutu kanna.
25 Ba ka inae Barnavas riluae Sol ke rongo
ka kumangngarea ngae Ierusalem tapu, na keke
rave Ion eke patoe kae Mak, ba keke ka'e
Ierusalem na keke galiu tae Antiok.

13

Keke Ba'e Barnavas Riluae Sol

1 Na ragau reke toe Nutu kaona palu ba ra
pangalomatanakana palu keke momo kala nga
ra lopatokonakana te Karais re ngae Antiok.
Ba giareame roma: Barnavas, bae Simeon eke
patoe kae Saisainga, bae Lusius e ngae Sairin,
bae Sol, bae Manean (a i a lala ae Eroto a i a
kelangpatali). 2 Na ka ineke kalapagpage Nutu ba
keke kuriri ta kaning, nae Kannu E Tupu ke role
kerea roma, “Miau ngaka tore Barnavas riluae
Sol ta ri kumangng ka kumangng a iau pulia ta
ri kumangnga kia.” 3 Ngarume ka ineke kave
Nutu beke kuri ta kaning tapu, na keke ulopaia
kamareame nge ri. Na keke ba rea eke loa.

Barnavas Riluae Sol Keke Loa Tae Saipras

4 Nae Kannu E Tupu ke ba'e ri pana lua pisigi
tae Selusia nga pelau kaona. Na ngarume na keke
tae nga mono te ba keke loa ta nuta a giana nge
Saipras. 5 Ba ka ineke lele nga maga kunna e
bollau a giana nge Salamis, na keke pulimalage
pangamologa ae Nutu kanna ngallo nga sinagog
rae Iurame. Bae Ion eke patoe kae Mak ke momo
kala nge ri ta i kalaunga rea ka kumangng.
6 Keke pature taongarea nga nuta laeala bavana
te, na keke tao bavakena eke lele nga nuta bavana
tetoto nga maga kunna e bollau a giana nge
Papos. Na keke lele nga Iura te ora i a masingkana
a giana nge Bara-Iesus. I ke momo nga maga
kunna laeala e bollau ba ka i a poropet a goanga
te. 7 Ba i ka kolingana nga agau e kelapatantali
ta porovins laeala a giana nge Sergios Paulus.
Na ka kae te na kelangpatali laeala ora i a agau
a kana ka lomatana e pe ke ba ta Barnavas

riluae Sol ta ri atung te i, ta baina i nge longe
pangamologa ae Nutu kanna. 8 Ava masingkana
laeala a giana nge Bara-Iesus ora Girikme ke
patoe kae Elimas ke sanangkala rea. Ba i ke
amva ta pangataopange kelangpatali ta baina i
nga manenasa lonapatokona te Iesus. 9 Minmina
nae Sol oreke patoe kae Pol ke ponu kae Kannu
E Tupu, na i ke kelananne masingkana laeala ba
ke role kia roma, 10 "Ka one ae Satan goe ae i. Ba
ka one a agau e sanangalle oru reke pepe kinung!
Oru matantana re nga goanga ba patungtaonga
keke ponu nge one. Ba one ko rorole roma, pang-
amologa e te Nutu ora kaomannmannangana kia
ka i a goanga. 11 Gialgiala nae Nutu ke la ulonge
kamana nge one na matang kanname keke la
sunga, ba ko sono la kelange kae lamana ka kae
palu."

Na ka pannasa mana na osuguna ke silaukale
masingkana laeala matana kanname. Na i ke
kalisangsango ka silingpagangana ka agau te ta
utunglalange ka kamana. 12 Ba ka ina kelang-
patali kele ollaeala e lele, na i ka lonapatokona
ka kalinglongana ta pangalomatana e te Iesus
Avolau.

Barnavas Riluae Pol Keke Pulimalage Pang-amologa Ngae Antiok Ngallo Ngae Pisiria

13 Nae Pol kala nga balingana memena keke
taepatae nga mono ngae Papos, na keke loa eke so
ngae Perga ngallo ngae Pampilia. Avae Ion Mak
ke ka rea nga inaeala, na ke galiu tae Ierusalem.
14 Na keke ka'e Perga ba keke lele nga maga
kunna e bollau a giana nge Antiok ngallo ngae

Pisiria. Ba ka kae a Sabat na keke lu lakallo ta
sinagog, ba keke tara kala nga ragau. 15 Ngarume
nga patongareangana ka pangamologa ina palu
nga Bangapaga Rae Moses Kanna ba nga Panga
Rae ragau reke toe Nutu kaona Kanrea, na re
kapunu nga sinagog keke ba'e agau ka pang-
amologa te Pol riluae Barnavas roma, “Kolime,
ngaroma nga kanmiau pangamologa ta pangag-
ingginge ragau, na ngaka role kerea ki.”

16 Minmina nae Pol ke meisi na ke parule ragau
ka kamana, ba ke role roma, “Miau ra Iura ba
miau ra sana miau ra Iura raka kalapagpage
Nutu, ngaka longo nasai! 17 Nutu a i ae Nutu orae
ragau re ngae Israel ke tore sisiukita memena,
ba i ke papapatue ragau ka ineke mommo ngae
Isip. Ngarume na i ke taoamuga kerea lagapotu
ngae Isip ka ginggingngana e bollau. 18 Ri keke
longosasa raumana te Nutu ngallo nga ina a sana
ragau ke momo ngia ka pesingmatana ka ri base
ma giaukaina lua, ava i ke sane ka rea. 19 Ba
ngarume, ka ine kauue galiau ka ri lima ba lua
ngae Kenan tapu, na i ke patare ragau rae i ta
baina ri kala nga sivurea memena re ngarume
nga karea ka mogalo ina nga ra nginngina. Oru
nginngina kinung keke rave pesingmatana ka ri
base ma 450.

20 “Ngarume nga oru nginngina nae Nutu ke
tunge ra kalingnanakana te ri ta ke lele nga kae
rae Samuel a i a agau e toe Nutu kaona. 21 Ba ka
ineke ballaga ta karea kelangpatali te, nae Nutu
ke tunge Kis tuna ae Sol e nga galiau ae Bensamin
te ri. Nae Sol ke kelapatali te ri ka pesingmatana
ka ri giaukaina lua. 22 Ngarume, ka inae Nutu

saupatali kae Sol tapu, na i ke pulia Revit ta i
a kelangpatali ae ri kanna. Bae Nutu ke bai ka
rolengana e te Revit roma, ‘Iau ka kele Revit a i
ae Iesi tuna. Ka i a agau ora iau materaumane, ba
ka i a agau e la loanga kurumea laumatenganame
mannangana.’
23 “Na nge Revit sivuna memena, Nutu ke
atu kae Iesus a i ae Aravulelekana ta re ngae
Israel kurumea patongkalangana te sisiukerea
memena. 24 Ba pala ta Iesus pangaturunge ku-
mangng a kanna, nae Ion ke pulimalage pang-
amologa ta re ngae Israel ta ri ngeke pulivalakale
baingarea reke sosoali na ngeke rave pangama-
goe. 25 Ba ka inae Ion lele kokoro ta kumangng a
kanna rongana na i ke rorole roma, ‘Kaka roma
iau a tai? Ka sana iau a agau laeala aka momalla
te i. Ke sa. Ava ngaka longo nasai. Agau te ke la
atung ngarume nge iau, ba ka sana iau a agau te
mannangana ta baina iau nga pole oalo nge nga
kesingsilagi rae i.’
26 “Kolingau memena, miau ra Abaram
sisivuna memena ba miau ra sana miau ra
Iura raka kalapagpage Nutu, Nutu ke ba ka
pangamologa laekia e ta kumangngana e nga
ravunglelenge ragau te ita. 27 Ava ragau re
ngae Ierusalem ba reke taoamugmuga kerea
ke sane ke kelapatokone Iesus roma, ka i ae
Aravunglelekana ae Nutu ba'e. Ba ka ineke ba'e
Iesus ta i mateng, na keke kumkuma kurumea
ragau reke toe Nutu kaona pangamologa nga
kanrea re pala ra ri ke patpato rea ka Sabatme
kinung. 28 Ri ke sane ke kalipa ka otte e soali nge
i ta ri pulinge nga mateng, ava keke ballage

Pilatus ta balinge na ke mate. 29 Ngarume
nga kumangngarea ka oru nginngina kinung
base Lau Ae Nutu Kanna ine role te i, na keke
paupisigia lagape nga maiskovu, ba keke pullue
ka pakenongarea kia ngallo nga o a i a lollo
masina. 30 Avae Nutu ke pasigipage nga mateng.
31 Ba ka kae papatu na i ke lele nga ragau ra
ri keke ke tatao kala nge i nga kumangngana
e paturu ngae Galili be lola tae Ierusalem. Ba
sonrau na ra nginngina reke kele ka matarea
kanname keke tuture ta ragau rae ita re ngae
Israel.

32-33 "Na mangng ka momo nakai ta turunge
pangamologa e pe te miau roma: Oru rae Nutu
patokala ta i tunga rea te sisiukita memena,
i ke kuma ki nge ita ra sivurea memena ine
pasigipage Iesus nga mateng. Bae Nutu ke role
minmina ngallo nga Baunga A Kalangapaga a lua
ine rolea pangamologa e te Karais roma:

" 'Ka one a tugu;
sonrau na ka goe ae iau nge one.'

34 Nutu kumangngana ine pasigipage Iesus nga
mateng ba sane nge mate muni ka ora kaoman-
nmannangana kia. Ba pangamologa ae Nutu
kanna ke role minmina ine role roma:

" 'Iau ka la kavingtulu one ka kavingtulu reke
tupu ra iau patokala ki pala te sisiukone ae
Revit.'

35 Ba Baunga A Kalangpaga tetoto ke role min-
mina bole roma:

" 'One ko sano la ulonge Agau Ae One E Tupu ta i
bonang.'

36 “Na ka inae Revit rongotapu ka Nutu lonan-
gana re te i ore nga momongana nga mogalo
laekia e ngape, na i ke mate. Na keke talue kala
nga sisiukia memena, ba mirana ke bona. 37 Avae
Iesus orae Nutu pasigipage nga mateng mirana ke
sane bona.
38 “Minmina na kolingau memena, iau ka bai
ta miau nga lomiaumatana roma, nga Iesus
matengana nga maiskovu miau kaka kele pa-
mau e ta kangapatali nga kalingnana ae Nutu.
39 Bangapaga ae Moses kanna ka sana kana
gingginga ta kalaunga miau ta kange kalingnana
laeala e bollau, ava agau a lonapatokona te Iesus
ke kaˈe kalingnana tapu. 40 Minmina na miau
ngaka ella miau masi nga baina oru ra ragau reke
toe Nutu kaona ke role tao pala sane ngeke lele
nge miau ka ineke role roma:
41 “ ‘Miau ra kaningpekana kae Nutu, ngaka longo
nasai! Ngaka mate nga kalinglo ngamiaun-
gana!
Iau ka role minmina kurumea, iau ka la
kumangng ka kumangnga te nga kae ra
miau ka momo ngi nga mogalo e ngape,
ba nga ina agau te nge panane kumangng
laeala te miau, na ka sana la lomiaupa-
tokona te.’ ”
42 Na ka inae Pol riluae Barnavas ke loa eke
lelemalaga nga sinagog, na ragau keke ballage
ri pana lua ta ri kangagaliu ta baina ri ngeke
turu pakerea ka oru nginngina muni ka kae
a Sabat tetoto. 43 Ngarume, ka ina ragau ke
kapatalia katungkala nga sinagog tapu, na Iura
papatu kala nga ragau ra sana ri ra Iura aveke

rave lopatokona orae Iurame keke tao kurumea
Pol riluae Barnavas. Minmina na ri pana lua
keke pamologa te ri, ba keke paginggingi rea ka
rolengarea kerea ta ri ngeke maisi gingging nga
lonana ae Nutu ka kaeme kinung.

44 Ka kae a Sabat tetoto na kokoro ta ragau kin-
ung re nga maga kunna laeala e bollau keke ginu
ta baina ri ngeke longe pangamologa ae Nutu
kanna. 45 Ava ka inae Iurame ke kele maluame,
na keke kelalele raumana ba keke sanangalle Pol
pangamologangana, ba keke rorolebainga kia.

46 Nae Pol riluae Barnavas ke sane ke matau
rea. Minmina na keke ala rea roma: "Nutu ke role
ta mangng nga pulimalage pangamologa a kanna
te miau ra Iura kapunu. Ava miau kaka tan-
gulelea ba kaka pakosining ka miau muni roma,
ka miau ra ragau re sane ke pepe ta ri ravunge
mauling e nga momong passavele. Minmina na
mangng ka la loanga ta ra sana ri ra Iura. 47 Iau
ka role minmina kurumea, bangapaga ae Nutu
tunge te mangng ke role roma:

" 'Iau ka puli one ta one a olamana ta ragau ra
sana ri ra Iura,
ta baina pangamologa e ta Nutu ravunglelen-
gana ka ragau nge loa ta iname kinung nga
mogalo laekia e ngape.' "

48 Ka ina ragau ra sana ri ra Iura ke longe pang-
amologa laeala, na ri ka loreasereng raumana
ba keke alapage pangamologa ae Nutu kanna.
Ba ragau kinung ra Nutu toro rea ta ri ravunge
mauling e momo passavele ka loreapatokona.

49 Na pangamologa e te Iesus ke sasa ta iname
karolu nga inaeala. 50 Ava Iurame keke bupage

re kapunu nga maga kunna laeala e bollau kala
nga ravale ra kilipukana reke kavkave Nutu ae
Iurame. Minmina na keke bai ka ragau ta ri
ngeke pamiralalia Pol riluae Barnavas, ba keke
taomalaga rea nga ine nge ri. 51 Ka bainae
Pol riluae Barnavas keke tutulole magavusa nga
kaereame ma panaunga roma, bainga laeala a
ri ke baia ke soali. Na keke loa tae Aikoniam.
52 Ba barangalele rae Iesus kanna keke ponu kae
Kannu E Tupu ba serenga.

14

Keke Pulimalage Pangamologa Ta Re Ngae Aikoniam

1 Ngae Aikoniam nae Pol riluae Barnavas ke
taolu kinung ta sinagog orae Iurame, na pang-
amologangarea ke ravu masia ragau loreame.
Minmina na papatu ra Iura ba nanga sana ri
ra Iura ka loreapatokona. 2 Avae Iura ra sana
omorea ta ri longnga keke kantotolea ra sana
ri ra Iura ta baina nga siarealali kae Pol riluae
Barnavas. 3 Na ri pana lua keke mommo nga
inaeala ka panna e gavili, ba ri ke sane ke matau-
taue ragau ka ineke pulimalaglage pangamologa
ka Iesus Avolau ginggingngana. Bae Avolau ke
papota roma, pangamologangarea e ta lopengana
ae i a i tungumane ka kaomannmannangana kia
ka ine kumkuma ka killa reke bollalau ba oru
reke gingging ka kamareame. 4 Ava ragau re nga
maga kunna laeala e bollau keke kalipala rea. Na
palu keke momo ta Iurame ba palu keke momo
ta aposelme. 5 Ngarume na ra sana ri ra Iura ba
Iura palume kala nga reke taoamugmuga kerea

keke kalipakao ta ri baingasoalinge aposelme ba
tamaling rea ka lollome. 6 Ava ka ina aposelme
loreamatana ka ollaeala na keke ka ta maga
kunna reke bollau ae Listra bae Rereve ngallo
nga porovins ae ngae Likonia. 7 Na keke umma
ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Iesus
Avolau nga inaeala.

Keke Pulimalage Pangamologa Ta Re Ngae Listra Bae Rereve

8 Na ngallo ngae Listra ka apanung te a kaena
mate ora naname toapisigia ka kaena matengana
ba ke sene tatao. 9 Ba apanung laeala ke tattara
ba ke longlonge Pol pangamologanganame. Min-
mina na ka inae Pol kela tupu te i ba ke kele
lopatokona ae i ta i penga, 10 na i ke kiu kaligi
te i roma, “Ngo meisi ka kaengme!” Ka baina
apanung laeala ke tugutao ka maisingngana, ba
ke paturu ta i taonga.

11 Na ka ina maluame ke kele ollaeala a Pol
kuma kia, na keke paturu ta kiunga ka kaling ae
Lukaoniame roma, “Nutume keke atupisigi te ita
ka sinrea ma ragau!” 12 Minmina na keke patoe
Barnavas kae Sus ba keke patoe Pol kae Eremes
ta Pol ke taoamugmuga kerea ka pangamologa.
13 Na bale ore nga ragau kalangapagange nutu
laeala ae ri a giana nge Sus ke momo ngapotu
nga maga kunna laeala e bollau. Ka baina piris
orae Sus kanna ke loa ka bulmakaume ba pailli
lugureame ta maga kunna kana savanau kaona,
ba i kala nga maluame keke bai ta balinge posi
nginngina ta baina ri alangpagange aposelme ki.

14 Ava ka inae Pol riluae Barnavas ra ri ra
aposelme ke longe ineke bai ta kumangng min-
mina, na keke pallamoe lungapaga nga ri ba
keke piralu lakallo ta maluame. Na keke reli
ka rolengarea roma, 15 “Rapanung, manemiausa
kumangng ka ollaekolong! Ka sana mangnga
ra nutu. Ke sa. Ka mangng ra ragau mana
basa miau. Ba mangng ka pulimalaglage pang-
amologa e pe e te Iesus Avolau, ta baina miau
ngaka pulivalakale nutu ra sana maulingarea,
na ngaka kavkave Nutu e momo mauli. Ka i
a Nutu e pulia maga ba tava ba pelau ba oru
kasaunsauna reke momo ngi. 16 Ka kae re pala
na i ke sane bototalle ragau ra sana ri ra Iura
ka ineke tatao ka loreapogongana kia. 17 Ava i
ke momo tale ba ke sane pakokoea i muni. I ke
pakosininge lonana ae i ine tungtunge kue e pa
nga tava te miau ba kaning rae miau kurumea
kae nga kaning lelengareangana. Ba i ke paponue
lomiaume ka serenga.” 18 Aposelme keke ture
pangamologa nginngina te ri, ava maluame keke
gingging raumana tale ta ri balinge posime ta
baina ri alangapaga rea ki.

19 Avae Iura palu reke pa ngae Antiok bae
Aikoniam keke ute maluame ta ri kesingkurume
rea. Minmina na keke tamalia Pol ka lollome, ba
keke utulale lagapotu nga maga kunna e bollau.
Na ri ka loreangana roma i e mate tapu. 20 Ava
barangalele rae Iesus kanna keke meistaliue Pol,
na i ke sigipaga ba ke galiu muni ta maga kunna
laeala e bollau. Na ka kae e ngarume na i kala
nge Barnavas keke loa tae Rereve.

Pol Riluae Barnavas Keke Galiu Tae Antiok Ngallo Ngae Siria

21 Nae Pol riluae Barnavas keke pulimalaglage
pangamologa e pe e te Karais ngallo nga maga
kunna laeala e bollau. Minmina na ragau pa-
patu keke lele ra barangalele rae Karais kanna.
Ngarume na keke galiu tae Listra, bae Aikoniam,
bae Antiok. 22 Na keke umma ta pangagingginge
barangalele rae Iesus kanna nga maga nginng-
ina, ba keke pasiangge loreame ta ri taonga nga
lopatokona ae ri palimule. Ba keke rorole kerea
roma, “Ita ngaka taolu nga maenang papatu pala,
ba ngarume na ita kaka la loangalu ta Nutu ke-
langpatalingana.” 23 Keke role minmina ba ngallo
nga ra lopatokonakana ginungarea kenakena Pol
riluae Barnavas keke pulia palu nge ri ta ri
taongamuga kerea. Ba ngarume, ka ineke kave
Nutu ba keke kuri ta kaning tapu, na keke ulo
rea nga Iesus Avolau ae ri a loreapatokona te
kamana. 24 Ngarume na keke taopale Pisiria, na
keke lele nga porovins e ngae Pampilia. 25 Ba ka
ineke pulimalage pangamologa ta re ngae Perga
tapu, na keke loapisigi tae Atalia.

26 Ba ngarume muni na keke tae nga mono, ba
keke galiu tae Antiok. Ba Antiok ka i a maga
laeala ore pala nae Nutu lonana ae i pulia Pol
riluae Barnavas ta ri pangaturunge kumangng
laeala ngia. Ba sonrau keke rongopatapu kia.
27 Ka ineke lele beke kiukinunge ra lopatokon-
akana te Karais, na keke paturu ta turunge orume
karolu ra Nutu kuma ki nge ri. Ba keke ture inae
Nutu pulapatalia biunga ta baina ragau ra sana
ri ra Iura ngeke lu ta lopatokona e te Iesus. 28 Na

keke momo ka panna e gavili nga inaeala kala nga
ra lopatokonakana.

15

Aposelme Ba Reke Taoamugmuga Ka Ra Lopatokonakana Keke Katukala Ngae Ierusalem

1 Na ragau palu reke pa ngae Iurea beke
atupisigi tae Antiok keke paturu ta pangalo-
matanange ra lopatokonakana roma, “Ngaroma
miau sana ngaka rave totongtaliu kurumea ban-
gapaga ae Moses kanna, nae Nutu ale sane nge
ravulele miau.” 2 Avae Pol riluae Barnavas ka
sana siareakena ka pangamologa laeala. Ka
baina palingtete e bollau ke lele ngaliua nge ri
ba ragau nginngina. Minmina na ra lopatokon-
akana ka kanrea pangamologa kena mana ta
Pol riluae Barnavas kala nga ragau palu nge ri
ngeke loapatae tae Ierusalem, ta baina ri ngeke
loa ka palingtete laeala puna ta aposelme ba
reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana. 3 Ka
baina re nga kavang keke ba rea, na keke taopale
Ponisia bae Sameria. Ba keke turu ta ragau re
ngae maga nginngina ka ina ragau ra sana ri ra
Iura ke kampiliu na ka loreapatokona te Iesus. Ba
pangamologa laeala ke paserengea ra lopatokon-
akana raumana. 4 Ka ineke lele ngae Ierusalem,
na ragau re nga ra lopatokonakana ginungarea
ba aposelme kala nga reke taoamugmuga ka ra
lopatokonakana keke tagukama kerea. Nae Pol
kala nga balingana memena keke turu te ri ka
orume karolu ra Nutu kuma ki nge ri.

5 Ava ra lopatokonakana palu nge ri onre nga
ginunga a Parisiome keke meisi, na keke role
roma, “Ra sana ri ra Iura ngeke rave totongtaliu
ba ngeke longo ta bangapaga rae Moses kanna.”
6 Minmina na aposelme kala nga reke taoa-
mugmuga ka ra lopatokonakana keke katukala
kinung ta baina ri kelangalu ngallo nga pal-
ingtete laeala. 7 Ba ka ineke pamologa ka panna
e gavili tapu, nae Pita ke meisi ba ke role
kerea roma, “Kolingau memena, miau ka lomiau-
matana roma, ka kae nginngina re nganige tapu
nae Nutu ke puli iau ngaliua nge miau ta ra sana
ri ra Iura ngeke longe pangamologa e pe e te
Iesus ka kaogu, na nga loreapatokona te. 8 Bae
Nutu a lonamatana sigisigi ka ragau loreame
ke pakosininge lonangatangngana kerea ka ine
tunge Kannu E Tupu te ri base ine tunge te ita. 9 I
ke pakosining roma, ita bae ri kaka lele ra lopa-
tokonakana nga gue kena mana ine palellepa'e
loreame kurumea loreapatokonangana te Iesus.
10 Minmina na ke meimia na kaka bai ta avange
Nutu ka ina miau ka bai ta ulonge maenang e
nga loangakurumea bangapaga rae Moses kanna
nga ra lopatokonakana? Sisiukita memena ka
sana likirea ba ita bole ka sana likira ta tolonge
maenang laeala. 11 Ava lopatokona ae ita ke
role roma, Nutu ravunglelengana kerea ka Iesus
Avolau lopengana ae i a i tungumane ka tongana
kena mana ma ravunglelengana kita.”
12 Na ragau kinung reke momo nga ginunga
laeala keke rulu mana ka ineke longlonge Pol
riluae Barnavas ineke tuture killa reke bollalau
ba oru reke gingging ra Nutu kuma ki nge ri

ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura. 13 Ba ka
ineke rongo ka pangamologangarea nae Iems
ke role roma, “Kolingau memena, ngaka longo
nasai. 14 Saimon Pita ke turu pakita tapu ta inae
Nutu paturu ta ravunge ragau rae i ngaliua nga
ra sana ri ra Iura. 15 Ba ragau reke toe Nutu
kaona pangamologangarea keke pali ngata ta
pangamologa nginngina ngallo nga Lau Ae Nutu
Kanna ineke role roma:
16 “ ‘Ngarume nga oru nginngina na iau ka la
kangagaliu,
ba nga kumamuni ka Revit kelangpatalin-
gana ore pupu.
Iau nga kumamuni ka malolongana,
na nge meisgingging muni,
17 ta baina ragau pattoto nga iname karolu ngeke
kalipa kae Avolau,
ba ragau kinung ra sana ri ra Iura ra iau kiu
rea ta ri ra ragau rae iau.
18 Nutu a i ae Avolau ore palomatane ragau ka
oru nginngina pala nganige tapu ke role
minmina.’ ”
19 Bae Iems ke role bole roma, “Minmina na
nga kelangaungana ita sana ngaka palillia ragau
ra sana ri ra Iura reke bai ta kamongpiliu te
Nutu. 20 Ava ita ngaka paˈe lau te ta roleng
kerea ta ri manereasa kaninge kaning reke paro-
totokala ra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga
ta nutu ra goanga. Ba ita ngaka role kerea ta
ri manereasa kenong kala nga avale a sana i a
nareapengana ba apanung a sana i a nareatale.
Ba ta ri manereasa kaninge posi te ora agau pule
ganna ba manereasa kaninge savalu. 21 Ita ngaka

role kerea minmina kurumea, ragau rae ita keke pulimalaglage bangapaga rae Moses kanna on-reke rolea pangamologa ta oru nginngina pala nganige tapu nga magame kinung. Ba keke patpatoe bangapaga nginngina ngallo nga sina-gogme ka Sabatme kinung."

Lau Eke Ba Kia Ta Ra Lopatokonakana Ra Sana Ri Ra Iura

22 Na aposelme ba reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana kala nga ragau karolu re nga ginunga ae ra lopatokonakana keke potopita ta ri pulinge ragau palu ngaliua nge ri, ta baina ri ngeke ba rea tae Antiok kala nge Pol bae Barnavas. Minmina na keke pulia pana lua nga reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana ra giareame nge Sailas bae Iuras a giana te muni nge Barasavas. 23 Ba keke loa ka lau laekia kala nge ri ore role roma:

> Mangnga ra kolingamiau memena ba ra aposelme ba mangng re kapunu nga ra lopa-tokonakana ka ba ka lau laekia te miau ra lopatokonakana ra sana miau ra Iura raka momo ngae Antiok, bae Siria, bae Silisia.
>
> Mangng ka ba ka loserengngana te miau.
>
> 24 Mangng ka longo roma, ragau palu re nge mangng ra mangng sana tunge potongome te ri keke bairaguso ka miau ka ineke pulia maenang nge miau ka pangamologangareame. 25 Minmina na mangng ka siamangngkena ta mangng bange ragau palu te miau kala nge Barnavas riluae Pol pana lua ra mangng mate rea raumana 26 ba ka onra ragau ke amva

ta balingi rea ineke lolakurumea Avolau ae
ita Iesus Karais. 27 Na mangng ka ba'e Iuras
riluae Sailas ta baina ri ngeke role paka miau
ta pangamologa kakai ka kaorea mannangana.
28 Kannu E Tupu bae mangng ka ngata ta
mangng sana nga pulipaia maenang pattoto
nge miau. Ava mangng ka bai ta roleng paka
miau roma: 29 Miau manemiausa kaninge kan-
ing onra ragau ke tungu rea ma ri ra tunga
ta nutu ra goanga. Ba manemiausa kaninge
savalu ba sana ngaka kania posi te ora agau
pule ganna. Ba miau manemiausa kenong
kala nga avale a sana i a namiaupengana ba
apanung a sana i a nemiautale. Miau kaka la
penga ngaroma miau sana ngaka baia bainga
nginngina.
Iala mana.

30 Minmina na ragau ra ri ke ba rea keke
loapisigi tae Antiok. Ba ka ineke kiukinunge
re nga ginunga ae ra lopatokonakana tapu, na
keke tunge lau laeala te ri. 31 Ba ka ina ri ke
patoe, na ka loreasereng kurumea, lau laeala
ke paginggingia lorea raumana. 32 Nae Iuras
bae Sailas ka ri ra ragau rae Nutu kaona bole,
ka baina ri keke potangga beke pagingginge ra
lopatokonakana ka pangamologa ngareangana
papatu. 33-34 Ngarume ka ineke momo ka kae
palume nga inaeala tapu, na ra lopatokonakana
keke ba rea ka loreapengana. Na keke galiu muni
ta ra nginngina reke ba rea. 35 Avae Pol riluae
Barnavas keke momo ngae Antiok ka kae palu,
na ri kala nga ragau pattoto keke palomatan-

tana beke pulimalaglage pangamologa orae Iesus
Avolau kanna.

Pol Riluae Barnavas Keke Kalipala Rea

36 Ka kae te ngarume nae Pol ke role kae
Barnavas roma, “Ita ngaka galiu, na ngaka kele
ra lopatokonakana re nga magame kinung onra
ita ka pulimalage pangamologa orae Iesus Avolau
kanna ngi pala ta baina ita nga loramatana ka
momongareangana.” 37 Nae Barnavas ke bai ta
Ion oreke patoe kae Mak nga balingana kerea.
38 Avae Pol ke gingging ta ri sane ngeke rave Mak
kurume rea, ta pala nae Mak ke ka rea ngae
Pampilia ba ke sane loa ta kumangng kala nge ri.
39 Na palingtete e bollau ke lele ngaliua nge ri, ka
baina keke kalipala rea. Minmina nae Barnavas
ke rave Mak na ri pana lua keke loapisigi tae
Saipras. 40 Avae Pol ke rave Sailas na ngarume
nga ra lopatokonakana ulongareangana kerea
nga lopengana ae Iesus Avolau a i tungumane,
na keke kutapu. 41 Nae Pol ke taopale Siria
bae Silisia, ba ke umma ta pangagingginge ra
lopatokonakana te Karais.

16

Timoti Ke Pagiu Kala Nge Pol Riluae Sailas

1 Bae Pol ke loalu tae Rereve bae Listra bole.
Na ngae Listra ka alopatokonakana te a giana nge
Timoti ke momo. I ka naname nga avale te ora i
a lopatokonakana ba ka i a Iura ava tamana ka
i a Girik te. 2 Ba nga ra lopatokonakana re ngae
Listra bae Aikoniam kelangareangana Timoti ka
i a agau ore pe raumana. 3 Nae Pol ke matea ta

Timoti nge loa kala nge i. Ka baina i ke loa kia
na keke tototaliue ta Iurame karolu reke momo
nga inaeala ka loreamatana roma, tamana ka i
a Girik te. 4 Na ka ina ri ke taopalpale maga
kunna reke bollau, na keke tuture bangapaga
ramre pala ra aposelme ba reke taoamugmuga
ka ra lopatokonakana re ngae Ierusalem ke puli
rea ta ra lopatokonakana ra sana ri ra Iura ta ri
loangakurume rea. 5 Minmina na ragau kinung
re nga ginunga ae ra lopatokonakana keke umma
ta leleng gingging nga loreapatokonangana te
Iesus Avolau. Ba ragau papatu keke umma ta ri
leleng ra lopatokonakana ka kaeme kinung.

Pol Ke Kele Apanung E Ngae Masaronia Nga Kelanga Te

6 Na keke tao ngae Pirigia bae Galesia karea
raunga kurumea, Kannu E Tupu ke parototokala rea ta ri manereasa pulingmalagange
pangamologa ngae Esia. 7 Ba ka ineke lele ngae
Maisia kana raunga, na keke amva ta loangalu
tae Bitinia, avae Kannu E Iesus ke sane ngatakala
rea. 8 Minmina na keke kavesia Maisia, na keke
loapisigi tae Troas. 9 Na ka rigo nae Pol ke kele
kelanga te, ba ngallo nga kelanga laeala i ke kele
apanung te e ngae Masaronia ine meisinsi be
tanialle ka rolengana roma, “Ngo atu nasai tae
Masaronia, na ngo kalau mangng.” 10 Ka inae
Pol kele kelanga laeala, na mangng ka kalitupe
orume bolvole nga baina mangng nga loa tae
Masaronia kurumea, mangng ka lomangngana
roma, Nutu ke kiu mangng ta pulingmalagange
pangamologa e pe ta ra nginngina.

Liria Ke Lele A I A Lopatokonakana Te Ngae Pilipai

11 Minmina na mangng ka ka'e Troas ka mono,
na ka pira tupu tae Samotres. Ba nga kae e
ngarume na mangng ka loa tae Neapolis. 12 Na
ngarume, na mangng ka ka'e inaeala ba mangng
ka loa tae Pilipai a i a maga kunna e bollau e
kapunu nga ina ngae Masaronia, ba ka i a maga
te ora Rom kela te. Na mangng ka mommo nga
maga kunna laeala ka kae palu.

13 Ka kae a Sabat na mangng ka loa lagapotu ta
me bavana ore momo ngapotu nga maga kunna
kana savanau kaona, ta baina mangng kaling
paka malle te ore nga kavang ngia. Na mangng
ka tara ba ka paturu ta pangamologa kala nga
ravale reke katukala nga inaeala. 14 Ba avale
te ore nga maga kunna e bollau ae Taiataira a
giana nge Liria ke longlonge pangamologa. I ka
kanna ka kumangng e nga banga ka lungapaga
onra kunreame ke bollau. Ba ka i agau a sana i a
Iura ave kalapagpage Nutu. Nae Nutu ke kuma
ngallo nga lona ta i lonamatanangana ka Pol
pangamologanganame. 15 Ba ka ineke pamagoea
avale laeala kala nga ragau reke momo nga bale
ae i tapu, na i ke ba ta mangng loanga ta bale
ae i ka rolengana ka mangng roma, “Sonrau na
miau kaka kelapatokona roma, ka iau a alopa-
tokonakana te Iesus Avolau tapu. Minmina na
ngaka atu ba ngaka momo nga bale ae iau.”
Na kaonaginangana ke ravu mangng, ka baina
mangng ka loa ta momong nga bale ae i.

Pol Bae Sailas Momongareangana Nga Pulangkala

16 Ka kae te, ka ina mangng lola ta malle e nga
kavang, na avale te a malaui ke lele nge mangng.
Avale laeala ka i a barangalele ora kannu e soali
momo ngallo nge i be kalaulaue ta turunge oru
re sane ke lele tale. Ba ragau ra kanrea ka avale
laeala keke rarave lollokanna papatu ine tuture
oru reke lele ngarumrume. 17 Na avale laeala
ke tataotunanne Pol bae mangng, ba ke kikiu ka
rolengana roma, “Ra kokorai ka ri ra barangalele
ae Nutu E Ngailu Raumana kanna. Ba ri keke
tuturu te miau ka pamau ora Nutu nge ravulele
miau kia.” 18 Ba avale laeala ke umma minmina
ka kae papatu. Avae Pol ka omonasa. Minmina
na i ke kampiliukale ba ke role ka kannu laeala e
soali roma, “Nge Iesus Karais giana iau ka role
kone, ngo lelemalaga patalia!” Na ka pannasa
mana na kannu laeala e soali ke ka'e.
19 Na ka ina ragau ra kanrea ka avale laeala
ke kele pamau ae ri nga ravung lollokanna ine
rongo, na keke kampite Pol riluae Sailas. Ba
keke utulala rea lakallo ta malle e nga koling
kaning ta baina ri ngeke pamaisi rea nga re
kapunu raguream e. 20 Ba ka ineke loa kerea ta re
nga kalingnana na keke role roma, “Ra kokorai
ka ri ra Iura reke pasiangge lopalillingana nga
maga kunna laekia ae ita. 21 Keke palomatan-
tane ragau ka bainga reke sosoali raumana ta
ita ra Romme loangakurume rea. Ta ngaroma
ita ngaka ngatakale bainga nginngina ba ngaka
loakurume rea, na ita alaka longosasa ta banga-
paga rae ita.”

22 Minmina na maluame keke pagiu ta ri
sanangkalange Pol riluae Sailas. Ba re nga
kalingnana keke role ta ri palamonge lungapaga
nga ri pana lua ba sapingi rea. 23 Ba ngarume
nga sapingpatoto ngareangana kerea, na keke
tamalilu kerea ta pulangkala. Na keke bapage
akurtalingling e kapunu nga pulangkala ta i nge
momopita kerea gingging. 24 Na ka ina akurtal-
ingling laeala longe pangamologa reke gingging
onra ri ke role kia ki, na i ke tamalilu kae Pol
riluae Sailas lakallo ta pulangkala ine ngallo. Ba
ke sampite kaereame ngaliua nga bega ina lua
reke gingging.

25 Ka rigo luana, nae Pol riluae Sailas keke
kavkava beke bauvaue baunga re nga kalanga-
pagange Nutu. Ba ra pulangkala keke longnanna
rea. 26 Ka pannasa mana, na oru giongana tane
bollau ke lele, na mogalo nga pulangkala puna
ke lulumataga kaligi. Ba ka panna laeala mana,
na biungame kinung re nga pulangkala keke
pulapatali, ba oalo reke gingging reke samapite
ra pulangkala ki keke marula nga ragau karolu.
27 Na akurtalingling e kapunu ke kenrau ave ke
lala kia. Na ke kele biunga re nga pulangkala
ineke pulapatali tapu. Minmina na i ke utu-
malage naeva a kanna ta baina i balinge i muni
kurumea, i ka lonangana roma, ra pulangkala
keke kapatali tapu. 28 Avae Pol ke reli kaligi te i
roma, “Manengsa balingi one ta mangng kinung
rikai!”

29 Minmina na akurtalingling laeala ke kiu ta
ri atung ka olamana, na ke piralu lakallo. Na i
ke parovanu nga Pol riluae Sailas kaerea puna

ka mataungana ba mammalungana. 30 Ba ka ine
loa kerea lagapotu tapu na i ke ballaga roma,
“Ravollalau, iau nga maimia ka baingau nga
baina Nutu nge ravulele iau?”

31 Ka baina ri keke ale roma, “Nga longopa-
tokona te Iesus Avolau, nae Nutu ale nge ravulele
one, one kala nga ragau re nga balekaina ae one.”
32 Na keke ture pangamologa e te Iesus Avolau te
i kala nga ragau karolu reke momo nga bale ae
i. 33 Minmina na ka rigo laeala kana kae matana
mana, na i ke mume bisoreame, na ngarume na
keke pamagoea kala nga ragau karolu reke momo
nga bale ae i. 34 Na agau laeala ke ravu rea ta bale
ae i. Ba i ke baia kaning te ri ka lonaserengngana
raumana kurumea ina i kala nga ragau karolu
reke momo nga bale ae i ka loreapatokona te
Nutu.

35 Na ka ina kae magolu, na re nga kalingnana
keke ba'e ra kurtalingling ta pulangkala ka pang-
amologa roma, “Ngaka bamalage ra kokorong, na
ngeke lao.” 36 Na akurtalingling e kapunu nga
pulangkala ke ture pangamologa nginngina te Pol
roma, “Re nga kalingnana keke role ta mangng
bangamalagange onemea Sailas. Minmina na
ngaka loa ka lomiaumannmannangana.”

37 Avae Pol ke role ka ra kurtalingling roma,
“Pala ta ri saping mangng nga ragau ragurea,
na ri ke sane ke loa ka mangng ta kalingnana
kurumea bangapaga rae mangng ra Rom. Ba
ngarume na keke tamalilu ka mangng lakallo ta
pulangkala. Na gialgiala na keke bai ta banga-
malaga mangng gome mana? Ke sa bavakena! Ri

muni ngeke atu ka kaerea, na ngeke ravumalaga
mangng.”
38 Ka baina ra kurtalingling keke loa beke ture
pangamologa nginngina ta re nga kalingnana. Na
ka ina ri ke longo roma, Pol riluae Sailas ka ri
ra Romme, na keke matau. 39 Minmina na keke
loa ta baina ri ngeke rolemasi kerea. Ba ka ineke
ravumalaga rea nga pulangkala tapu, na keke
tanialle ri pana lua ta ri kange maga kunna laeala
e bollau.
40 Ka inae Pol riluae Sailas ke lelemalaga nga
pulangkala tapu, na keke loa ta bale ae Liria.
Ba keke kele ra lopatokonakana nga inaeala. Na
keke pagingginge lorea. Na ngarume na keke ka
rea eke loa.

17

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Tesalonaika

1 Ka ineke taopale Ampipolis bae Apolonia
tapu, na keke lele ngae Tesalonaika. Na ngae
Tesalonaika Iurame ka karea sinagog te ke momo.
2-3 Ka bainae Pol ke loalu ta sinagog kurumea
baingana ka kae re pala. Ba ka Sabat mologi
na i ke pantete kala nga ragau ine umma ta
panganana masi be turupotpote pangamologa
nga Lau Ae Nutu Kanna reke tuture Karais mi-
ralalingana ba sigingpagangana nga mateng. Ba i
ke rorole kerea roma, “Iesus laekia ora iau tuture
te miau ka i ae Karais.” 4 Minmina na kaona ke
ute Iura palu kurumea, na keke pagiu kala nge Pol
riluae Sailas. Ba ragau ra sana ri ra Iura papatu
reke kalapagpage Nutu kala nga ravale palu ra

ri re kapunu nga maga kunna e bollau keke bai
minmina bole.
5 Avae Iurame keke kelalelea ragau matengare-
angana kae Pol riluae Sailas. Ka baina keke rave
ragau palu ra baingareame ke soali nga malle
nga koling kaning, na keke kiukinunge malua a
iukana. Na keke bai ka kalingragina e bollau nga
maga kunna laeala e bollau. Ba keke pira bolvole
ta bale ae agau te a giana nge Ieson ta baina ri
ngeke kali pakae Pol riluae Sailas, na ngeke atu-
malaga kerea ta maluame. 6 Ava ka ineke lele na
ri ke sane ke kali pakae ri pana lua. Ka baina keke
rapite Ieson ba ra lopatokonakana palu, na keke
utulala rea ta re kapunu nga maga kunna laeala
e bollau ka relingarea roma, “Ra kokorai keke
baipage iu nga iname kinung, na sonrau keke
atu te maga kunna ae ita e bollau. 7 Bae Ieson
ke ngata ta ri momong nga bale ae i. Ri kinung
keke longosasa ta bangapaga rae kelangpatali ae
Sisa ineke role roma, ka kelangpatali tetoto a
giana nge Iesus.” 8 Minmina na keke pasiangge
lopalillingana e bollau ngaliua nga malua ba
re kapunu reke longe pangamologa nginngina.
9 Ngarume, ka inae Ieson ba kolingana memena
ra ri ra lopatokonakana ke tunge lollokanna e nga
ravungmalaga rea ta re kapunu tapu, na keke ulo
rea eke lao.

Pol Momongana Ngae Beria

10 Ka ina osuguna lele na ra lopatokonakana
keke ba'e Pol riluae Sailas tae Beria. Ba ka
ineke lele na keke loalu ta sinagog orae Iurame.
11 Na re nga inaeala ka ri ra ragau reke pe
raumana nga ra nginngina re ngae Tesalonaika

kurumea, ri keke ravumasia pangamologa e te
Karais ka loreaserengngana. Keke kelapitpite
Lau Ae Nutu Kanna ta baina ri nga loreamatana
roma, Pol pangamologangana ka kaomannman-
nangana kia o ke sa. 12 Minmina nae Iura papatu
ba ravale ra bolau palu onra ri ra Girikme kala
nga rapanung onra ri ra Girik bole ka loreapa-
tokona te Iesus.
13 Ava ka inae Iura re ngae Tesalonaika ke
longe inae Pol pulimalage pangamologa ae Nutu
kanna ngae Beria, na keke loa ta baina ri ngeke
baipage iu ngaliua nga maluame nga inaeala
bole. 14 Na ra lopatokonakana keke ba'e Pol
bolvole ta pelau kaona, avae Sailas riluae Timoti
keke momo ngae Beria. 15 Ba ragau reke loa kae
Pol keke ulale ngae Atens. Na keke galiu tae Beria
ka Pol pangamologangana ore role te Sailas bae
Timoti ngeke loa te i bolvole ngarume nga ina
kumangngarea nge rongo tapu.

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Atens

16 Na ka inae Pol momalle Sailas bae Timoti
ngae Atens, na i ke kanimaia maenang e bollau
ine kelkele nutu ra goanga papatu ra ragau ke
kuma ki ka kamarea nga maga kunna laeala e
bollau. 17 Minmina na i ke pamolloga ngallo nga
sinagog kala nga Iurame ba ra sana ri ra Iura
reke kalapagpage Nutu. Ba ka kaeme kinung
na i ke pamolloga kala nga ragau reke momo
nga malle nga koling kaning. 18 Ba ra panga-
lomatanakana palu onreke pato rea ka Epikuri-
anme bae Stoikme keke pamolloga kala nge i
bole. Na palu nge ri keke rorole roma, “Agau

laekia ore patomane pangamologame ke bai ta
roleng kita ka taru mannangana?” Ba palu nge
ri keke rorole roma, “Ke kela base agau laekia ke
tuture nutu rae ragau re nga ina pattoto.” Keke
role minmina kurumea Pol pulingmalagangana
ka pangamologa e te Iesus ba ta ragau sigingpa-
gangarea nga mateng. 19 Minmina na keke rave
Pol na keke loa kia ta re kapunu nga ginunga
te eke patoe kae Areopagus ka rolengarea kia
roma, “Mangng ka bai ta longnge pangalomatana
laekia a pau ora one pulimalaglage. 20 Mangng
ka longe oru nginngina sonrau pau, ka baina
mangng ka bai ta lomangngmatana roma, ka
mirarea mina ngaetai.” 21 (Na re ngae Atens
karolu ba re nga maga pattoto reke mommo
nga maga kunna laeala e bollau ka baingarea te
roma, keke matea ta ginunga palimule ta baina
ri turunge ba longomanange pangamologa ora
pau.)

22 Nae Pol ke meisi nga ginunga oreke patoe
kae Areopagus na ke role roma, “Miau ra panung
re ngae Atens, iau ka kelapatokona miau ka
baingamiau papatu re nga kavang. 23 Ka role
minmina ta ka ina iau tatao ba kelkele oru ra
miau ka kavkava tao, na iau ka kela paka panga
nga altara te ore role roma, ‘Altara laekia ka orae
nutu te a mangng sana lomangngmatana kia.’ Na
iau ala la pulingmalagange pangamologa te miau
e ta Nutu laeala a miau ka kavkave ba ka patpatoe
ka oru a miau sana lomiaumatana kia.

24 “Nutu ore koipage mogalo laekia e ngape
kala nga orume kinung reke momo ngia ka i
ae Nutu ore kelapatantali ta tava ba mogalo.

Minmina na i ke sane momo nga bale ra ragau
ke kuma ki ka kamareame. 25 Ba i ke sane moro
ta otte ta i balinglage ragau ta ri kalaunge ka
kamareame bole kurumea, i muni ke tunge maul-
ing ba matue ba orume kinung ta ragau karolu.
26 Nga apanung kena mana i ke kuma ka ragau
re nga magame kinung ta baina ri ngeke tara nga
iname kinung nga mogalo laekia e ngape. Ba i ke
pulia kaeme ta ri momongmauli ngi ba ke pulia
maga ngae ri karea raunga. 27 Nutu ke kuma
minmina ta baina ragau ngeke tange ba ngaroma
ngeke kansangsangoe na ngeke kalipa kia. Ava
ita nga loramatana bole roma, Nutu ke sane
momo ngatauga nge ita kenakena, 28 kurumea
momongara ba taongara ba maulingara ke lele
nge i mana. Ba ollaeala ke loakurumea ra pan-
gakana palu rae miau muni pangamologangarea
ineke role roma, ‘Ita bole ka ita ra goe rae i.’

29 “Ka ita ra goe rae Nutu, minmina na ita sana
nga lorangana roma, Nutu ka tongana kena ma
otte ora ragau ke kuma kia ka gol, o siliva, o
lollo kurumea legengpita ngareangana ba lore-
amatanangana kia. 30 Ka kae re pala nae Nutu
ke sane kala'e kamana ta alange ragau lorea-
pogongana kia. Ava sonrau na i ke rorole ging-
ging ta ragau kinung pulingvalakalange bain-
garea reke sosoali ba tungnge loreamatengana
te i. 31 Ta Nutu ke pulia kae te tapu nga ina
apanung ora i muni pulia ke la kalingnanange
ragau karolu re nga mogalo laekia e ngape ka
kalingnana e tupu. I ke papanaue ragau karolu
roma, ollaeala ka kaomannmannangana kia ine
pasigipage apanung laeala nga mateng.”

32 Na ka ina ri ke longe pangamologa laeala ore
ta sigingpaga nga mateng, na palu nge ri keke
paturu ta rolengpagalising kia. Ba palu muni
keke role roma, “Mangng ka matea ta one pang-
amologa ka ollaeala muni nga kae te ngarume.”
33 Ka bainae Pol ke lelemalaga nga ginunga laeala.
34 Na ragau palu nge ri keke pulisivala kala nge
Pol, ba keke lele ra lopatokonakana te Karais
Avolau. Te ka giana nge Rionisius ora i a agau te
e nga ginunga laeala eke patoe kae Areopagus ba
te ka i a avale a giana nge Ramaris. Ba ka ragau
palu muni reke lele ra lopatokonakana bole.

18

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Korin

1 Ngarume nga oru nginngina nae Pol ke ka'e
Atens nae ke loa tae Korin. 2 Nga inaeala na
i ke kalipa ka Iura te e ngae Pontus a giana
nge Akuila. Ka i a agau te ore ka'e Itali pau
kala nga napengana a giana nge Pirisila ka ina
kelangpatali ore ngae Rom a giana nge Kolorius
bamalage Iurame karolu lagapotu ngae Rom.
3 Minmina nae Pol ke loa ta kelange ri pana lua
na ke momo kala nge ri. Ba ke umma kala nge ri
kurumea, kumangng a kanrea e nga kumangng
ka mannsalala matana te onreke kuma ki ka
malo ka i a kumangng orae Pol rarave lollokanna
kia bole. 4 Ba ka Sabatme kinung nae Pol ke
amva ta utunge Iurame bae Girikme ka kaona ine
pamolloga ngallo nga sinagog.

5 Ava ka inae Sailas riluae Timoti ke pa
ngae Masaronia beke lele nge i, nae Pol ke

ka'e kumangng laeala e nga kumangng ka
mannsalalame. Na ke kumkuma ka kumangng
e nga pulingmalagange pangamologa mana. Ba
i ke turupotpote Iesus ta Iurame roma, ka i ae
Karais. 6 Ava ka inae Iurame ke sanangkale
pangamologangana beke rolebainga kia, na i ke
lulupalolo ka lungapaga rae i ma killa ore nga
pangakosininge baingarea e soali. Ba ke role
kerea roma, “Soaling ngamiaungana ka la puna
nge miau muni. Iau ala kuma ka kumangng a
kanau nge miau tapu. Gialgiala ikia ba ngarume
tale, na iau ala la loanga ta ra sana ri ra Iura.”

7 Ka bainae Pol ke ka rea, na ke loa ta momong
nga bale orae apanung te a giana nge Titius
Iastus. Ka i a agau e kalapagpage Nutu ba bale ae
i ke momo kokoro ta sinagog. 8 Na agau e kapunu
nga sinagog a giana nge Krispus kala nga ragau
karolu reke momo nga bale ae i ka loreapatokona
te Iesus Avolau. Ba ka ina re ngae Korin ke longe
Pol pangamologanganame, na papatu nge ri ka
loreapatokona ba keke pamagoe rea.

9 Ka rigo te nae Iesus Avolau ke pamologa te
Pol nga kelanga te, na ke role kia roma, “Ko sono
ngo matau ava ngo pulimalaglage pangamologa.
Ba ko sono ngo rulu 10 ta iau ka momo kala
nge one. Ba agau te ke sane la taonga kia te
one ta baina i baingasoaling one kurumea, ragau
papatu nga maga kunna laekia e bollau ka ri ra
ragau rae iau.” 11 Ka bainae Pol ke momo nga
inaeala ka pesingmatana kena ba ka luana, ba
ke palomatantane ragau ka pangamologa ae Nutu
kanna.

12 Na ka inae Galio kelapatantali ta ine
ngae Akaia, nae Iurame keke pulisivala rea ta
sanangkalange Pol ba keke loa kia ta kalingnana.
Na keke role roma, 13 “Apanung laekia ke unte
ragau ka kaona ta baina ri ngeke kalapage Nutu
ka bainga re sane ke loakurumea bangapagame.”
14 Ava pala ta Pol pangaturunge pangamologa
a kanna, nae Galio ke role kae Iurame roma,
“Miau ra Iura, ngaka longo nasai. Taroma miau
taka rorole ta otte a agau laekia kuma kia ine
longosa ka bangapagame o ine baia bainga e soali
raumana, na iau ta longo te miau. 15 Ava miau
kaka palitente ta pangamologame, ba giame, ba
bangapaga rae miau ra Iura muni. Minmina na
miau muni ngaka patupu rea. Iau ka sana la
kalingnanange oru nginngina.” 16 Nae Galio ke
role ka ragau ra kanna ta ri taonge ra nginngina
lagapotu nga malle e nga kalingnana. 17 Ba ri
kinung keke kampiliukale Sostenes a i a agau e
kapunu nga sinagog, na keke paturu ta balinge
ngamuga nga malle nga kalingnana. Avae Galio
ke longpalikovauu kerea mana.

Pol Ke Galiu Tae Antiok

18 Nae Pol ke momo ka kae papatu ngae Korin.
Ba ka ine momo ngae Senkria, na i ke kavitote
gilina ta i ke rongotapu ka patongkala ora i kuma
kia kala nge Nutu pala. Ngarume na i ke ka'e ra
lopatokonakana nga inaeala, na ke tae nga mono
kala nge Pirisila bae Akuila ta baina ri ngeke loa
tae Siria. 19 Ka ineke lele ngae Epesus nae Pol ke
ka'e Pirisila riluae Akuila, na ke loalu ta sinagog
ba ke pamolloga kala nga Iurame. 20 Na keke

ballage ta i momong kala nge ri ka panna te muni.
Ava i ke sane ngata, 21 ba ke ka rea ka rolengana
kerea roma, “Ngaroma Nutu nga lonangana na
iau ka la kangagaliu te miau.” Ka baina i ke
tae nga mono na ke ka'e Epesus. 22 Na ka ine
solele ngae Sisaria na i ke loapatae tae Ierusalem,
ba ke tagukama ka ra lopatokonakana te Karais
nga ina. Na ngarume na i ke loapisigi tae Antiok
ngallo ngae Siria.

23 Ka ine momo ka kae palu nga Antiok tapu,
nae Pol ke ka'e inaeala na ke taotaliu ta maga re
nga iname ngae Galesia bae Pirigia. Ba ke umma
ta pangagingginge ra lopatokonakana.

Iura A Giana Nge Apolos

24 Nae Iura te a giana nge Apolos ora naname
toapisigia ngae Aleksanria ba ka i a apanung te
ora kaonakala masi ta pangamologa ke loa tae
Epesus. Ka i a alomatanakana te ora lonamatana
masi ka pangamologa ae Nutu kanna. 25 Na apa-
nung laeala ke longotape potong e ta lopatokona
te Iesus. Minmina na lona ke sigipa raumana,
na i ke rorole ba ke palomatantane ragau ka
pangamologangana reke tupu ta oru rae Iesus
kuma ki. Ava i ka lonamatana ka pangamagoe
ae Ion mana. 26 Ba ke paturu ta roleng gingging
ka pangamologanganame ngallo nga sinagog. Na
ka inae Pirisila bae Akuila ke longe pangamolo-
gangana, na keke ba ta i momong nga bale ae
ri. Ba keke panana masia ka lomatana palu re
ta lopatokona te Nutu onra i sana lonamatana ki
tale.

27 Na ka inae Apolos bai ta loanga tae Akaia, na
ra lopatokonakana keke kalaue. Ba keke pa'e lau
te ta ra lopatokonakana re ngae Akaia ta baina
ri serengakalange masi ine nge lele. Ngarume,
ka ine lele tapu nge ri, na i ke kalaumasia reke
lele ra lopatokonakana kurumea Nutu tungn-
ganamana ka lopengana ae i te ri. 28 Apolos ke
kalaumasi rea ina pangamologangana ra karea
ka gingginga ke ulopisigia Iurame reke pantete
kala nge i nga ragau raguream e. Ba i ke umma
ta pangakosining roma, Iesus ka i ae Karais ka
kaomanna ka turungpotangana ka pangamologa
ae Nutu kanna.

19

Pol Momongana Nga Maga Kunna E Bollau Ae Epesus

1 Na ka inae Apolos mommo ngae Korin, nae Pol
ke tao nga pamau ore taopale ina re ngallo na ke
lele ngae Epesus. Ba nga maga laeala i ke kalipa
ka ra lopatokonakana palu, 2 na ke ballaga rea
roma, “Ka ina miau ka lomiaupatokona te Iesus,
na kaka rave Kannu E Tupu o ke sa?”
Na keke ale roma, “Ke sa. Mangng ka sana
longo bavakena roma ka Kannu E Tupu te.”
3 Ka bainae Pol ke ballaga rea roma, “Ava ka
ina ri ke pamagoe miau, na ka lomiaupatokona
nga taru?”
Na keke ale roma, “Mangng ka lomangngpa-
tokona ta oru rae Ion palomatane ragau ki ine
pamagoe rea.”
4 Minmina nae Pol ke role kerea roma, “Ion
ke pamagoea reke ballage ta baina ri ngeke

pakosining roma, keke pulivalakale baingarea
reke sosoali ba keke tunge loreamatenganame te
Nutu tapu. Bae Ion ke role kerea ta ri nga lorea-
patokona ta apanung laeala e la atung ngarume
nge i. Apanung laeala ka i ae Iesus." 5 Na ka
ina ra nginngina reke longlonge Pol pangamolo-
gangana ke longe pangamologa laeala, na keke
rave pangamagoe kurumea loreapatokonangana
te Iesus Avolau. 6 Ba ka inae Pol ulopaia ka-
maname nge ri tapu, nae Kannu E Tupu ke lele
nge ri. Na keke paturu ta pangamologa ka kaling
matantana. Bae Nutu ke pulimalaglage pang-
amologa a kanna ka kaoreame. 7 Ba ra nginngina
kinung ka ri basema ragau ka ri tangulelu ba lua.
8 Nae Pol ke mommo nga inaeala ka inname
ka ri mologi, ba ke umma ta loangalu ta sinagog.
Na i ke pamolloga gingging palimule, ba ke amva
ta utunge ragau ka kaona ta ri taongalu ta Nutu
kelangpatalingana. 9 Ava palu nge ri ramarea ka
lerea raumana, na ka sana omorea ta longa ta
pangamologa e te Iesus. Ba nga ragau raguream e
keke role ka pangamologa reke sosoali re ta
lopatokona te Iesus Avolau. Ka bainae Pol ke
ka rea. Na ke rave ra lopatokonakana kurumea.
Ba i ke pamolloga te ri ka kae kenakena nga
malle e nga pangalomatana orae Tairanus. 10 Na
i ke palomatantana rea ka pesingmataname ka ri
lua. Minmina na ragau karolu re ngae Esia ra
ri ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole keke longe
pangamologa e te Iesus Avolau.
11 Bae Nutu ke umma ka oru reke gingging
raumana ka Pol kamaname. 12 Minmina na ragau
keke kalkali kae Pol ka malo iname ba angasipme.

Na keke lola ki ta ra karea ka soaling ta baina
soaling nge ri ngeke rongo ba kannu reke sosoali
reke momo nge ri ngeke kapatali rea.

13 Nae Iura palu reke tatao kalaoveka beke tao-
malage kannu reke sosoali keke amva ta taonga-
malagange kannu reke sosoali nga ragau ka pa-
tongarea kae Iesus Avolau giana roma, “Mangng
ka role kone nge Iesus orae Pol pulimalaglage
giana. Ngo kapatalia agau laekia.” 14 Ba pana
lima ba lua ra ri ra koli ba tamarea ka i a agau
te e kapunu nga piris rae Iurame a giana nge
Sikiva keke kumkuma minmina. 15 Ava ka kae
te na kannu te e soali ke ala rea roma, “Iau
ka kelapatokone Iesus ba ka laumatana ka Pol
kumangngana, ava ka miau ra taime rikorong?”
16 Na apanung laeala a kannu e soali momo nge
i ke lalapita rea, ba ke name kerea. Minmina
na lungapaga nga ri keke maraepalipu, na keke
kamalaga nga bale ka ugakerea rerelingana ba ka
savalukerea.

17 Na ragau karolu reke momo ngae Epesus ra
ri ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole keke longe
ollaeala na keke matau raumana. Ba ragau keke
kinpataetaea Iesus Avolau giana raumana. 18 Ba
bole ragau papatu reke lele ra lopatokonakana te
Karais keke atu, na keke turunanne beke turupot-
pote baingarea reke sosoali. 19 Ba ragau papatu ra
ri ra koatali keke ravukinunge lau nga kanrea re
nga koatali na keke raupita rea nga ragau karolu
ragureame. Ngarume na keke sisikinunge lau
nginngina ra kanrea kunreame, na kunrea ke lele
base ma siliva iname ka ri 50,000. 20 Minmina
na pangamologa e te Iesus Avolau ke lola kalaoka

ba ke lele gingging raumana ngallo nga ragau ra
loreapatokona te.
21 Ngarume nga oru nginngina lelengarea nae
Pol ka lonangana ngallo nge i ta i taongapalange
Masaronia bae Akaia, ba ngarume na nge loa tae
Ierusalem. Na i ke role roma, “Ngarume nga
momongau ngae Ierusalem, na iau ka la loanga
ba momong kau ngae Rom bole.” 22 Ba ka ine ba'e
Timoti bae Erastus ra ri ra ra kalaungapagakana
lua ra kanna tae Masaronia tapu, na i ke momo
ngae Esia ka kae palu tale.

Re Ngae Epesus Keke Bai Ka Kalingragina Ngallo Nga Maga Kunna E Bollau

23 Ka kae nginngina na ragau palu re ngae
Epesus keke sanangkale Pol ine pulimalaglage
pangamologa e ta lopatokona te Iesus. Na keke
bai ka kalingragina e bollau.
24 Na ka apanung te a giana nge Remitrius ora
kumangngkana ka orume ka siliva ke momo. Ba
apanung laeala ke kumkuma ka bale reke sisina
orae nutu ae ri a bale a giana nge Aretemis. Ba
i kala nga ragau pattoto keke rarave lollokanna
papatu ka kumangng laeala. 25 Minmina na i
ke kiukinunge ragau onra kanrea ka kumangnga
base me i na ke role kerea roma, “Rapanung,
miau ka lomiaumatana tapu roma, ita kaka rar-
ave lollokanna e bollau ka kumangnga laekia a
kanra. 26 Ba bole miau kaka kele agau laekia a
giana nge Pol kumangngana tapu. Kaka longe
pangamologa ka ine unte ragau ka kaona, na ke
pataope papatu re ngae Epesus. Ba i ke kokoro
ta ravunge iname karolu ngallo ngae Esia bole.

I ke rorole roma, nutu ra ragau ke kuma ki
ka kamareame ka sana ri ra nutu mannangana.
27 Na ngaroma kumangngana nginngina ngeke
lola tale, na ke sane la baingasoalinge kumangng
a kanra giana e pe mana. Ke sa. Tempel
orae nutu e bollau ae ita a bale ae Aretemis ale
nge palikovauu nga ragau ragureame bole. Na
malle a alangapaga raumana orae avale a ragau
kinung re ngae Esia ba re ngae iname kinung ke
kalapagpage ale nge soali bavakena."
28 Ka ina ri ke longe pangamologa nginngina,
na ka iukerea raumana ba keke paturu ta reling
ka rolengarea roma, "Aretemis e ngae Epesus
ke bollau raumana!" 29 Na ra nginngina ba
ragau papatu re nga maga kunna laeala e bollau
keke bai ka kalingragina e bollau raumana. Ba
keke kampite Gaius riluae Aristarakus re ngae
Masaronia ra balingarea kae Pol, na keke pirak-
inung lakallo ta malle e bollau nga katungkala.
30 Nae Pol ke bai ta loangalu ba maising ngamuga
nga maluame, ava ra lopatokonakana ke sane
ke ngatakale. 31 Ba bole, ravollalau palu nga
porovins e ngae Esia ra ri ra Pol kolinganame
keke ba ka turung te i. Na keke tanialle ta
i manenasa loangalu lakallo ta malle laeala e
bollau e nga katungkala.
32 Na ngallo nga malle laeala e bollau nga
katungkala lopalilli e bollau raumana ke momo.
Ragau palu keke rereli tonto, ba palu ka kanrea
ina patonto. Ba papatu nge ri ka sana lore-
amatana bavakena ka katungkala ngareangana
nga inaeala puna. 33 Nae Iurame keke bota-
lale Aleksanrer lagamuga nga ragau, ba palu

nga maluame keke reli te i ka potongareangana
kia. Minmina na i ke kalapataea kamana ta
pangarulung rea ta baina i pangakosining rea ka
pangamologangana roma, kalingragina laeala ka
sana puna nge Iurame. 34 Ava ka ina ri ke kela-
patokone roma ka i a Iura te, na keke relikinung
ka kaorea maina kena pa papatu roma, “Aretemis
e ngae Epesus ke bollau raumana!” Ba keke bai
minmina ka panna e gavili.

35 Ngarume na avolau te e nga maga kunna
laeala e bollau ke parulu rea, na ke role kerea
roma, “Rapanung re ngae Epesus, ka sana agau
te ora sana lonamatana roma, maga kunna laekia
ae Epesus ke ella ta tempel orae Aretemis a i e
bollau raumana. Ba ka sana agau te ora sana
lonamatana roma, maga kunna laekia ke ella ta
lollo a saena ore pu nga tava. 36 Pangamologa
nginngina ka kaomannmannangana ki ba agau
te sane nge patogoanga kita ka ollaeala. Minmina
na miau ngaka malo mana, ba sana ngaka bolvole
ta bainge otte. 37 Miau kaka atu ka rapanung
kokorai nasai re sane ke gole otte nga tempelme,
ba ke sane ke rolebainga ka nutu ae ita a bale
bole. 38 Na ngaroma Remitrius ba ra kanrea ku-
mangng kena me i nga kanrea ka pangamologa re
ta agau te baingana, na kalingnana ba ra kaling-
nanakana keke momo ta ri turungpotange bainga
re sane ke patara masi rea. 39 Ba ngaroma nga
kanimiau ka pangamologa palu muni, na ngaka
patupu rea nga katungkala te ore loakurumea
bangapagame. 40 Iau ka role minmina kurumea,
nga ollaekia e lele sonrau ita kaka kokoro ta

ravunge kalingragina alangana nga gavaman e
ngae Rom. Kalingragina laekia ka sana puna nga
inte, ba ita sana la kanra pangamologa nga ine
ngeke ballaga ita." 41 Ka ina avolau laeala role
minmina tapu, na i ke bapalgaliu ka ragau eke
lao.

20

Pol Ke Loa Tae Masaronia Bae Girik

1 Ngarume, ka ina kalingragina laeala ngae
Epesus rongo tapu, nae Pol ke kiukinunge ra
lopatokonakana. Ba ka ine pagingginge lorea,
na i ke ka rea ba ke kutapu tae Masaronia.
2 Na i ke taopale ina nginngina ba ke umma
ta pangagingginge ra lopatokonakana loreame
ka pangamologangana papatu, na ngarume na i
ke lele ngae Girik. 3 Nae Pol ke mommo ngae
Girik ka inname ka ri mologi. Ba ka ine bai ta
taengapatae nga mono te ta i loanga tae Siria, na
i ke longe pangamologa ina Iurame ke potolulu
kana ta ri balinge. Minmina na i ke pulia lona ta i
kangagaliu ka taongapalangana ngae Masaronia.
4 Ba i ke tao kala nge Sopater e ngae Beria a i
ae Pairus tuna; ba ke tao kala nge Aristarakus
bae Sekunras re ngae Tesalonaika; bae Gaius e
ngae Rereve, bae Timoti; kala nge Tikikus bae
Tropimus re ngae Esia. 5 Ra nginngina keke tao
pala nge iau ae Luk bae Pol, ba keke momalla
mangng ngae Troas. 6 Na ngarume, ka ina kae re
ngae Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana
Isi ke rongo tapu, nae omua Pol ka tae nga mono
te ngae Pilipai, na mangng ka kutapu. Ba ka ina
kae lima ke rongo tapu, na mangng ka lele nge ri

ngae Troas. Na mangng ka momo nga inaeala ka
kaeme ka ri lima ba lua.

Pol Ke Pasigipage Iutikus Nga Mateng

7 Na ka kae e nga pannang, ka inae mangng
katukala kinung ta kaning, nae Pol ke pamolloga
ta ragau. Na i ka lonangana ta i kanga rea ka
kae e ngarume, ka baina pangamologangana ke
gavili raumana ta ka rigo luana. 8 Ba ka olamana
papatu keke toto nga bale ine ngailu nga malle
a mangng katukala ngia. 9 Minmina na goe te
a i a taulai a giana nge Iutikus ke tattarapai
nga binrua. Na ka inae Pol pamolloga ta kallu,
nae Iutikus ke paturu ta matulang ta ke kenrau
suru. Ba ka ina kannuna marale, na i ke pupu
nga bale bilingana e ngailu lagape ta mogalo.
Na ragau keke lolopage ka matengana. 10 Avae
Pol ke sopisigi, na ke ballapite ka rolengana
kerea roma, “Ka sana nga lomiausoali ta i ke
mauli.” 11 Ngarume na i ke taogaliupatae ta bale
bilingana e ngailu ba ke rave beret, na ke kani.
Ba ka ine pamolloga te pamolloga ta ka sinro
na i ke ka rea. 12 Na keke loa ka goe laeala
a taulai ka maulingngana ta bale ae i, ba ka
loreamannmanna raumana.

Pol Pangamologangana A Ronga Ta Reke Taoa-mugmuga Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae Epesus

13 Nae mangng ka loa pala ba ka taepatae nga
mono te, ta baina mangng kulungtapu tae Asos
a i a maga a mangng la ravunge Pol ngia. I ke
role kamangng ta kumangng minmina, ava i ka
lonangana ta i taonga ngape nga mogalo. 14 Ka
ine lele nge mangng tapu ngae Asos, na mangng

ka pataea nga mono ba mangng kinung ka loa
tae Mitilini. 15 Ka kae tetoto, na mangng ka ka'e
inaeala ka mono ba mangng ka manpalalau ngae
Kios. Ba ka kae tetoto, na mangng ka piratoto
tae Samos; ba ka kae tetoto muni na mangng ka
lele ngae Miletus. 16 Nae Pol ke sane matea ta i
loanga ba momong ngae Esia. Minmina na i ke
pulia lona tapu ta kavesinge Epesus ka mono. Ba
i ke lola bolvole ta i ka lonangana ta leleng ngae
Ierusalem pala nga kae e ngae Pentekos.

17 Ka ine lele ngae Miletus, nae Pol ke ba ka
pangamologa tae Epesus ta reke taoamugmuga
ka ra lopatokonakana nga inaeala ngeke atu te i.
18 Ba ka ineke lele nae Pol ke role kerea roma,

"Miau ka lomiaumatana tapu ka momongau
ina iau momo kala nge miau. Ka kae e kapunu a
iau lele nga porovins e ngae Esia ba ka kaeme kin-
ung ra iau momo kala nge miau, 19 na iau ka sana
kinpataetaea iau muni giau ina iau kumkuma ka
kumangng ae Iesus Avolau kanna ka mataukanna
mena songana. Bae Iurame keke amva iau rau-
mana ka potongolu ngareangana kau. 20 Ka lo-
miaumatana roma, iau ka tunge pangamologame
kinung onreke la kalaunga miau, ba ka sana bolo
ka inte bavakena. Ba ka sana matautaue ragau
ina iau palomatantana miau nga ragau ragurea
ba ngallo nga bale ngae miau. 21 Iau ka role
gingging ta Iurame ba ta ra sana ri ra Iura bole ta
ri ngeke kamopiliu te Nutu ba ngeke pulivalakale
baingarea reke sosoali, ba ta ri nga loreapatokona
te Iesus A Avolaukita.

22 "Sonrau nae iau ala la longa te Kannu E
Tupu na nga loa tae Ierusalem. Ba ka sana

laumatana ka taru e la leleng nge iau na'ina.
23 Ava ka laumatana ka otte tapu. Kannu E Tupu
ke tuturu te iau roma, ragau keke la ulongo iau
nga pulangkala, ba maenangme keke la leleng
nge iau nga maga kunna reke bollau kinung.
24 Ava iau sana la kamongpitange maulingau nga
mogalo laekia e ngape ta iau ka bai ta rongamasi
ka pirang laekia a iau pirpira kia. Ba ka bai ta
kumangngmasi ka kumangng laekia orae Iesus
Avolau tunge te iau ine role ta iau turunge pang-
amologa e pe e ta Nutu ravunglelengana ka ragau
ka lonana ae i.
25 "Ba sonrau nae iau ka laumatana tapu roma,
miau ra iau tao ngaliua nge miau ta pulingmala-
gange pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana
sana ka la kelange ragugu muni. 26 Minmina na
iau nga role pakamiau sonrau roma, ngaroma te
e nge miau nge sanrea, na i sane nge ulopaia kan-
nuna matengana nge iau. 27 Ta iau ka tunge pang-
amologame kinung onreke rorolea pangamologa
e ta oru rae Nutu kuma ki ta ravunglelenge
ragau. Ba iau ka sana bolo ka inte bavakena.
28 Ngaka ella te miau masi ba ngaka ella masi ta ra
lopatokonakana rae Kannu E Tupu tungu rea ta
miau kelangpatali te ri. Ngaka ella masi ta re nga
ginunga ae Nutu onra i koli rea ka i muni totona.
Ngaka ella masi te ri ma agau e ella masi ta sipsip
rae i. 29 Ka laumatana tapu roma ngarume nga
loangau, na ragau ra baingarea ma gaune onra
saililikerea keke la atung ta ri momong ngaliua
nge miau. Ba ri ke sane ke la loreananange ra
lopatokonakana ra ri ra sipsip rae Nutu. 30 Ba
ragau palu re nge miau muni keke la leleng bole,

na keke la rolenge pangamologa nge nga taopang,
ta baina ri taongamuga ka ra lopatokonakana
kurume rea. 31 Minmina na ngaka ella miau masi
mannangana. Ngaka rolepage lomiaume ta ina
iau sana panna, ava ka potangga miau palimule
ka matau kanna mena songana ka kae ba ka rigo
ka pesingmataname ka ri mologi.

32 “Iala nae iau ala nga ulo miau nga Nutu
kamana. Ba pangamologa ore ta Nutu tungn-
ganamana ka lopengana ae i te miau ke la kelanga
masi te miau. Pangamologa laeala ka kana ka
gingginga ta pangagingginge kannumiaume ta
baina miau ravunge oru rae Nutu la tungnga
rea ta ragau ra i toro rea te i. 33 Iau ka sana
kelalelea siliva o gol o lungapagame onra agau
tetoto kanna. 34 Ba miau muni ka lomiaumatana
kau roma, iau ka kumkuma ka kamaume ta
ravunge oru nga kanau ba oru nga ragau reke
tatao kala nge iau kanrea. 35 Ka kumangngaume
kinung iau ka papanau miau roma, miau ngaka
kalaulaue ragau ra sana liki rea ka kumangng
matana laeala ora iau kuma kia ina iau omogu
raumana. Ba nga lomiaugaliu ta pangamologa
rae Iesus Avolau kanna ine role roma, ‘Kaving-
tulu e nga bainga ore nga tunga ke pe raumana
nga kavingtulu e nga bainga ore nga ravung.’ ”

36 Ka inae Pol role minmina tapu, na ri kinung
keke parovanu ba keke kave Nutu. 37 Na ri
kinung keke tantani ineke laupitpite Pol ka ka-
mareame ba keke umma ta tagungkama kia. 38 Ba
pangamologangana ine role kerea pala roma, ri
ke sane ke la kelange raguna muni ke pamatea

ragurea raumana. Ngarume na keke tao kala nge
i ta ulonge nga mono.

21

Pol Ke Loa Tae Ierusalem

1 Ngarume, ka inae mangng ka rea tapu, na
mangng ka kutapu ka mono ba ka pira tupu tae
Kos. Me ngangaila na mangng ka loa tae Rores, ba
ngarume na mangng ka savele tae Patara. 2 Ngae
Patara na mangng ka so nga mono, ba mangng
ka kalipa ka mono tetoto ore bai ta pirangtoto
tae Ponisia. Ka baina mangng ka taepatae nga
mono laeala, ba ka kutapu. 3 Ka ina mangng pira
ka panna te tapu, na mangng ka kele Saipras.
Ava mangng ka kavesia nuta laeala nga bava e
ta kama a laeva ta loanga tae Siria. Ngarume
na mangng ka lele ngae Taia, ba ka so nga mono
nga ina barangaleleme ke bai ta ulongmalagange
oru reke momo nga mono. 4 Ka ina mangng
kalipa ka ra lopatokonakana re nga maga kunna
laeala tapu, na mangng ka momo kala nge ri ka
kaeme ka ri lima ba kena. Ba ra lopatokonakana
nginngina keke rorole kae Pol inae Kannu E
Tupu papanau rea ka maenang reke la leleng
nge i. Minmina na keke rorole gingging ta i
sane nge loa tae Ierusalem. 5 Ava ka ina kae
re nga momongamangng nga inaeala ke rongo
tapu, na mangng ka kutapu ka taongamangng.
Na ra lopatokonakana ra panung kinung kala nga
nareapengana memena ba goe rae ri keke tatao
kala nge mangng. Ka ina mangng lelemalaga
nga maga kunna laeala e bollau, na mangng ka

parovanu ba ka kava nga bai puna. 6 Ba ka ina
mangng palipauu mangng tapu, na mangng ka
taepatae nga mono, ava ri keke galiu ta bale nga
ri.
7 Minmina na mangng ka ka'e Taia na ka loa
ba ka lele ngae Tolemes. Ba ka ina mangng
tagukama ka ra lopatokonakana re nga inaeala,
na mangng ka momo kala nge ri ka kae te. 8 Me
ngangaila na mangng ka ka'e Tolemes ka mono,
na ka lele ngae Sisaria. Ba nga inaeala na mangng
ka lu ta bale ae Pilip a i agau e pulimalage
pangamologa e te Karais, na mangng ka momo
kala nge i. Bae Pilip ka i a agau te e nga Pana Lima
Ba Lua nginngina ra ra lopatokonakana re ngae
Ierusalem ke puli rea ta ri kalaunge aposelme ka
kumangng. 9 Ba i ka nena ka goe tugulu ra bale re
sane ke kamapita kama, ba ka ri ra ra bale reke
toe Nutu kaona.
10 Na ka ina mangng momo nga ina ka kae
palu tapu, na agau te e toe Nutu kaona a giana
nge Agavus ke pa ngae Iurea ba ke so lagape
tae Sisaria. 11 Ba ka ine atu te mangng, na ke
i rave ligongpita ae Pol ba ke samapite i muni
kaename ba kamaname kia. Ba ke role roma,
“Kannu E Tupu ke role minakai roma: ‘Iura re
ngae Ierusalem keke la ligongpitange apanung a
ligongpita ae i ikia minmina mana. Na keke la
tungnge ta ra sana ri ra Iura kamareame.’ ”
12 Ka ina mangng longe pangamologa laeala
ae Agavus kanna, na mangng kala nga ragau
pattoto reke momo ka paturu ta taningkale Pol
ta i manenasa loanga tae Ierusalem. 13 Nae Pol
ke ala mangng roma, “Ke meimia na miau kaka

tantani baka baimagalimotmotu kau? Iau ka
sana kalitupu iau ta ri ligongpita iau mana. Ka
kalitupu iau ta ri balingmate iau ngae Ierusalem
kurumea kumangngaungana ka kumangng ae
Iesus Avolau kanna." 14 Ba ka ina mangng sana
gingging ta bongatotokale, na mangng ka malo
mana ka rolengamangng kia roma, "Mangng nga
kava roma, orume ale ngeke lele kurumea Iesus
Avolau lonangana mana."
15 Ngarume nga kae nginngina, na mangng ka
kalitupe oru nga kanmangng ba ka kutapu tae
Ierusalem. 16 Na ra lopatokonakana palu re ngae
Sisaria keke tao kala nge mangng bole, ba keke
loa kamangng ta momong nga bale ae Nason. Ka i
a apanung te e ngae Saipras, ba i ka lonapatokona
te Iesus Avolau nganige tapu.

Pol Ke Lele Ngae Ierusalem

17 Ka ina mangng lele ngae Ierusalem, na ra
lopatokonakana keke tagukama kamangng ka
loreaserengngana raumana. 18 Me ngangaila nae
Pol ke loa kala nge mangng ta kelange Iems, ba
reke taoamugmuga ka ra lopatokonakana keke
momo nangina bole. 19 Ka inae Pol tagukama
kerea tapu, na i ke paturu ta turung ka pallan-
gana ka orume kinung rae Nutu kuma ki inae i
ae Pol kumkuma ngaliua nga ragau ra sana ri ra
Iura.
20 Na ka ina ri ke longe pangamologa nginng-
ina, na keke paturu ta kalapagange Nutu. Na keke
role kae Pol roma, "Koli, one ka longomatana
tapu roma, ka ragau papatu raumana ra ri ra Iura
ka loreapatokona te Iesus Avolau, ba ri kinung

keke gingging raumana ta loangakurumea ban-
gapaga rae Nutu kanna. 21 Ava ragau palu keke
turu one te ri roma, one ko palomatantane Iura
reke momo ngaliua nga ragau ra sana ri ra Iura
ta ri manereasa loangakurumea bangapaga rae
Nutu tungu rea te Moses. Ba bole keke rorole
roma, one ko palomatantane Iura nginngina ta
ri manereasa totongtaliunge goe rae ri, ba ta
ri manereasa loangakurumea bainga pattoto rae
ita. 22 Na mangng ka la maingamia ta baina ri
nga loreamatana roma, pangamologa nginngina
ra ri ke longo rea te one ke sane ke tupu?
Ta ragau keke la longe ino atu tae Ierusalem.
23 Minmina na ngo kuma kurumea turunga-
mangng te one minakai: Ka pana tugulu rikai
nge ita onreke momalla ta kumangng kurumea
patongkala ngareangana te Nutu. 24 Minmina na
miau ngaka rave pana tugulu nginngina, na miau
bae ri ngaka palellepaˈe miramiaume kurumea
bangapaga ae ita. Ngarume na ngaka tunge
lollokanna ta pirisme ta baina pana tugulu ngeke
kavitote gilirea kurumea bainga ae ita. Ka ina
miau ngaka kuma minmina na ragau karolu ala
nga loreamatana roma, oru ra ri ke longo rea
te one ka sana kaomannmannangana ki. Ba
nga momongang one ko longlongo palimule ta
bangapaga rae Nutu kanna bole. 25 Ava nga ragau
ra sana ri ra Iura reke lele ra lopatokonakana,
mangng ka paˈe lau tapu ore turu ta potongpita
laeala ae mangng ta ri manereasa kaninge kaning
reke parototokala onra ragau ke tungu rea ma ri
ra tunga ta nutu ra goanga. Ba ta ri manereasa
kaninge savalu, ba posi te ora agau pule ganna.

Ba ta ri manereasa kenong kala nga avale a sana i
a nareapengana ba apanung a sana i a nareatale.”

26 Ka bainae Pol ke rave pana tugulu ba me
ngangaila na i ke pature kumangng e nga pan-
galellepa'e i bae ri mirareame kurumea banga-
pagame. Na ngarume na i ke lu lakallo ta tempel
ta baina i turunglomatana paka piris ka kae a
pangalellepa la ronga kia. Ba bole i ke bai ta
turunglomatana paka piris ka kae a i la balinge
posime ba tungnge oru nga ri kenakena kanrea
ma tungame te Nutu.

Iurame Keke Laue Pol Ngallo Nga Tempel

27 Ka ina kae nginngina ka ri lima ba lua ra
Pol puli rea ta ri pangalellepa'e mirareame ke
kokoro ta ronga, na Iura palu re ngae Esia keke
kele Pol ngallo nga tempel. Ba keke paturu ta
baingapagange iu ngaliua nga ragau. Minmina
na ri keke laue Pol 28 ka relingarea roma, “Ragau
re ngae Israel, ngaka kalau mangng! Aekia ka i
a agau laeala ore palomatantane ragau kinung re
nga magame kinung palimule ta ri rolengbainga
ka ragau rae ita ba bangapaga rae ita kala nga
tempel laekia. Ba i ke sane kuma minmina mana.
Ke sa. I ke pamukune malle laekia e tupu ine atu
ka Girikme lakallo ta tempel bole.” 29 Ri keke bai
ka rolengarea minmina kurumea, pala na keke
kele Girik te a giana nge Tropimus e ngae Epesus
kala nge Pol ngallo ngae Ierusalem. Minmina na
ri ka loreavavai roma, Pol ke loa kia lakallo ta
tempel bole.

30 Na re nga iname kalaoka ngallo nga maga
kunna laeala e bollau siarea ke sigipaga rau-
mana. Minmina na ri keke pira kinung, na
keke rapite Pol ba keke utupallala kia lagapotu
nga tempel. Ba ka panna laeala mana na ra
kurtalingling nga tempel keke pulakale biunga re
nga tempel. 31 Na ka ina ragau ke amva ta baling-
matenge Pol, na turung te ke loa ta kelangpatali
e ngae Rom nga ra balingkana roma, ragau keke
bavaia kalingragina e bollau nga iname kinung
ngallo ngae Ierusalem. 32 Minmina na i ke rave
ra balingkana ba re kapunu nge ri palu bolvole,
na ke pira ta reke balvalia Pol. Ba ka ina ragau
ke kele kelangpatali laeala kala nga ra balingkana
rae i, na keke rongo ta balinge Pol.

33 Na kelangpatali nga ra balingkana ke loa
te Pol na ke laue. Ba ke role ta ra balingkana
samangpitange ka oalome ka ri lua reke gingging
raumana. Na i ke paturu ta balinglagange ragau
te Pol roma, “Agau laekia ka i a tai, ba i ke
baia taru?” 34 Ava palu re nga maluame keke
rereli tonto, ba palu ka kanrea ina patonto. Ba
kelangpatali laeala ke sane kalipa ka otte te Pol
kurumea, maluame relingareangana maina ke
bollau raumana. Minmina na i ke role ta ra
balingkana ngeke loa kae Pol lakallo ta bale ae
ri. 35 Ava ka ineke loa ba ke lele nga taengapatae
e loa lakailu ta bale ae ri, na i ke role ta ra bal-
ingkana paunge Pol ta maluame iukereangana ke
lele bollau raumana. 36 Ba maluame reke lola
kurume rea keke rereli ka rolengarea e te Pol
roma, “Ka sapipune!”

Pol Ke Pamologa Ta Maluame

37 Na ka ina ra balingkana ke kokoro ta ri
ravunge Pol lakallo ta bale, nae Pol ke ballage
kelangapatali nga ra balingkana roma, “Ke pe ta
iau rolenge otte pakone?” Na kelangpatali ke ale
ka magiongana roma, “Ka longomatana ka kaling
ae Girik? 38 Iau ka roma, ka one a agau laeala e
ngae Isip ore pala na i ke bai ka longasa e bollau
ta gavaman, ba ke taoamuga ka ra balingpunu
ragaukana ka ri 4,000 ta ina a sana ragau momo
ngia.”
39 Avae Pol ke ale roma, “Ka iau a Iura te e nga
maga kunna e bollau ae Tarasus nga porovins e
ngae Silisia. Ka iau e nga maga kunna te a giana
bollau raumana nga ragau. Ba iau ka ballaga
ta one ngatangng ta iau pangamologa kala nga
ragau.”
40 Ka ina kelangpatali ngata ta i pangamologa,
nae Pol ke maisi nga taengapatae ba ke parule
ragau ka kamana. Ba ka ineke rulu, nae Pol ke
role te ri ka kaling ae Iburume roma:

22

1 “Kolingau memena ba ravollalau, ngaka
longo te iau. Iau ka bai ta turungpota iau te miau
ngana.”
2 Na ka ina ri ke longe ine pamologa te ri nga
kaling ae Iburume, na keke rulu bavakena.
Minmina nae Pol ke role kerea roma: 3 “Ka
iau ae Iura te. Nau ke toapisigi iau ngae Tarasus
nga porovins e ngae Silisia, ava iau ka bollau nga
maga kunna laekia e bollau ae Ierusalem. Ka inae
Gamaliel potpoto iau, na iau ka rave lomatana

re ta bangapagame kinung ra ita ravu rea nge
sisiukita memena. Iau ka longo ta bangapaga
nginngina ba ka kuma raumana ta loangaku-
rumea Nutu base ina miau kinung ka kuma
minmina mana sonrau. 4 Iau ka pamiralalia ra
loreapatokona te Iesus, ba ka bai ka ragau ta ri
balingpununge palu bole. Ba iau ka samapite ra
nginngina palu, na ka loa kerea ta pulangkala.
Ka kuma minmina ka ra panung ba ra bale bole.
5 Ba piris e kapunu kala nga re kapunu nga
ravollalaukita memena ka loreamatana roma,
iau ka role ka kaomanna. Ba bole ri keke pa'e
lau onre nga turunglomatana ka kumangngau ta
kolingarea memena re ngae Ramaskus. Minmina
na iau ka rave lau nginngina, na ka kutapu ta
baina iau nga atu ka ra lopatokonakana re nga
inaeala bole nasai tae Ierusalem ta ri ravunge
alangarea e soali.

6 “Ka ina iau tatao ava lele kokoro tae Ra-
maskus ka kae matana basema pula, na ka pan-
nasa mana na olamana a lamana raumana ke
killama nga tava ka taliungatotokalangana kau.
7 Minmina na iau ka pupisigi ta mogalo, na ka
longe kaling te ine rorole kau roma, ‘Sol! Sol! Ke
meimia o umma ta pangamiralali iau?’

8 “Na iau ka ballage roma, ‘Avolau, on aetai
ikolong?’

“Ba i ke ala iau roma, ‘Ka iau ae Iesus e ngae
Nasaret a one umma ta pangamiralali iau.’ 9 Na
balingau memena keke kele olamana, ava ri ka
sana loreamatana ka kaling ore rorole te iau.

10 “Na iau ka ballage roma, ‘Avolau, iau nga
maimia?’

“Ka bainae Iesus Avolau ke role kau roma,
‘Ngo sigipaga ba ngo loalu tae Ramaskus, na
nangina nga inaeala one ko la longnge orume
kinung ra iau puli rea tapu ta one kumangng ki.’
11 Minmina na balingau memena keke taoamuga
kau ka rapita ngareangana ka kamau lakallo
tae Ramaskus kurumea, olamana lamanangana
e bollau ke baia matau kanname na keke su.

12 “Na nga maga kunna laeala e bollau apanung
te a giana nge Ananaias ke momo. I ka i a agau ora
tarangana ke lolakurumea bangapaga rae Nutu
kanna mannangana. Ba ka i a agau ora Iura
kinung reke momo nga inaeala ke kalapage roma,
ka i a agau a baingana pe. 13 I ke atu te iau na ke
maisi nga bavau, ba ke role kau roma, ‘Kolingau
ae Sol, ngo kela muni!’ Na ka panna laeala mana,
na iau ka kele Ananaias ka matau kanname.

14 “Na i ke role kau roma, ‘Nutu ora sisiukita
memena ke kalapage ke puli one ta longomatana
ka oru ra i mate rea. Ba ke puli one ta one kelange
Karais a i a Abaingatupukana, ba ta one longnge
pangamologame reke lelemalaga nga kaona. 15 I
ke puli one minmina ta i ke bai ta one turungpota
ta ragau kinung ka oru a one kele bo longe.
16 Minmina na sano ngo momalle otte muni.
Ava ngo sigipaga na ngeke pamagoe one, bae
Nutu nge osurure baingang reke sosoali ino ngo
ballage.’

17 “Ngarume ka ina iau galiu tae Ierusalem
ba ka kavkava ngallo nga tempel, na iau ka
kele kelanga te. 18 Ka kele Iesus Avolau ine
rorole kau roma, ‘Ngo ka'e Ierusalem bolvole ta

ragau re nakai ke sane ke la loreapatokona ta
pangamologangang e te iau.’
19 “Ava iau ae Pol ka ale roma, ‘Ke sa Avolau.
Ri muni ka loreamatana roma, pala na iau ka
lola lakallo ta sinagogme, na ka laulaue ragau
ra loreapatokona te one ba ka balvali rea. 20 Ba
bole, ri ka loreamatana roma, ka ina ragau ke
tamalipune Stepan ore turupotpota one ta ra-
gau, na iau ka maisi kala nge ri nga inaeala ka
ngatangngkalangau ka baingarea. Ba iau ka ella
ta lungapaga re ngapotu ngae ragau nginngina
reke balvalia.’
21 “Avae Iesus Avolau ke role kau roma, ‘Ngo
loa! Ta iau ka la banga one ta ra sana ri ra Iura
reke momo nga ina re ngatauga.’ ”
22 Na ragau keke longlongo te Pol ta ke lele
nga pangamologangana laeala e ta ra sana ri ra
Iura. Ava ka ine rolea ollaeala, na ri keke reli
kaligi ka iukereangana kae Pol roma, “Ngaka
saupatali mangng ka agau laekolong! Sana ngaka
ngatakale ta i momongmauli!”
23 Ba ka ineke rereli, na keke bai'iu kalaoka
ka bangalaingarea ka lungapaga nga ri re
ngapotu, ba keke tantamali ka magavusa lakailu.
24 Minmina na kelangpatali nga ra balingkana ke
bapage ra balingkana ra kanna ta ri ravunge Pol
lakallo ta bale. Ba ke role ta ri sapinge ta baina
i turungnanange baingana e soali, nga baina
kelangpatali nga lonamatana ka Iurame relin-
gareangana kia puna. 25 Ava ka ineke tagupampe
Pol ka tagungpita ngareangana kia ka oalome, na
i ke ballage akurtalingling e maisi nangina roma,
“Ka bangapaga te ore ngata ta miau sapinge Rom

te ora akalingnanakana sane role roma, i e baia
bainga e soali tale ae?”
26 Na ka ina akurtalingling longe pangamologa
laeala, na i ke loa ta kelangpatali nga ra bal-
ingkana ba ke ballage roma, “Ko umma ka taru?
Apanung laeala ka i a Rom te.”
27 Ka baina kelangpatali ke loa te Pol, na ke
ballage roma, “On to role te iau. Ka on a Rom te?”
Nae Pol ke ale roma, “Iii.”
28 Ba kelangpatali ke role kia muni roma, “Iau
ka lele iau a Rom te ina iau kolia momongau ka
kuru e bollau.” Nae Pol ke ale roma, “Ava iau ka
lele iau a Rom te ina nau toapisigi iau.”
29 Minmina na ra balingkana reke momo ta
sapinge Pol keke toatape bolvole. Ba kelangpatali
laeala ke matau bole ina i lonamatana roma, i
ke longosa ta baingapaga te e ngae Rom ine role
ta ri tagungpitange Pol a i a Rom te ka oalo reke
gingging.
30 Na kelangpatali laeala nga ra balingkana ke
bai ta lonamatanangana tale ka Iurame paron-
gareangana kae Pol ka pangamologa puna. Min-
mina na me ngangaila na i ke role ka ra kurtal-
ingling ta ri rusunglagange oalo reke samapite
Pol. Ba ke role ta re kapunu nga pirisme kala
nga re nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga
Ka Iurame ngeke katungkala kinung. Ngarume
na i ke loapisigi kae Pol, ba ke pamaisia nga
ragureame.

23

Pol Ke Maisi Ngamuga Nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame

1 Nae Pol ke kela tupu ta re nga Ginunga Nga
Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na ke role kerea
roma, “Kolingau memena, nga kelangaungana
iau ka lolakurumea Nutu lonamatenganame ka
baingaume kinung ta ke lele nga kae laekia e son-
rau.” 2 Na ka inae Ananaias a i a piris e kapunu
longe Pol pangamologangana laeala, na i ke role
ta reke maisi kokoro ta ri balinge Pol nga kaona.
3 Nae Pol ke role kia roma, “Nutu ke la baling
one. Ka one a agoangakana mannangana! Ko
roma one o momo ta baina one kalingnanamasi
iau kurumea bangapaga rae Nutu kanna, ava ko
sano longlongo ta bangapaga nginngina ino role
ta ri baling iau.”

4 Na reke maisi kokoro te Pol keke role kia
roma, “Ko roma on aetai ikolong mannangana ta
one rolengbainga ka piris e kapunu ae Nutu?”

5 Ka bainae Pol ke ala rea roma, “Kolingau
memena, iau ka sana laumatana roma, i a piris
e kapunu. Taroma iau ta laumatana na iau sana
ta role minmina kurumea, Lau Ae Nutu Kanna ke
role roma:

‘Sano ngo patoe pangamologa e soali e ta agau e
taoamugmuga ka ragau rae one.’ ”

6 Nae Pol ke kelapatokona rea roma, palu nge ri
ka ri ra Sarusime, ba palu ka ri ra Parisiome. Min-
mina na i ke paturu ta kiunga nga Ginunga Nga
Reke Taoamugmuga Ka Iurame roma, “Kolingau
memena, ka iau a Parisio te, ba Tamau memena
ka ri ra Parisiome. Mangng ra Parisiome ka
kelkela gingging ta kae laeala ngarume nga inae
Nutu nge pasigipage reke mate nga mateng. Ba
nga ollaeala mana iau ka momo nakai sonrau ta

ragau kalingnana iau!” 7 Ka ine role minmina,
na re nga ginunga ra ri ra Parisiome ba ra ri ra
Sarusime keke paturu ta palingtete kala nge ri
muni. Na ginunga laeala ke kalipala. 8 Ke kalipala
kurumea, Sarusime keke role roma, Nutu sane
la pangasigipagange reke mate nga mateng. Ba
keke role roma, ka sana anggelome ba ka sana
kannu pattoto bole. Avae Parisiome ka loreapa-
tokona ta oru nginngina kinung.
9 Minmina na reling tane bollau ke lele. Ba
ra pangalomatanakana nga bangapaga palu ra
ri ra Parisiome keke maisi, na keke paturu ta
palingtete kaligi ka rolengarea roma, “Mangng ka
sana kalipa ka otte e soali nga apanung laekia.
Ngaroma kannu te o anggelo ke role te i, ka sana
otte e soali nga inaeala.” 10 Ba ka ina kalingragina
e bollau ke umma ta leleng, na kelangpatali nga
ra balingkana ke matau roma ra nginngina ngeke
utupalmare kae Pol. Minmina na i ke role ta
ra balingkana songapisigi lagape ta malle nga
pangamologa ta baina ri ngeke ravupatali kae Pol
nge ri ka kamarea gingging ngareangana kia, ba
loa kia ta bale ae ri.
11 Ba me ngangaila ka rigo nae Iesus Avolau
ke maisi nga Pol bavana ba ke role kia roma,
“Sana nga longsoali ta one ko la turungpota iau
ta ragau nga maga kunna e bollau ae Rom base
ino turupota iau nakai ngae Ierusalem.”

Iurame Keke Potolu Pol Kana

12 Ka sinro tetoto nae Iura palume keke potolu
Pol kana. Na keke palipulisivala rea kinung ka
patongkala ngareangana ta ri sane ngeke kani
ba sane ngeke inue otte ta nge lele nga ina

ri nge la ronga ka balingpununga rea kae Pol.
13 Ba ra nginngina reke potolulu ka ri base ma
ragaume ka ri giaukaina lua. 14 Keke loa ta re
kapunu nga pirisme ba Iurame ravollalaukerea
memena, na keke role kerea roma, “Mangng
ka palipulisivala mangng kinung ka patongkala
ngamangng ta mangng sana nga kania otte ta
nge lele nga ina mangng la ronga ka balingpunu
ngamangng kae Pol. 15 Na miau kala nga re
nga Ginunga Nga Reke Taoamugmuga Ka Iurame
ngaka rolegoanga mana ka pangamologa te ta
kelangpatali nga ra balingkana roma, kaka bai
ta lomiaumatana masi ka oru rae Pol bai rea.
Minmina na i ale nge atu kia nasai te miau. Ava
mangng ka kalitupe bavana ae kanmangng tapu
ta balingpununge pala ta lelengana nakai.”

16 Avae Pol liuna piau tuna ke longe pang-
amologa e ta Iura nginngina potongolungarea.
Ka baina i ke loa be lu lakallo ta bale ae ra
balingkana, ba ke turu pakae Pol.

17 Nae Pol ke kiue akurtalingling te te i ba ke
role kia roma, “Ngo loa ka taulai laekia ta kelang-
patali ta i ke bai ta turung pakia ka otte.” 18 Ka
baina akurtalingling laeala ke rave taulai laeala,
na ke loa kia ta kelangpatali nga ra balingkana.

Na ke role ka kelangpatali roma, “Pol a i a
apulangkala te ke kiu iau te i. Na ke ballaga iau ta
atung ka taulai laekia te one ta i ke bai ta turung
pakone ka otte.”

19 Minmina na kelangpatali nga ra balingkana
ke kampite taulai laeala kamana na ke loa kia
balakala isura, ba agau te ke sane longe ine
ballage roma, “Ko bai ta turung pakau ka taru?”

20 Na taulai laeala ke ale roma, “Iurame keke
palingatakala rea tapu ta ri ngeke ballaga one ta
atungpisigi kae Pol ta Ginunga Nga Reke Taoa-
mugmuga Ka Iurame ngangaila. Ri keke la bal-
inglaga one ka rolenggoangangarea roma, keke
bai ta loreamatana masi ka oru rae Pol kuma
ki. 21 Ava ko sano ngo longo te ri ta ka ri pana
giaukaina lua reke la kongalukale. Keke palip-
ulisivala rea kinung ka patongkala ngareangana
ta ri sane ngeke kani ba sane ngeke inu ta nge
lele nga ina ri nge la ronga ka balingpununga rea
kae Pol. Ba sonrau keke kalitupe orume tapu,
na keke momalla mana ta one ngatangngkalange
balinglaga nga kanrea te one.”
22 Ka baina kelangpatali nga ra balingkana ke
bamalage taulai laeala ka potongana kia roma,
“Ko sano ngo role ta agau te roma one o turu te
iau ka oru nginngina.”

Keke Ka Kae Pol Tae Sisaria

23 Ngarume na kelangpatali nga ra balingkana
ke kiulue re kapunu nga ra balingkana lua, na
ke role kerea roma, “Ngaka kalitupe ra bal-
ingkaname ka ri 200 reke tatao ka kaereame ba ra
balingkaname ka ri 70 reke pirpira ka osome. Ba
bole ngaka kalitupe ra balingkana ka giome ka ri
200 ta baina ri kinung ngeke kutapu tae Sisaria ka
kae matana lima ba tugulu sonrau ka rigo. 24 Nga
ina miau ngaka kalitupe oru nginngina tapu, na
ngaka tunge Pol kana oso palu ta i taenga ngi ta
baina ra balingkana nginngina ngeke ka kia te
Gavana Piliks.”
25 Ba kelangpatali nga ra balingkana ke pa'e lau
te Gavana Piliks ore role roma:

26 Iau ae Klorius Lisias ka pa'e lau laekia te
one ae Gavana Piliks A Avolau.
Iau ka ba ka loserengngana te one.
27 Iurame keke rapite apanung laekia a giana
nge Pol ba ke kokoro ta ri balingpununge. Ava
iau kala nga ra balingkana ra kanau ka lele nge
ri, na ka ravulelepatali kia ta iau ka longe pang-
amologa ore role roma, ka i a Rom te. 28 Iau
ka bai ta laumatana ka turungpaga ngarean-
gana kia puna, ka baina iau ka loapisigi kia
ta Ginunga ae ri Nga Reke Taoamugmuga Ka
Iurame. 29 Na iau ka kelapatokona roma, keke
turupagpaga Pol kana ta balinglaga palu re ta
bangapaga rae Iurame ra ri ke palipatente tao
ngaliua nge ri muni. Ava ri ke sane ke turupag-
paga kana ka otte e soali ta ri pulinge ta mateng
o ta pulangkala. 30 Ba ka ina agau te turu pakau
ka Iurame potongolu ngareangana ka apanung
laekia kana, na iau ka ba'e te one bolvole. Ba
bole iau ka bapage reke turupagpaga kana ta ri
loanga te one ta baina ri ngeke ture turungpaga
ngareangana puna ka apanung laekia te one.
Pangamologa a kanau iala mana.

31 Minmina na ra balingkana keke kuma ku-
rumea kelangpatali ae ri pangamologa a kanna,
na keke rave Pol ba keke loa kia ka rigo laeala
lagatauga tae Antipatris. 32 Me ngangaila na
ra balingkana reke pirpira ka osome keke loa
kae Pol, ba keke taosavele tae Sisaria. Ava ra
balingkana re sane ke pirpira ka osome keke galiu
ta bale ae ri ngae Ierusalem. 33 Ba ka ina reke
pirpira ka osome ke lele ngae Sisaria tapu, na

keke tunge lau a kelangpatali nga ra balingkana
kanna ta gavana, ba keke ule Pol nga kamana
bole. 34 Na ka ina gavana kele lau laeala, na i
ke ballage Pol ta turung pakia roma ka i e ngae
porovins e ngaetai. Ba ka ina i lonamatana roma
Pol ka ore ngae Silisia, 35 na ke role kia roma,
"Iau ka la longnge pangamologangang, ba nga
kanana one nga ina reke turupagpaga kang ngeke
lele nakai." Ngarume na i ke bapaga ta Pol nge
momo nga ra kurtalingling kamareame nga bale
ora Eroto a i a kelangpatali ngae Rom pala kuma
kia.

24

Pol Ke Maisi Ngamuga Nge Gavana Piliks

1 Ngarume, ka ina kaeme ka ri lima ke rongo
tapu, nae Ananaias a i a piris e kapunu ke
sopisigi tae Sisaria kala nga Iurame ravollalauk-
erea memena palu ba alomatanakana ka banga-
pagame te a giana nge Tertulus. Ba keke ture
turungpaga ngareangana kae Pol kana ta gavana.
2 Na ka ineke kiulu kae Pol tapu, nae Tertulus
ke pature pangamologangana te Gavana Piliks
ka rolengana kia roma: "Piliks One Avolau E
Ngailu Raumana. Ko kelapatantali masi rau-
mana ta ragau, minmina na galiau tetoto ke
sane atu ta baling kala nge ri ka kae papatu.
Ba longmatanangana e pe raumana ke kalalaue
ragau rae mangng ka oru papatu. 3 Mangng ka
kelapatokone oru nginngina, ba ka lomangngpe
kone ka orume kinung ra one kuma ki nga iname
kinung. 4 Ava iau ka sana omogu ta kamongpita

one raumana, minmina na ka tanikala one ta one
nga longnana mangng. Na ngo longo te mangng
ka panna isunte mana.
5 “Mangng ka kela paka apanung laekolong
roma ka i a agau a bainga'iukana. Ke bavaia
kalingragina reke bollalau ngaliua nga Iurame
karolu nga iname kinung. Ba ka i a agau e
taoamugmuga ka ragau ra loreapatokona ta agau
te e ngae Nasaret. 6-7 Ba ke ava ta pangamukune
tempel bole, na mangng ka kapite. 8 Na ngaroma
one muni ngo ballage ta oru nginngina, na ka la
longmatana roma, oru ra mangng turupagpaga
kana tao ka kaomannmannangana ki.”
9 Ba Iurame keke pulisivala rea kala nge i bole
ka rolengareangana roma, oru ra i role tao ka
kaomannmannangana ki.
10 Ngarume, ka ina gavana bali ka kunna ta Pol
pangamologa, nae Pol ke role kia roma: “Iau ka
laumatana roma, one ko umma ta kalingnana-
masi ka ragau rae mangng ka pesingmatana pap-
atu tapu. Minmina na ka lausereng ta turungpota
iau muni te one. 11 Ngaroma one ngo ballage agau
te, na ko la kaling pakia roma, momongaungana
ta kalangapage Nutu ngae Ierusalem ke sane rave
kae papatu. Ke base ma kaeme ka ri tangulelu
ba mologi mana. 12 Ba ra kokorong ke sane ke
kela iau nga tempel, o nga sinagogme, o nga
malle tetoto ngallo nga maga kunna laeala e
bollau bole ina iau patente kala nga agau te, o
ina iau bavaia kalingragina. 13 Ba ri ka sana
likirea ta pangapanaunge otte te one ore la tu-
rungpota roma, oru ra ri ke turupagpaga kau ki
ka kaomannmannangana ki. 14 Ava iau ka la

roleng kone roma, iau ka kalapagpage Nutu ae
sisiukamangng memena kurumea lopatokona ae
iau te Iesus. Ba ra kokorong ke patoe mangng
ka pati te. Ba bole iau ka laupatokona ta orume
kinung reke lolakurumea bangapaga rae Nutu
kanna, ba orume kinung ra ragau reke toe Nutu
kaona ke pa rea pala nga lau nga kanrea. 15 Ba iau
ka tongau kena ma ra kokorong ina iau kelkela
gingging ta kae laeala ngarume nga inae Nutu la
pangasigingpagange reke mate ra baingareame
ke tupu ba ra baingareame ke sosoali bole nga
mateng. 16 Minmina na iau ka kumkuma kaligi
ka kaeme kinung ta baina iau sana nga baia otte e
soali nge Nutu raguna ba nga ragau ragurea bole.
17 “Na ka ina iau momo nga ina pattoto ka
pesingmatana palume tapu, na ka galiu tae
Ierusalem ta baina tungnge lollokanna palu ta
ra sillolo re ngaliua nga ragau rae mangng. Ba
ka loa ta tungnge oru palu ma tungame te Nutu.
18 Iau ka palellepa'e mirau tapu kurumea ban-
gapaga rae mangng, ba ka kumkuma ka ollaeala
mana ina ri ke kali pakau ngallo nga tempel.
Ka sana maluame kala nge iau, ba iau ka sana
bavaia kalingragina. 19 Avae Iura palume re
ngae Esia ka ri ra ragau nginngina mana reke
bai ka kalingragina. Ngaroma ri nga kanrea
pangamologa ta baingau palu, na ri muni ngeke
atu ta maising ngamuga nge one ta baina ri
turungpaga kau. 20 O taroma ra kokorong reke
momo ikia gialgiala teke kalipa ka baingau te e
soali ina iau maisi ngamuga nga Ginunga Nga
Reke Taoamugmuga Ka Iurame, na ri muni ngeke
ture te one. 21 Ri ke sane ke la turunge oru papatu

te one, ava pangamologa kena mana ore sane
soali mannangana a iau kiu kia kaligi ina iau
maisinsi ngamuga nga ragurea. Iau ka kiu roma,
‘Iau ka momo nakai sonrau ta ragau kalingnana
iau nga ragumiaume kurumea lopatokona ae iau
ta Nutu pangasigipagangana ka reke mate nga
mateng.’ ”
22 Avae Piliks, ora lonamatana masi ka oru re
ta lopatokona laeala te Iesus a Pol role te, ke
rongo ka longngana ka pangamologa ka rolen-
gana roma, “Iau ka la kalingnanapita one nga
inae Lisias a kelangpatali nga ra balingkana nge
atupisigi.” 23 Ba ke bapage akurtalingling ta
Pol nge momo nga kamana tale ava nge tao ka
lonangana isura. Ba ragau sane ngeke bokale
kolingana memena ine ngeke lola ka kana oru.
24 Ngarume ka kae palu, nae Piliks ke atu
ka napengana a giana nge Rusila ora i a Iura
te. Na ke role ta ri atung kae Pol te i, ba ke
longlongo te Pol ine rorole ta lopatokona te Iesus
Avolau. 25 Avae Piliks ka lonasoali ine longe
Pol pangamologangana e ta bainga reke tupu
nge Nutu raguna, ba bainga e ta agau manenasa
taongakurumemane mirana lonamatenganame,
ba ta kalingnana e bollau ngarume. Minmina na
i ke parule Pol ka rolengana kia roma, “Gialgiala
na one ngo loa, ba ngaroma nga kau kae te
ngarume, na nga kiu ta one atung.” 26 Ava i ka
lonangana bole roma, Pol nge tunge lollokanna
nga bivingtao te i. Ka baina i ke kikiulue Pol te i
ka kae papatu, ba ke pamolloga kala nge i.
27 Ngarume, ka inae Pol momo nga pulangkala
ka pesingmataname ka ri lua tapu, nae Porkius

Pestus ke rave Gavana Piliks mallena. Avae Piliks
ke ka'e Pol nga pulangkala, nga ina i ke bai ta
pangaserenge Iurame.

25

Pol Ke Maisi Nga Gavana Pestus Raguna

1 Ngarume, ka inae Gavana Pestus momo nga
porovins laeala ka kaeme ka ri mologi tapu, na
i ke ka'e Sisaria ba ke loapatae tae Ierusalem.
2 Ba ngae Ierusalem re kapunu nga pirisme
kala nga Iurame ravollalaukerea memena keke
loa te i ka parongareangana kae Pol ka pang-
amologame. 3 Na keke umma ta balinglage Pestus
kaligi ta i kalaunga rea ka atungngana kae Pol
tae Ierusalem ta keke kalitupe orume tapu ta
kongakalange ba balingsapununge ine nge tatao
nga pamau. 4 Avae Pestus ke ala rea roma, “Pol
iale momo nga akurtalingling kamana tale ngae
Sisaria, ba isura mana na iau muni ala la loanga
ta inaeala bole. 5 Minmina na ngaka pulia ragau
palu reke taoamugmuga kamiau ta ri loangapisigi
kala nge iau. Ba ngaroma apanung laeala ke
baia bainga te e soali ka kaomanna, na ri ngeke
turupaga kana ta ollaeala.”

6 Na ka inae Pestus rongo ka kaeme ka ri base
ma lima ba lua o tangulelu ngae Ierusalem ngal-
iua nga Iurame, na i ke galiupisigi tae Sisaria. Ba
me ngangaila, ngarume nga lelengana nangina,
na i ke tara nga tarang ae i nga kalingnana, ba
ke bapage ra balingkana ta ri atung kae Pol te i.
7 Na ka inae Pol lele, na Iura reke sopisigi ngae
Ierusalem keke maistaliue, ba keke turupagpaga

kana ka oru papatu reke sosoali raumana ra ri
sana likirea ta ri turungpatokona rea.
8 Nae Pol ke turupote i muni ka rolengana kae
Pestus roma, “Iau ka sana baia bainga te ore
sanangkale bangapaga rae Iurame, o sanangkale
tempel, o sanangkale Sisa a i a kelangpatali e ngae
Rom.”
9 Avae Pestus ke bai ta pangaloserengkale Iu-
rame. Minmina na i ke ale Pol ka balinglagan-
gana kia roma, “Ko ngata ta one loangapatae tae
Ierusalem ta baina one maising nga ragugu nga
kalingnana nangina nga inaeala ba alange oru
kokorai ra ri ke turupagpaga kang ki?”
10 Nae Pol ke ale roma, “Ke sa! Iau ka maisinsi
ikia gialgiala nga Sisa kalingnana ae i ora likina
ta kalingnanamasi iau. Iau ka sana baia otte e
soali ta Iurame base ina one muni longomatana.
11 Ava taroma iau ta baia bainga te e soali ora
kana ka alanga e nga mateng, na iau ala sana nga
malai ta ri balingpunu iau. Ava ngaroma sana
nga pangamologa te ora kaomanna kia nga oru
nginngina ra ri ke turupagpaga kau ki, na ka sana
nga agau te nge ulo iau ta kamareame. Iau ka
ballaga ta one banga iau ta maising ngamuga nga
Sisa raguna ngae Rom!”
12 Ka inae Pestus pamologakale reke tungtunge
lomatana te i tapu, na ke ale Pol roma, “Ko ballaga
ta iau banga one ta maising nga Sisa raguna.
Minmina na alo la loanga te Sisa.”

Pestus Ke Ballage Agripa Kae Pol

13 Ngarume, ka ina kae palu ke rongo tapu, na
kelangpatali a giana kae Agripa kala nga liuna

piau a giana kae Berenisi keke lele ngae Sisaria
ta baina ri serengakalange Gavana Pestus. 14 Ba
pana lua nginngina ra liuna keke mommo ka kae
papatu nangina. Minmina nae Pestus ke panane
Kelangpatali ae Agripa ka onre te Pol ka rolen-
gana kia roma, “Ka apanung te nakai a giana
nge Pol orae Piliks ka'e nga pulangkala. 15 Ka
ina iau loa tae Ierusalem, na Iurame piris rae
ri re kapunu kala nga ravollalaukerea memena
keke atu te iau ka parongareangana ka apanung
laekia ka pangamologame. Ba keke ballaga ta iau
ulonge nga kamareame ta baina ri ngeke tunge
alanga e soali te i.

16 “Avae iau ka ala rea roma, ka sana Romme
baingarea minakong ta ulonge agau te ta akurtal-
ingling kamana pala ta maisingngana ngamuga
nga reke turupagpaga kana ragureame, ba pala
ta i turungpotange i muni ka alangana ka tu-
rungpaga ngareanganame kia. 17 Minmina na ka
ineke atu nasai te iau, na iau ka sana baikini, ava
ka kae tetoto mana na iau ka tara nga tarang ae
iau e nga kalingnana, ba ka role ta ngeke atu ka
apanung laeala te iau. 18 Na iau ka momalla ta
reke turupagpaga kana turunge oru reke sosoali
raumana ra i bai rea. Ava ka ina ri ke meisi ta
pangamologa, na ke sane ke ture oru nginngina.
Ke sa. 19 Keke tuturumane palingtete palu ngaliua
nge ri bae i re ta lopatokona rae ri muni, ba
ta apanung te e mate a giana nge Iesus orae
Pol role roma i e mauli. 20 Na iau ka sana
laumatana ka pamau te ta kelangalu lakallo ta
oru nginngina. Minmina na iau ka ballage ta i
ngatangng ta loangapatae tae Ierusalem, ta baina

i nge maisi nga ragugu nga kalingnana nangina.
21 Avae Pol ke sane ngata, ba ke ballaga gingging
ta i momong nga ra kurtalingling kamareame,
ta baina ngarume na kelangpatali e kapunu nge
kanane ngae Rom. Minmina na iau ka bapaga ta i
momong nga ra kurtalingling kamareame ta nge
lele nga ina iau nga ba'e te Sisa."
22 Nae Agripa ke role kae Pestus roma, "Iau
ka bai ta longnge apanung laeala pangamologan-
gana bole."
Ka bainae Pestus ke ale roma, "Ko la longnge
ngangaila."

Pol Ke Maisi Nga Kelangpatali Agripa Raguna

23 Minmina na me ngangaila nae Agripa
kala nge Berenisi keke atu ka ragau pan-
gakosiningarea ka alangapaga ngareangana ka
ri pana lua. Ba keke lu lakallo ta malle nga
katungkala kala nga re kapunu nga ra balingkana
ba re kapunu re nga maga kunna laeala e bol-
lau. Nae Pestus ke bapage ra balingkana ta ri
atung kae Pol lakallo te ri. 24 Bae Pestus ke
role roma, "Kelangpatali Agripa bae miau kinung
raka momo nakai sonrau kala nge mangng, kaka
kele apanung laekia ora Iura karolu nakai ngae
Sisaria ba ngae Ierusalem bole keke pulipang-
amologa nge iau te. Keke role ka relingareangana
kaligi ta i manenasa momongmauli. 25 Ava iau
ka sana kalipa ka baingana te e soali ora kana
ka alanga e nga mateng. Ba ka ina i muni
ballaga gingging ta kelangpatali e kapunu nge
kanane ngae Rom, na iau ka kanau pangamologa
kena mana ta iau bange. 26 Ava ka sana kanau

pangamologa te ta panga ta turunglomatana kia
te avolaukau. Minmina na iau ka atu kia ta i
maising ngamuga nge miau kinung, ba ngamuga
nge one Kelangpatali Agripa, ta baina nga ina
kelangalu laekia nge rongo tapu, na iau ala nga
kanau pangamologa ina palu ta iau panga rea.
27 Ta nga kelangaungana ke sane pe raumana
ta bange apulangkala te ora iau sana turupote
baingana te e soali."

26

1 Nae Agripa ke role kae Pol roma, "Mangng ka
ngata ta one turungpota one muni."

Ka bainae Pol ke bai ka kamana, na ke paturu
ta turungpotange i muni roma, 2 "Kelangpatali
Agripa, nga oru kokorong kinung ra Iura ke
turupaga kau ki, iau ka lausereng raumana ta
turungpota iau muni te one sonrau. 3 Iau ka
role minmina kurumea, one ka longomatana
masi ka bainga ba palingtete rae mangng ra Iura
kinung. Minmina na iau ka tanikala one ta one
manengsa bolvoling ta iukone kau ino ngo longe
pangamologa a kanau.

4 "Iurame karolu ka loreamatana ka momon-
gaungana paturu ka ina iau a taulai nga maga
ae iau ba ngarume bole ina iau momo ngae
Ierusalem. 5 Ri ka loreamatana kau nganige
tapu. Minmina na ngaroma nga omorea, na
ngeke ture baingaume roma, pala na ka iau a
Parisio te ore longolongo ta onra Parisio ra ri
ra Iura ra baingareame ke gingging raumana ke
role tao. 6 Na sonrau na iau ka maisi ikia ta
miau kalingnana iau ta ina iau ka laupatokona

te Nutu. Ba ka momalla ta i kumangng kurumea
patongkala a i patokala kia te sisiukamangng
memena. 7 Galiau ka ri tangulelu ba lua rae
mangng kinung ka momalla ta ravunge oru rae
Nutu role tao nga patongkala laeala. Ba ragau
rae mangng ka loreavavai ta ollaeala mana ineke
kumkuma raumana ka kumangng ae Nutu kanna
ka kae ba ka rigo bole. Na iau ka role te one
a kelangpatali roma, kurumea lopatokona laeala
mana na Iurame keke paro iau ka pangamologa.
8 Ke meimia na miau palu kaka baililli ta lomi-
aupatokona te Nutu roma i e pasigipagpage reke
mate?
9 "Pala na iau bole ka gingginga raumana
ta kumangng ka oru matantana ta baina iau
sanangkalange Iesus e ngae Nasaret giana. 10 Ba
iau ka kuma minmina mana ngae Ierusalem.
Iau ka rave ngatangng nga Piris re kapunu, na
ka pullue ragau papatu rae Nutu reke tupu nga
pulangkala. Ba iau ka siaukena kala nge ri ineke
ba rea ta ri mateng bole. 11 Ka kae papatu na
iau ka loa ta sinagog karolu, na ka role ta ragau
ngeke tunge alanga e soali ta ra nginngina. Ba
ka amva ta kaoguginangpita rea ta ri kaulingkale
lopatokona ae ri te Iesus. Ba nga ragugusoalin-
gana kerea iau ka lola ta pangamiralali rea nga
maga kunna pattoto reke bollalau bole.

Pol Ke Turu Ine Kampiliue Ramana Na Ke Tunge Maulingana Te Iesus Karais

12 "Nga taongau matana laeala na iau ka lola
tae Ramaskus kurumea piris re kapunu ging-
gingngarea ba bangareangana kau. 13 Iau nga

role te one a kelangpatali roma, ka ina iau tatao
minmina nga pamau ka kae luana, na iau ka kele
olamana te ore pa nga tava. Ba olamana laeala
lamanangana ke bollau raumana nga kae nga
tava lamanangana. Ke atupisigi na ke toataliu-
totokala iau ba ragau ra mangng keke ka tatao.
14 Na mangng kinung ka pupupisigi ta mogalo,
ba iau ka longe kaling te e role kau ka kaling ae
Iburume roma, 'Sol, Sol, ko maimia o baisolali
iau? Ko umma ta pangamiralali one muni ma bul-
makau ine tantamali ka kaena nga parongpela ae
tamana.'
15 "Na iau ka ballage roma, 'Ka on a tai Avolau?'
"Nae Avolau ke ala iau roma, 'Ka iau ae Iesus
a one baisolali iau. 16 Ava ngo sigipaga na ngo
maisi ka kaengme. Iau ka lele nge one ta puling
one ta one a barangalele ae iau. Ba ta one ngo
turupote oru ra one kela rea nge iau sonrau, ba
oru ra iau la pangakosining one ki ngarume bole.
17 Iau ka la ravunglele one nga ragau rae one ra
Iura ba nga ragau ra sana ri ra Iura kamareame.
Iau ka bava one te ri 18 nga baina ngo pulapatalia
matarea kanname ba kamopiliu rea nga osuguna
ta olamana, ba nga Satan ginggingngana te Nutu,
ta baina ri nga loreapatokona te iau. Nae Nutu
nge osurure baingarea reke sosoali, ba ngeke
rave malle ngaliua nga ragau rae Nutu toro rea.'

Pol Ke Ture Kumangngana

19 "Minmina nae Kelangpatali Agripa, iau ka
sana longosa ta kelang laeala e pa nga tava.
Ke sa. 20 Iau ka pulimalaglage pangamologa
pala ta re ngae Ramaskus. Ba ngarume na ka

pulimalaglage ta re ngae Ierusalem ba ta magame
kinung ngae Iurea, ba ta ragau ra sana ri ra Iura
bole. Iau ka pulimalaglage pangamologa minakai
roma: ‘Miau ngaka pulivalakale baingamiau reke
sosoali ba ngaka kampiliu te Nutu. Ba ngaka
bavaia bainga reke pakosining roma, puling-
valakala laeala ae miau ka kaomannmannan-
gana kia.’ 21 Nga kumangngau laeala mana nae
Iurame keke boea kamarea te iau ka ina iau
momo ngallo nga tempel kana savanau, ba keke
ava ta ri baling iau ta iau mateng. 22 Avae
Nutu ke kalaulau iau ka kaeme ta ke lele nga
kae laekia e sonrau, minmina na iau ka meisi
nakai ba ka turupota ta ravollalau ba ta ra sana
ri ra bollau kinung. Ba pangamologa laekia ae
iau ka tongana kena mana base ina ragau reke
toe Nutu kaona bae Moses ke tuturu pala ta
orume lelengareangana ngarume. 23 Keke role
roma, Karais ke la kaningmainge miralali ba ka
la i a agau e kapunu ta sigingpaga nga mateng.
Minmina na i ke la pulingmalagange olamana ta
Iurame ba ta ragau ra sana ri ra Iura bole.”

24 Ka inae Pol kalauangge i muni ka pangamolo-
gangana minmina nae Pestus ke reli roma, “Pol,
ko baikanangnang! Longomatanangang e bollau
ke baigaugau kone.”

25 Nae Pol ke ale roma, “Pestus one avolau
raumana, iau ka sana baigaugau. Pangamolo-
gangau ke tupu ba ka kaomannmannangana kia.
26 Kelangpatali Agripa, iau ka sana matau ta
pangamologa te one ta one ka longomatana tapu
ka oru nginngina, ba ka sana inte ko nga matang
kanname. Ke lele nga karakarangana mana.

27 Kelangpatali Agripa, one ka longopatokona ta
ragau reke toe Nutu kaona pangamologangarea
ae? Iau ka laumatana roma, one ka longopa-
tokona."
28 Avae Agripa ke ballage Pol roma, "Ko roma,
one ka liking ta ngo palele iau ta iau a alopatokon-
akana te Karais ka panna inaekia mana?"
29 Nae Pol ke ale roma, "Ke pe ta panna inaekia
o ngarume tale. Ba ka sana kave Nutu ta one
kasikeng longopatokona. Iau ka bai ta ragau reke
longlonge pangamologangau kinung sonrau keke
la leleng base me iau mana. Ka sana rorole ta oalo
kokorai reke samapite kamau ki. Ka rorole roma,
ka bai ta ri leleng ra lopatokonakana te Karais."
30 Pol ke role minmina tapu nae Kelangpatali,
bae Gavana, bae Berenisi, kala nga ragau reke
tara kala nge ri keke maisi. 31 Na ka ineke ka'e
bale bilingana laeala na keke palirole kerea roma,
"Apanung laekia ke sane baia otte e soali ta ita
balingmatenge o pulinge nga pulangkala."
32 Bae Agripa ke role kae Pestus roma, "Taroma
apanung laekia sane te ballaga ta i maising nga-
muga nga Sisa raguna na i te lao."

27

Keke Ba'e Pol Tae Rom

1 Ka ineke pulia pangamologa tapu ta mangng
taenga nga mono ta baina loanga tae Itali, na
keke ule Pol kala nga ra pulangkala pattoto ta
abalingkana te a giana nge Iulius kamana. Ka i
a agau te e kapunu nga ra balingkana nga galiau
inte e ngae Rom eke patoe ka "Galiau Nga Baling
Ae Sisa". 2 Minmina na mangng ka tae nga mono

te e ngae Aramitium e bai ta loanga ta maga reke
momo nga pelau kaona nga porovins e ngae Esia.
Na mangng ka kutapu ka mono. Bae Aristarakus
a i ae Masaronia te e ngae Tesalonaika ke momo
kala nge mangng.

3 Me ngangaila na mangng ka lele ngae Sairon,
bae Iulius ke bai ta kalaunge Pol. Ka baina i ke
ngata ta Pol loanga ta kelange kolingana memena
ta baina ri tunga kana orume. 4 Na mangng
ka kutapu nga inaeala ba ka tao ka mono nga
nuta e ngae Saipras siana nga ina bovoleme keke
sanangalla mangng. 5 Ba ka ina mangng ulutote
pelau kokoro tae Silisia bae Pampilia tapu, na
mangng ka lele ngae Maira ngallo ngae Laisia.
6 Nga inaeala na balingkana ke kalipa ka mono
e ngae Aleksanria e bai ta loanga tae Itali, na
i ke patae mangng ngia. 7 Na mono ke kutapu
ava ke tao gomgome ka kae papatu, ba mangng
ka baililli raumana ta taonga kokoro nga maga
kunna e bollau a giana nge Niras. Ba ka ina sauu
sanangkala mangng na mangng ka kampiliu, ba
ka ka nga nuta ae Kiriti siana nga bava e tae Sala-
mone. 8 Minmina na mangng ka tatao kurumea
pelau kaona ka kalinglili ngamangng, ba ka lele
nga inte eke patoe ka Olenglu E Pe ore momo
kokoro ta maga kunna e bollau a giana kae Lasea.

9 Na taongamangng ke rave kae papatu tapu,
ba pelau soalingana ke lele bollau nga ina kae
eke patoe ka Kae E Ta Nutu Osungrurunge Bainga
Re Soali ke rongo tapu. Minmina nae Pol ke
tunge pangamologa e gingging te ri roma, 10 “Ra
kokorong, nga kelangaungana ka taongara laekia

ke la soaling raumana, ba mono kala nga oru nge
ngallo ba ragau bole keke la saningrea."
11 Ava balingkana laeala e kelapatantali te
mangng ke sane longo ta pangamologa ae Pol
kanna. Ke sa. I ke longo ta kaunga e nga mono ba
mono tamana pangamologangarea. 12 Na olenglu
laeala ka sana i a malle e pe ta mono momonglu
ngia ka pelau soalingana bavakena. Minmina
na ragau papatu reke tao kala nge mangng nga
mono ka kanrea pangamologa kena ta mangng
kulungtapu ba loanga ta momongkalange pelau
soalingana rongana ngae Piniks. Ka i a olengelu
ngallo ngae Kiriti ora taongalungana lua. Te ke
momo ta bava e ta kama a laeva nga ina kae
barelulu ngia, ba te ke momo ta bava e ta kama e
pe ora kae barelulu ngia.

Kaopupu Tane Bollau Ke Lele Nga Pelau

13 Na ka ina bovole e pe ore pa nga bava e ta
kama a laeva ora kae barelulu ngia ke paturu
ta isonga, na ri ka loreangana roma, ri ngeke la
pirangamasi nga taonga kurumea pangamologa
nga kanrea. Minmina na keke utupataea ko-
nanga e nga mono ba bovole ke isoe mono kana
malo, na mono ke tao kurumea pelau kaona e
ngae Kiriti. 14 Ava ka panna sa na kaopupu tane
bollau ore pa nga bava e ta kama e pe nga ina
kae barelulu ngia ke so ngae Kiriti. 15 Na kaopupu
laeala ke baipalivai ka mono ba ke kalilli ta mono
taongatupu. Minmina na mangng ka ule mono
ta kaopupu ta i nge isoe ka kaungana kia ka
lonangana. 16 Ba mangng ka kuma raumana ta
samange manang e sina ta mono ka ina mono

pirpira kurumea nuta e sina a giana nge Kalaura
siana. 17 Ka ina ragau ke utupataea manang
laeala ta mono tapu, na keke taosi ka oalome
ngape nga mono siana ta mono bavana tetoto, na
keke ligopite mono ki. Na keke matau roma ri
ngeke pira, na ngeke taepatae nga golo kokoro
ta pelau kaona ngae Libia. Minmina na keke
toaraue mono kana malo, na pelau ke kalalalle
mono ka lonangana. 18 Ava oru soalingana laeala
ke tavalapalele ka mono kalaoveka, ka baina me
ngangaila, na keke paturu ta tamalingtutaonga ka
oru reke momo nga mono. 19 Ba me ngangaila na
ri keke rave oru palu re nga kumangng nga mono,
na keke tamalitugutao ki ka ri muni kamareame.
20 Na ka kae papatu mangng ka sana kele kae
ba matame, ba sauu laeala ke loa kaligligi rau-
mana. Minmina na mangng ka lomangngana
roma mangng ka la saningrea mana.

21 Ngarume ka ina ragau ka sana karea kaning
ka kae papatu, nae Pol ke maisi nga ragureame ba
ke role kerea roma, “Ra kokorong, taroma miau
taka longo te iau ta ita nga marerasa kange Kiriti,
na miau taka kavesilelea oru soalingana laekia
ba orume sane teke sanrea. 22 Ava sonrau na
iau ka pamologa gingging pakamiau ta miau sana
nga lomiausoali ta iau ka laumatana roma, ka
sana te e nge miau nge sanrea; mono mana ke
la soaling. 23 Ka rigo na anggelo ae Nutu a iau
a agau ae i, ba ka i ae Nutu a iau kavkave, ke
maisi ngamuga nge iau 24 na i ke role kau roma,
‘Pol, sano ngo matau. Ko la maising ngamuga
nga Sisa raguna. Bae Nutu ka i a lonanakana,
minmina na i nge tunge ra kokorong reke tao kala

nge one maulingareame te one. Na ka sana te e
nge ri nge mate.' 25 Minmina na iau ae Pol ka role
kamiau kokorong ra panung roma, sana ngaka
matau ta iau ka laupatokona te Nutu. Orume keke
la leleng base ine role te iau. 26 Ava sauu laekia
ke la tamalingpatae kita nga nuta te."

Mono Soalingana

27 Na ka rigo luana ka kae a tangulelu ba
tugulu ka ina sauu kalalalla mangng kalaoveka
nga Pelau Ae Meriterenian, na barangalele re
nga mono ka loreangana roma, mangng ra soso
kokoro ta mogalo inte. 28 Minmina na keke
toatape oalo ka otte e maena lakallo ta pelau lona,
na kelangareangana ka pelau ina i a mali ka i a
mali bena ina a i a 37. Ngarume isura na keke
toatape oalo laeala muni na kelangareangana ka
pelau ina i a mali ka i a mali bena ina a i a 27.
29 Na keke matau roma, mono nge taepatae nga
lollome. Minmina na keke toatape konangame
ka ri tugulu nga mono manna, ba keke kavkava
ta kae leleng. 30 Ba barangalele re nga mono
keke bai ta kange mono, na keke ulopisigia man-
ang e sina ta pelau ka goangarea roma, ri ke
lola ta toangatape konangame nga mono raguna.
31 Avae Pol ke role ka e kapunu nga ra balingkana
ba re nga baling roma, "Ngaroma ra nginngina
sane ngeke momo nga mono, na miau ka sana la
penga." 32 Ka baina ra balingkana keke litote oalo
reke samapite manang e sina ta mono, na pelau
ke ka ka manang.

33 Na kokoro ta kae barengelu nae Pol ke role
ta ri ngeke kani karea ka rolengana kerea roma,

“Kaka momalla ta ka kaeme ka ri tangulelu ba
tugulu ba ka kae nginngina kinung na miau ka
sana ka kania otte. 34 Minmina na iau nga role
gingging ta miau ngaka kani kamiau ta baina mi-
ramiaume ngeke gingging. Iau nga role kamiau
roma, ka sana nga gilimiau bulvunna te mana
nge sanrea.” 35 Ka ine role minmina tapu, na i
ke rave berete ba ke kalapage Nutu giana nga ri
kinung raguream e. Na ke regia berete laeala, ba
i ke paturu ta kaninge. 36 Ba ka ine bai minmina
na i ke paginggingia ri kinung lorea, minmina na
kenakena ke ravu kana kaning ba ke kania. 37 Ba
mangng ra momo nga mono ka mangng ra ragau
ka ri 276. 38 Ngarume, ka ina ri ke kani beke ponu
tapu, na keke bai ta mono nge alaleng. Minmina
na keke tamalitugutao ka oru reke momo tale nga
mono ta pelau lona.

Mono Magolungana

39 Ka ina kae kala rea na ri ke sane kela-
patokone mogalo inaeala, ava keke kele pelau
kaona inte a i a baipuna. Na ri ka loreangana
roma, ngaroma mono nge pira masi, na ri keke la
pirangapatae kia nga baipuna laeala. 40 Minmina
na keke sa'vatote konangame karea oalo, na ko-
nangame keke marale ta pelau lona. Ba ka panna
laeala a ri ke bai minmina ka konangame, na keke
pole oalo reke samapite bega reke kaukaue mono
ki. Ngarume na keke utupataea mono kana malo
e ngamuga, na bovole ke isoe mono lagamuga
ta baipuna. 41 Ava mono siana ke lalapatae nga
bai inte e momo ngape nga pelau, na ke bile.
Minmina na mono raguna ke bile na ke sane

tao, ba manna ke magolu bavakena ka ina pelau
tavalapalgolu kia.
42 Na ra balingkana ka loreangana roma, ra
pulangkala ngeke goelele na ngeke ka. Minmina
na ri keke bai ta balingi rea na ngeke mate.
43 Ava agau e kapunu nga ra balingkana ka sana
omona ta Pol mateng, minmina na i ke boto-
tokale ra balingkana ta ri manereasa balinge ra
pulangkala. Ba ke bapage ragau ra loreamatana
ta goenga ta ri tugungtao na goengalele pala ta
pelau kaona. 44 Ba ke role ka ragau ra sana
loreamatana ta goenga ta ri ngeke rapitakala
rea ka goengalelengarea ka oru reke magolu nga
mono. Minmina na mangng kinung ka solele
masi nga pelau kaona.

28

Pol Momongana Ngae Malta

1 Ka ina mangng solele masi tapu, na mangng
ka longo roma, nuta laeala keke patoe kae Malta.
2 Ba re nga nuta laeala keke pemasi ka mangng.
Keke patue sia, na keke ravu mangng ta mallunga
ta kue ke tugtugu ba kae ke marusu. 3 Ava ka
inae Pol rave bega ligona te ba ke ulopaia nga
sia, na mue a koatali ore momolu nga begame ke
kanimaia sia mammanangana, na ke ralamalaga,
ba ke ngelipita gingging nga Pol kamana. 4 Na
ka ina re nga nuta ke kele mue ine kavikuli nga
Pol kamana, na keke palirole kerea roma, “Agau
laekia ke balia agau te na ke mate nanguni. Ta i
ke kapatalia pelau baingasoalingana kia ava nutu
a ita patoe kae Alang ke sane matea ta i nge

momo mauli.” 5 Avae Pol ke gulaepatali ka mue
ta sia lona, ba mue ngelingana kia ke sana baia
otte e soali nge i. 6 Na re nga nuta laeala keke
momalla ta Pol mirana lungnga, o ta i pungapisigi
ba mateng. Keke momokala beke ella ka panna e
gavili, ava ri ke sane ke kele otte e soali lelengana
nge i. Ka baina keke kampiliue ramareame, na
keke roma i a nutu te.
7 Na agau e kapunu nga nuta laeala a giana
nge Puvilius ka kana mogalo ina palu keke momo
kokoro nga inaeala. Agau laeala ke ravu mangng
ta bale ae i, na ke kelamasi te mangng raumana
ka kae mologi. 8 Nae Puvilius tamana ke soali
na ke enno nga nia, ba ka kana ka soaling a
mira isongpangana ba sia lalingana e tao ka me
ba toto. Ka bainae Pol ke lu ta bale ta kelange
agau laeala e soali ba ka ine kave Nutu tapu,
na i ke ulopaia kamaname nge i ba ke papea
mirana. 9 Ka ina ollaeala lele, na ra karea ka
soaling pattoto re ngae nuta laeala keke lola ta Pol
ta i pangapenge mirareame. 10 Ba keke alapaga
mangng ka tungame bole. Ba ngarume ka ina
mangng bai ta taenga nga mono, na keke tunge
kamangng ka orume.

Pol Ke Loa E Lele Ngae Rom

11 Ngarume, ka ina inname ka ri mologi ke
rongo tapu, na mangng ka kutapu ka mono te e
ngae Aleksanria ore momalle binte rongana nga
nuta laeala. Ba mono laeala ka kana ka kaving-
tulu nga raguna eke patoe kae Nutu Ra Bogeng.
12 Ka baina mangng ka loa a lele ngae Sirakius,
na ka momo ka kae mologi nga inaeala. 13 Na

mangng ka ka'e inaeala ka mono, na mangng ka
lele ngae Regium. Ba me ngangaila, na bovole
ore pa nga bava e ta kama a laeva nga ina kae
barelulu ngia ke lele, na ke iso mangng ka kae lua.
Minmina na mangng ka lele ngae Puteoli. 14 Ba
mangng ka kalipa ka ra lopatokonakana palu nga
maga kunna laeala e bollau. Na ri keke ballaga
mangng ta momong kala nge ri ka kumangnga
maina kena. Minmina na mangng ka lola ta
leleng ngae Rom. 15 Ba ka ina ra lopatokonakana
re ngae Rom ke longe ina mangng lola ta maga
kunna e bollau ae ri, na keke tao ta kainga
mangng nga malle e nga koling kaning a giana
nge Apius ba nga bale e nga kenong a giana
nge Bale Mologi Nga Kenong. Na ka inae Pol
kele ra nginngina, na i ke kalapage Nutu ba ka
lonamannmanna. 16 Ngarume ka ina mangng lele
ngae Rom tapu, na reke pulakale Pol keke ngata ta
i kasikena nge momo nga bale te ava a balingkana
nge kelapatali te i.

Pol Ke Pulimalage Pangamologa Ngae Rom

17 Ka inae Pol momo ngae Rom ka kae mologi
tapu, na i ke kiukinunge reke taoamugmuga kae
Iurame. Ba ka ina ri ke katukala tapu, na i ke
role kerea roma: “Kolingau memena, iau ka sana
baia otte ta baingasoalinge ragau rae ita. Ba
ka sana baisoalia sisiukita memena baingareame
bole. Avae Iura re ngae Ierusalem keke laumana
iau, na keke ulo iau ta re ngae Rom kamareame.
18 Ba ka ina ra nginngina re ngae Rom ke kanana
iau, na ri ke sane ke kalipa ka otte e soali a iau
kuma kia ta iau mateng, minmina na ri keke

bai ta polanga iau. 19 Ava ka inae Iurame sana
siareakena ka ollaeala, na iau ka role gingging
ta iau nga maisi ngamuga nga Sisa raguna ngae
Rom. Ava iau ka sana atu ka pangamologa ta
paronge ragau rae iau kia. Ke sa. 20 Sonrau na
iau ka ballaga ta kelanga miau ba pangamologa
kala nge miau kurumea, iau ka bai ta turungpota
iau muni te miau. Ba ka bai ta turunge oalo laekia
eke samapita iau kia te miau roma, ka puna nga
lopatokona ae ita re nga Israel te Nutu ta i ke la
kumangng kurumea patongkala a i patokala kia
te sisiukita memena."

21 Na reke taoamugmuga kae Iura re ngae Rom
keke ale roma, "Ragau re ngae Iurea ke sane ke
ba ka lau palu reke turu te one. Ba ka sana
te e nge ri atu ne turupaga kang o rolesoali
kone. 22 Ava mangng ka lomangngmatana tapu
ka ragau rolengtunanangarea ka pati laekolong
ae one nga iname kinung. Minmina na mangng
ka bai ta longapite lomatana ae one."

23 Minmina na keke pulia taoe te Pol, na ragau
papatu keke atu ta maga laeala ae Pol momo ngia.
Na i ke paturu ta pulingmalagange pangamologa
ba turungpotange Nutu kelangpatalingana ka
sinro ta ke loa bavakena ta laio. Ba i ke amva
ta turungpotange Iesus te ri ka potangana ka
bangapaga rae Moses kanna ba panga onra ragau
reke toe Nutu kaona kanrea. 24 Na palu nge
ri keke ravumasia Pol pangamologangana, ava
pattoto ka sana loreapatokona. 25 Minmina na ri
keke palipamologa ngaliua nge ri, ba keke paturu
ta kange inaeala inae Pol rongo ka pangamolo-
gangana te ri roma, "Kannu E Tupu pangamolo-

gangana ka kaomannmannangana kia ine role
kae sisiukamiau memena kae Aisaia a i a agau e
toe Nutu kaona 26 roma:
“ ‘Ngo loa ta ragau kokorai na ngo role kerea
roma,
“Miau ngaka longlongo ta longlongo, ava
sana nga lomiaumatana;
ba ngaka kelkela ta kelkela, ava ka sana la
kelangapatokona.”
27 Iau ka role minmina kurumea, ragau kokorong
loreame keke rutukala;
ba keke ponrutukale longareame,
ba keke pulakale matarea kanname;
Ngaroma matarea kanname ngeke kelkela,
ba ngeke longlongo ka longareame,
ba loreame nga loreamatana,
na ri ngeke kampiliugaliu,
na iau ae Nutu nga pape rea.’ ”
28-29 Nae Pol ke role kerea ka pangamologangana a ronga roma, “Miau nga lomiaumatana roma, pangamologa e ta Nutu ravunglelengana ka ragau ke loa tapu ta ra sana ri ra Iura, ba ri keke la longa te.”
30 Nae Pol ke mommo ka pesingmatana lua nga inaeala, ba nga inna kenakena na i ke kolkolia bale a i enno ngia. Ba i ke ngata alle ka ragau karolu reke lola ta kelange. 31 Ka sana agau te sanangalle, ba i ke sane matautau ine pulimalaglage pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana, ba ine palomatantane ragau te Iesus Karais Avolau.

Piunga Ba Bonga A Pau
The New Testament in the Mengen Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mengen long Niugini

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mengen

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
3238a1a0-2fbe-509b-b9f0-e310db3d0d43